

Musu Sparnai

1976
40

OUR WINGS
PUBLISHER
ADDRESS

Lithuanian Protestant Journal, est. 1951
Lithuanian Ev. Reformed Church, est. 1555
5230 So. Artesian Ave., Chicago, Ill., 60632, U. S. A.

TURINYS

		Psl.
Hermanas Pavilionis Kun. P. Dilys	VILTIES SPINDULIAI VERGIJOJ(viršelis) 1776-1976	2
Hermanas Pavilionis Stasys Palšis Dagys	JUNGTINIŲ AMERIKOS VALSTIJŲ ĮSIKŪRIMAS REFORMATŲ JAUNIMO PROBLEMOS PRAEITYJE NE...	7 10
Jonas Kutra Kun. St. Neimanas Dagys	REFORMACIJA ŽEMAITIJOJE XVI ŠIMTMETYJE NEMUNĖLIO RADVILIŠKIO PARAPIJA TARP ŽIEDŲ IR SNAIGIŲ	15 17 24
Kun. P. Dilys Dagys	VILNIAUS EV. REFORMATŲ BAŽNYČIA ŽEMYN	35 37
Jurgis Jašinskas	TARP PRAEITIES IR DABARTIES	43
Hermanas Pavilionis Dagys	LIET. EV. REFORMATŲ TREMTIES BAŽNYČIA GIRDĖJAU	44 49
Kun. P. Dilys	SKULPTORIAUS DAGIO 70 METŲ SUKAKTIS	59
P. B.	VILIUS GRYTĖ	69
L. V.	VLADAS LIŠAUSKAS	71
Kun. St. Neimanas	MARTYNAS MAŽUIKA	74
S. N.	JONAS PELANIS	76
Dagys	GAL...	80
Laima Kasparaitytė	THE FUTURE OF THE INSTITUTION OF THE CHURCH	82 83
Angelė Sinickaitė Dagys	A FIRST JOB: WHAT IT IS AND ISN'T KAIP VOLUNGĖ	85 87
* * *	KRONIKA	91

LEIDĖJAS
REDAKCIŅĖ KOMISIJA

Lietuvos Evangelikų Reformatų Kolegija
Petras BRUŽAS, Eugenius GERULIS, Jokūbas KREGŽ-
DĖ, Palmyra LAMPSATIENĖ, generalinis superinten-
dentas kun. Stasys NEIMANAS, Jonas PALŠIS, Arvydas
RAMONIS

REDAGUOJA

Jokūbas KREGŽDĖ, 2439 W. 51st St., Chicago, Ill.,
60632, U. S. A.

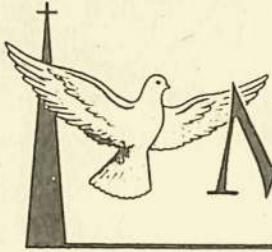
ADMINISTRUOJA

Jonas PALŠIS, 5718 So. Richmond St., Chicago, Ill.,
60629, U. S. A.

KAINA

AUKA

REDAKCIJA rankraščius tašo, trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai ger-
biami. Straipsniai su autoriaus pavarde, slapyvardžiu ar inicialais nebūtinai reiškia
redakcijos ar leidėjo nuomonę.

MŪSU SPARNAI

LIETUVIŲ EVANGELIKŲ REFORMATŲ ŽURNALAS

ISTEIGTAS 1951

1976 BIRŽELIS

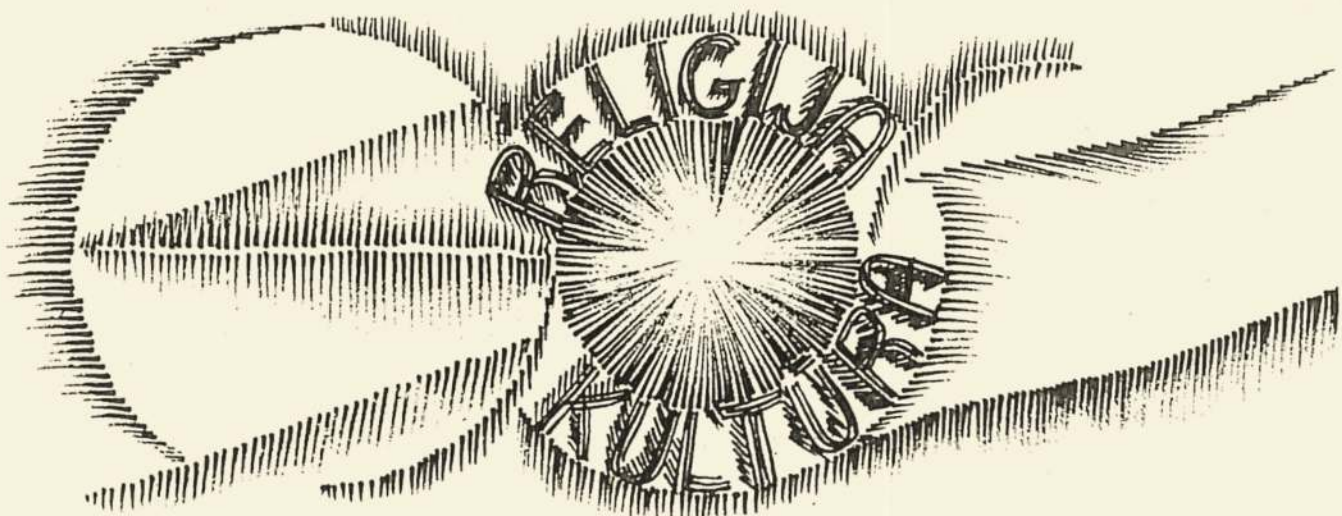
Nr. 40

HAPPY BIRTHDAY

A M E R I C A !

Dail. Jonas TRIČIS

Kun. P. DILYS

1776 – 1976

Jungtinių Amerikos Valstijų dviejų šimtų metų sukakties proga kiekvienas, kuris myli laisvę, ar jau čia gimęs, ar atvykęs iš krašto, kur laisvė suvaržyta, su tikru susijaudinimu paims Naujajį Testamentą į rankas ir vėl išsigilins į apaštalo Povilo 5-įjį perskyrimą jo laiško galatiečiams. Beveik visas perskyrimas yra paskirtas sąvokai "laisvė": "Laisvei Kristus mus išlaisvino. Taigi stovėkite tvirtai ir nesiduokite vėl įkinkomi į vergystės jungą". Tryliktame skirsnelyje vėl kartoja: "Nes jūs, broliai, laisvei buvote pašaukti". Jis perspėja laisvėje gyvenančius: "Tik nenaudokite tos laisvės kaip progos kūnui, bet meile tarnaukite vienas kitam".

Kas gi mūsų nebuvo sužavėtas jos reikšme? Be abejonės, laisvės svarbumą galėtų įvertinti tik tas, kuris savo gyvenime nors vieną kartą buvo praradęs laisvę. Asmeninės, žodžio, galvavimo, religijos, tikėjimo laisvė visuomet turi lemiančią įtaką kiekvienam žmogui. Jei kokioje nors vienoje srityje nėra laisvės, žmogus pradeda nerimauti, jame gimsta pasipriešinimas, jis jaučiasi dvasiniai nuskriaustas. Juk visur, kur vyksta pasikėsinimas į laisvę, vyksta tuo pačiu laiku prievarta prieš pagrindinę žmogaus teisę gyventi laisvėje.

Jungtinių Amerikos Valstijų istorija, o ypačingai jos pradžia, yra aiškus anksčiau išreikštų mįščių patvirtinimas. Juk jos nepriklausomybės deklaracija prasideda žodžiais: "Kiekvienas žmogus turi teisę gyventi laisvėje ir niekas negali jam tos teisės atimti". Mūsų reliatyviai maža tauta taip pat yra labai jautri, jeigu kalbame apie jos laisvę. Mes juk buvome per šimtmečius persekiojami,

kad norėjome gyventi tik laisvėje. Bendrai imant, esame susipažinę su Lietuvos tautinio atgimimo laikotarpiu XIX-me amžiuje. Mes, nors neskaitlingi, pradėjome su ginklu rankoje kovą dėl laisvės po I Pas. karo. Mums nėra svetimi įvairūs idėjiniai sąjūdžiai, net religinio pobūdžio, kaip Reformacija, kai buvome priversti kovoti dėl sąžinės ir tyrinėjimo laisvės.

Šiomet, kai sukanka mūsų antrosios tėvynės nepriklausomo gyvenimo du šimtai metų, mes, lietuviai, gerai suprantame gilų apaštalo Povilo laiško turinį galatiečiams. Skaitydami dar kartą tuos žodžius ir matydami kas dabar darosi Amerikoje, pradedame lyginti Amerikos praeitį, jos kovas dėl nepriklausomybės, jos gyvenimą per tuos metus, su dabartimi ir klausiamo: koks tai buvo gyvenimas? Kaip suprasdavo amerikiečiai sąvoką "laisvė"? Ar jie visuomet paklausydavo Povilo raginimo nenaudoti laisvės kaip progos kūnui? Ar dažnai visiškai priešingai elgdavosi?

Jau 25 metus esame šiame krašte. Mes čia atvykome laisvėje gyventi, kovoti už laisvės grąžinimą Lietuvai. Taigi, galime tvirtinti, mes esame jautrūs kiekvienam įvykiui, kuris atitolina mus nuo mūsų idealo. JAV per paskutiniuosius 25-rius metus beveik iš pagrindų pakeitė savo dvasinį vaizdą. Galime teigti, kad dabartiniu metu Amerika pergyvena plataus masto dvasinę krizę, kurios pamate glūdi sutriuškinimas tų idealų, kurie yra religijos pasaulyje, specifiniame per ilgus metus amerikoniškame Biblijos supratime. Todėl pridera Amerikos jubiliejiniuose metuose tiksliau supažindinti "Mūsų Sparnų" skaitytojus su įvykiais, kurie sukelia tą psichologinę galvojimo krizę ir nurodyti kelią į JAV šviesesnę ateitį.

Sociologai daug kartų svarstė klausimą, kur yra paslėpta tikroji dabartinės dvasinės krizės priežastis. Kai kurie nurodydavo į ekonominius klausimus. Amerikiečiai, kaip žinome, buvo labai nusigandę dėl didelės ekonominės krizės šio šimtmečio trisdešimtais metais. Todėl 1974 m. atoslūgis, kuris dar jungėsi su didėjančia infliacija, gal būt pakeitė amerikiečių galvosena ir ji jau šiaudie yra kitokia, negu 50-tais metais. Bet 1958 m. turėjome taip pat savo rūsies ekonominę krizę, o dabar Amerikos ekonominė padėtis gerėja, stabilizuojasi. Paskutiniųjų dešimties metų statistika nurodo, kad vidutinė klasė, t.y. mes visi, ekonominiai stiprėja. Taigi, ne ekonomika yra amerikiečių pasaulėžiūros keitimosi priežastis.

Šiomet rinksime krašto prezidentą ir daug valdžios atstovų. Jau esame rinkimų kovos vidury. Tos kovos metodai iš pagrindų nėra pasikeitę. Kaip buvo kadaise, taip ir šiaudie matome daug neatvirumo, daug klastos. Taigi, ne politinė ir ne ekonominė Amerikos padėtis iškelia dvasinę krizę. Vienok šiaudie vidutinis amerikietis yra kitoks, negu prieš 25 metus. Jis ne visiškai pasitiki sa-

vimi, kaip kadaise, jis net nėra tikras savo namu. Jis nebekalba, kad Amerika gali užtikrinti ateitį jam ir jo vaikams. Atrodo, kad Amerika per paskutinius 10-15 metų prarado lyg ir kažką vertingo. Kraštas nepateisino savo piliečių vilčių.

Savo gilumoje Amerikos tauta pergyveno tikėjimo krizę, to tikėjimo, kuris lydėjo amerikiečius per beveik 200 metų. Galima tvirtinti, kad tai yra kai kurių europietiškos Reformacijos pagrindų praradimas. Padėtis yra labai paini. Dabartinis dvasinis Amerikos stovis nėra religinis neramumas, arba vieno, arba kito organizuoto tikėjimo fermentacija. Net Romos Katalikų Bažnyčia, po II-jo Vatikano susirinkimo, pasidariusi Amerikoje tikrai revoliucingu krikščionišku tikėjimu, bendrai imant, nerodo schizmatiškų ženklų. Dar nematome nei protestantų, nei katalikų Bažnyčiose Amerikoje kelių, kurie vestų į skilimus. Greičiau moralinės amerikiečių krizės reikia ieškoti giliau, būtent, negalėjime toliau skelbti ir toliau propaguoti senos ideologijos to laikotarpio, kada nepriklausomas valstybinis gyvenimas gaudavo vis tvirtesnę pagrindą.

Neturime užmiršti, kad Amerikos gyvenimas buvo suorganizuotas ir vystėsi daugelio dvasinių srovių įtakoje. Daugumoje tai buvo europiečių pažiūros, dažnai vienos kitoms savo esme prieštaraujančios. Galinga buvo anglų puritonų įtaka, žmonių, kurie akiai tikėjo į savo paskirtį, kurie rėmėsi Biblija ir dažnai pritaikydavo sau ten išreikštas mintis. Pavyzdžiui, puritonai tikėjo, kad ir jie yra išrinktoji tauta, -naujas Izraelis. William Penn, John Locke iš Europos ir kitų išsireiškimai, o paskui amerikietiška aiškinamas deizmas buvo priežastimi, kad JAV iš vienos pusės niekuomet neprileido prie valstybinės Bažnyčios suorganizavimo, o iš antros kraštas buvo religingas, Dievas paskelbtas Amerikos globėju, Dievas buvo milijonų amerikiečių mintyse. Tokia tipiškai "amerikoniška" padėtis galėjo išsivystyti tik ten, kur tikybų pamatu daugumoje buvo Reformacijos dėsniai.

Per ilgus metus Amerikos tauta buvo išdidi, vertindama savo atsiekimus įvairiose gyvenimo srityse. Garsus praeito šimtmečio pamokslininkas Lyman Beecher didžiavosi savo tauta: "Tai yra pavyzdys, kaip tauta turi gyventi, kaip veikti; tai yra pavyzdys, ko gali atsiekti žmogus, kokias dvasines vertybes jis turi savyje. Demokratija, liberalinė demokratija - štai žmogaus idealas!" Šiandie reikia stebėtis, kaip Amerikos žemė sugebėjo iš įvairių tautų sukurti kažką nauja-amerikietišką tautą. Tai buvo galima tik per teologinį praeities aiškinimą.

Dievas pašaukė kiekvieną emigrantą, ar tai būtų anglas, ar škotas, ar vokietis, ar kitos tautos atstovas, pildyti specialią misiją - saugoti laisvę. "Nes jūs, broliai, laisvei buvote pašaukti!" Nežiūrint, kad toks kilnus šūkis-istorinį uždavinį gyvenime pildyti, sto-

vėjo prieš amerikiečius, jų pasielgimas nevisuomet, o kuo toliau, vis dažniau nebesutikdavo su pagrindais, telpančiais Evangelijose. Taigi, amerikiečiai pradėjo "pataikauti kūnui", kaip rašo apaštalas Povilas. Biblija draudžia tai daryti. Biblija jungia laisvės problemą su Kristumi: "Laisvei Kristus mus išlaisvino". Per Kristų esame laisvi, per Kristų esame vienetas. Kristuje nėra vyrų, moterų, vienos arba kitos tautos, vienos arba kitos rasės. Bet pasielgimas su juodžiais iki civilinio karo, buvo tikrai nekrikščioniškas, buvo prieš Evangeliją. Vergijos gyrimas Amerikos pietuose yra papeiktinas. Be to, nežmoniškas pasielgimas su primityviau gyvenančiais indėnais yra didelis Amerikos nusikaltimas. Net mūsų amžiuje, kaip dažnai Amerikos politiniame ir socialiniame gyvenime buvo klaidingai aiškinami apaštalo Povilo žodžiai apie laisvę.

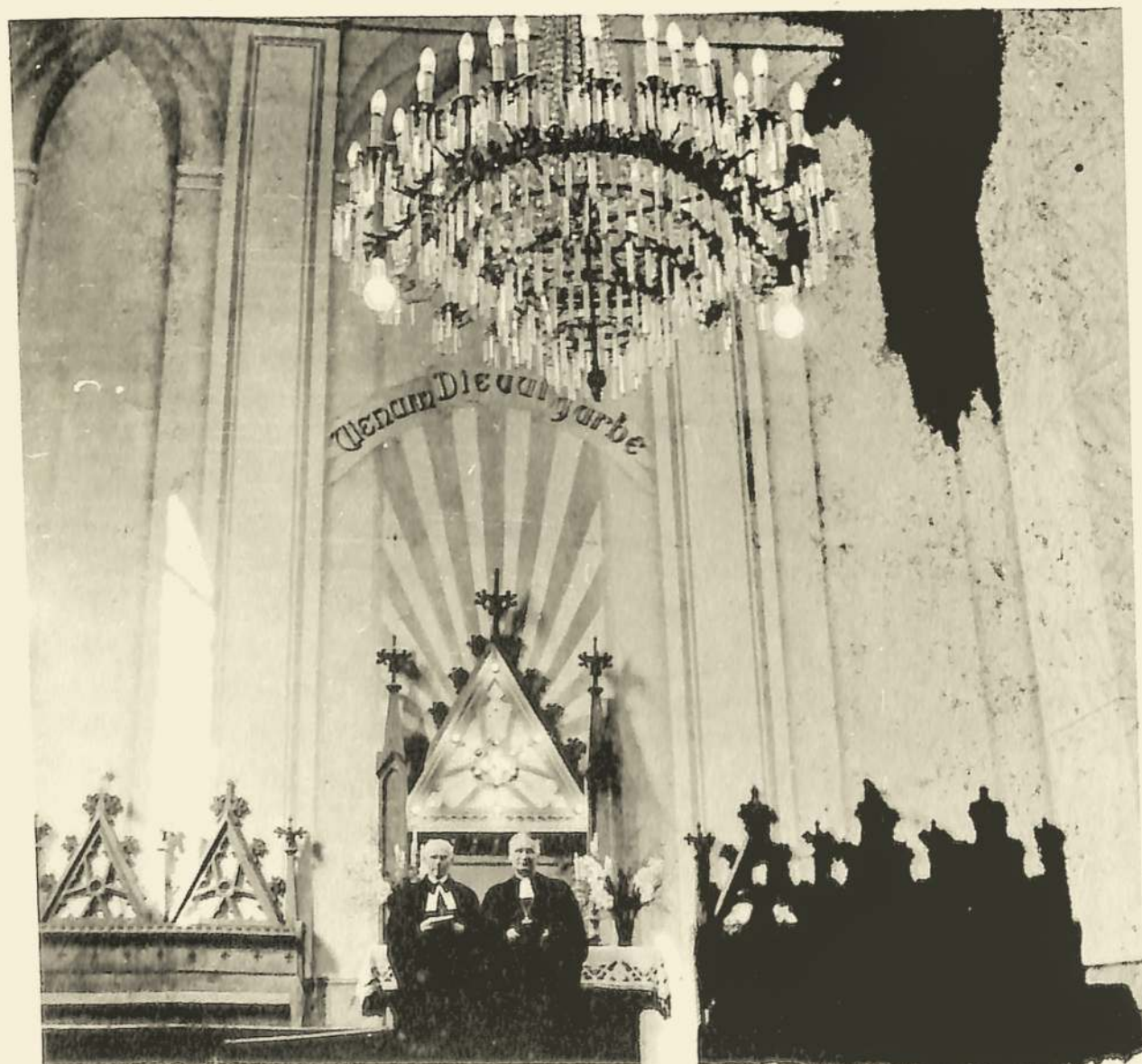
Atsirado žmonių, kurie beveik garbindavo anglosaksus, airius, užmiršdami, kad šiame amžiuje padėtis yra jau kitokia. Žinoma, Amerika per prezidentą Wilsoną dovanuoja pasauliui moralinį pagrindą, kad kiekviena tauta turi teisę nepriklausomai tvarkytis, o Franklin Roosevelt paskelbė keturių laisvių pagrindus. Truman savo istoriniu posūkiu ginti Pietų Korėją, apsaugojo ją nuo nelaisvės. Tai buvo pasaulinio masto įvykiai todėl, kad Amerika išaugo remiantis daugiau Biblijos dvasia, negu rašytomis taisyklėmis. Bet kartu su tuo paaiškėjo, kad neįmanoma tautai aiškinti sąvoką "laisvė" taip, kaip tautos dalis to norėtų. Amerikai buvo reikalingas tik mažas smūgis, kad paslėpta krizė sprogtų. Vietnamo karas tai padarė. Kiekviena tauta privalo neužmiršti, kad negalima visiems laikams reikalauti teisybės vieniems, o kitus niekinti. Laisvė per Kristų yra dovanota visiems Amerikos gyventojams, neatsižvelgiant iš kokio krašto jis atvyko, kokiai rasei ar tikybai jis priklauso.

Ką galima šiam puikiam kraštui jo 200 metų egzistavimo proga palinkėti? Jam reikalinga nauja Reformacija, naujas nusistatymas; jam reikalingas naujas įvertinimas tų dvasinių turtų, kurie paslėpti Biblijoje-... "Laisvei buvote pašaukti! Tik nenaudokite tos laisvės, kaip progos kūnui, bet meile tarnaukite vienas kitam!"

Amerikos tauta su įvairiomis tikybomis galėtų įgyvendinti apšt. Povilo dėsnius, tik aiškinant juos šio laiko religijos supratime. Tai ir būtų tas naujas religinis atgimimas, kuris, duok Dieve, kad prasidėtų jau šiomet.

*Kurt. E. Gerulis prie didžiosios Kristaus statulos Rio de Janeiro mieste.
Brazilija, 1976 m. sausis*

*Du seni bičiuliai — suprt. kun. P. JAŠINSKAS ir senj. J. KALVANAS reformatų
bažnyčioje. Biržai, 1975.VIII.24*

JUNGTINIŲ AMERIKOS VALSTIJŲ ĮSIKŪRIMAS

Minėdami dviejų šimtų metų JAV nepriklausomybės paskelbimo sukaktį, trumpai susipažinkime su JAV įsikūrimo istorija, - nuo Amerikos atradimo iki jos revoliucijos.

Kai Europa jau buvo pergyvenusi pirmuosius civilizacijos vystymosi periodus, - Graikijos ir Romos imperijas, vidurinius amžius ir žengė į naujuosius, tai Amerika istorijos fokuse pateko tik-tai XV-jo amžiaus pabaigoje, Kolumbui atradus šį Naują Pasaulį.

Sužinojus apie atrastą naują Amerikos kontinentą ir jo dar neištirtus turtus, tų laikų galingosios Europos valstybės: Anglija, Prancūzija, Švedija, Olandija, Ispanija ir Portugalija, siuntė laivais masines ekspedicijas ne tik tirti tą Naująjį Pasaulį, bet ir steigti ten naujas savo kolonijas.

Pirmieji Šiaurinės Amerikos krantus, tikslu rasti ten daug turto, pasiekė ispanai. Jie 1565 m. įsteigė pirmą uostą ir tvirtovę St. Augustine, Floridoj. Iš ten jie plėtė savo ekspedicijas ir kolonizavimą toliau į pietus ir vakarus, apimdami visą Floridą, Meksiką, Teksas teritorijas ir pietinę Californijos sritį. XVII-jo šimtmečio pradžioje anglų, prancūzų ir kitų valstybių laivai, pasiekę Šiaurės Amerikos Atlanto vandenyno pakraščius, išsodino daug kariuomenės ir civilių kolonistų, kurie stengėsi užimti kuodidžiausius žemės plotus, pasisavindami sau naujas teritorijas. Anglai kūrėsi daugiausia Atlanto pakraščiuose, tuo tarpu prancūzai veržėsi toliau į kontinento vidurį, užimdami didelius Canados plotus, St. Lawrence ir Mississippi upės baseinus. Olandai kūrėsi daugiausia Hudson upės pakraščiuose ir Naujojo Amsterdamo, dabartinio New Yorko apylinkėse. Švedai užėmė daugiausia Delaware upės baseiną.

Šioje naujojoje žemėje iš visų kolonistų tik vieni anglai ryžosi pastoviai ir tvirtai įsikurti. Nei prancūzai, nei ispanai, nei olandai ir net gi švedai nesugebėjo išlaikyti savo plačiai apimtų plotų gal dėl to, kad jų svarbiausias interesas buvo prekiauti ir parsivežti gausiai pelningą turtą atgal į Europą, paliekant savo užimtus plotus be pastovios priežiūros. Tuo tarpu anglai, pasinaudodami proga ir kartais net per "gvolta", perkeldavo tvorų stulpus savo naudai, perimdami kitų žemes savo kontrolėn.

Anglai pirmąją koloniją įsteigė 1607 m. dabartinės Virginijos valstijos ribose, pavadindami ją James Town Colony. Antroji ekspedicija "Mayflower" laivu, piligrimų organizuota, išplaukė iš Plymouth uosto Anglijoj ir pasiekė Massachusetts pakraštį 1620 m., įkurdami Plymouth Colony. 10 metų vėliau, puritonai su savo laivais iš Anglijos pasiekė Bostono ir Salem pakraščius, ten jie į-

sikūrė ir pavadino savo naują koloniją Massachusetts Bay Colony. Vėliau iš paminėtų kolonijų išsivystė net 13, kurios per ilgą laiką buvo vadinamos originaliosiomis Naujosios Anglijos kolonijomis, kurias valdė Anglijos karaliai ir vietiniai rinkti kolonistų atstovai. Vėliau tų 13 kolonijų pavadinimas buvo pakeistas į "13 Originalių Amerikos Valstijų (Steitų)" pavadinimą.

Pasklidusi žinia po visą Europą apie Naujojo Pasaulio pasakišką klestėjimą ir jo neišsemiamus turtus, sužadino didelį skaičių europiečių, ypač neturtingą luomą, religiniai persekiojami bei politiniai nusikaltusius žmones, kurie svajoto rasti Naujajame Pasaulyje visokiariopą laisvę ir prabangų gyvenimą. Didelės minios žmonių veržėsi patekti į šią Dievo žadėtą šalį. Vokiečiai, italai, airiai, slavai, vengrai, suomia, žydai, na, kaip žinoma iš istorijos, ir kelios lietuvių šeimos pasiekė Ameriką. Religiniu atžvilgiu naujieji emigrantai tuo metu grupavosi į quakerių, puritonų, piligrimų, ortodoksų, katalikų ir hugenotų bendruomenes.

Naujose kolonijose plėtėsi pramonė, žemdirbystė. Įsikūrė milžiniški ūkiai, vadinami plantacijomis. Jų savininkai buvo labai turtingi ir politiniai įtakingi. Neturėdami užtenkamai darbininkų jie ryžosi prekiauti vergais, atgabendami juodžių iš Afrikos, kaip pigią darbo jėgą tinkamą žemės ūkiui ir pramonei.

Gyvenimas naujose kolonijose iš pradžių buvo labai vargingas ir gana pavojingas, ypač biednuomenei. Neretai tekdavo gintis nuo žiaurių indėnų užpuolimų, tačiau tas nesulaikė naujų emigrantų iš Europos ir jų skaičius kasdien didėjo. Nauji miestai Atlanto vandenyno pakraščiuose dygo, kaip grybai po lietaus. Deja, nebuvo tinkamų kelių susisiekimui, o geležinkeliai buvo dar nežinomi. Laivais buvo praktiškiausias susisiekimas, nes sausumos keliai buvo tik siauri indėnų šuntakiai per šimtus mylių išsivingiavę begalinėse giriose.

Miestų tik svarbiausios gatvės buvo grįstos akmenimis, kitos merdėjo purve. Nebuvo sanitarinių patogumų. Atmosferoje buvo kraunamos tiesiog gatvėse, kur šunys ir kiaulės knisdavosi ieškant sau maisto. Apšvieta ir kultūrinis gyvenimas buvo apverktinai stovyj.

Laikui bėgant, XVIII-jo šimtmečio pradžioje, išsivystė nepasitenkinimas kolonijų gyventojų tarpe dėl Anglijos karaliaus išleisto įstatymo, kurį patvirtino ir parlamentas, - apkrauti kolonistus dideliais mokesčiais Anglijos karo skolų padengimui. Be to, - atėmimas kai kurių savivaldybės teisių iš vietinių rinktų pareigūnų. Prasidėjo bruzdėjimas ir reikalavimas atsiskirti nuo Anglijos, paskelbiant kolonijų nepriklausomybę. Rezistencija prasidėjo Bostone ir plėtėsi į kitas kolonijas. Anglų kariuomenė, sužinojusi, kad ruošiamos riaušės, pradėjo suiminėti tuos, kurie slėpė ginklus, o Concordo miestą prie Bostono anglų vyriausybė nusprendė apsupti ir su-

O TAI BUVO...

NUSILEIDO...

DAGYS

gaudyti ten esamus sukilėlius. Tas planas jiems nepavyko, nes naktį prieš tai, vienas iš sukilėlių vadovų, - Paul Revere (hugenotų kilmės) 1775 m. balandžio mėn. raitas apskriejo visą apylinkę balsiai šaukdamas ir pranešdamas visiems, kad britai ateina suimti visų sukilėlių. Subruzdavo miestų gyventojai. Visi griebėsi ginklo ir sekančią dieną prasidėjo Amerikos revoliucija prieš Angliją.

Įvyko smarkūs mūšiai prie Lexington ir Concord miestų, Mass. Sukilėliai, laimėję pirmą mūšį, tęsė toliau pradėtą karą. 1776 m. liepos 4 d. sukilėlių vyriausybė paskelbė Amerikos Suvienytų Valstijų (kurių tuomet tebuvo 13) Nepriklausomybės deklaraciją. Ta diena tapo tautos Nepriklausomybės šventė, kuri švenčiama ir dabar. Nepriklausomybės karas tęsėsi beveik septynerius metus iki sukilėliai galutinai laimėjo.

Pulkininkas Jurgis Washingtonas, vyriausias sukilėlių arba kontinento armijos vadas, buvo išrinktas pirmuoju JAV prezidentu. Taika su Anglija buvo pasirašyta 1783 m. Anglija pripažino JAV Nepriklausomybę ir atidavė visas savo valdytas žemes į rytus nuo Mississippi upės.

REFORMATŲ JAUNIMO PROBLEMAS PRAEITYJE

Šiaurės Lietuvoje, kur bėga Nemunėlis ir teka upės Apaščia ir Agluona, ten kontrreformacija nesuspėjo galutinai išnaikinti grynų lietuvių reformatų. Jie susibūrė į Biržų, Papilio, Nem. Radviliškio ir kitas parapijas. Kiek tolėliau į vakarus, kur vingiuoja Mūšos upė, dar buvo nedidelė Švobiškio parapija. Parapijas sudarė ūkininkai, žemės ūkio darbininkai ir dalis miestelėnų.

XIX šimtmečio pabaigoje ir XX pradžioje parapijiečių šeimos buvo gausios. Vaikai iki subrendimo amžiaus augo tėvų priežiūroje ir jų įtakoje. Tėvai laikėsi aukštos moralės dėsnių. Juos sekė ir jų vaikai. Tėvų rūpestis buvo, kad jų sūnūs ir dukterys, sulaukę 15-17 metų amžiaus, būtų savo parapijos bažnyčioje konfirmuoti, kaip tuomet sakydavo "būtų prileisti prie vieros". Po to, tėvų padedami, jau patys jaunuoliai-lėms ateities gyvenimui "sau sparnus augindavo". Kurie galėjo,ėjo į mokslus. Net ir gen. superintendentas prof. dr. kun. Povilas Jakubėnas gimnaziją Mintaujoj pradėjo lankyti po konfirmacijos.

Ano laiko nemažas skaičius reformatų jaunimo iškeliaudavo į Ameriką "laimės paieškoti". Jų daugumos tikslas buvo užsidirbti pinigų ir grįžti į savo tėviškes, čia sukurti savarankišką gyvenimą žemės ūkyje ar kokiame versle. Tiems jaunuoliams, kurie į Ameriką "išbėgo" (žmonės taip sakydavo) nuo pašaukimo į Rusijos kariuomenę, sugrižimas buvo apsunkintas, nes grėsė kalėjimo bausmė už nestojimą į kariuomenę. Kita dalis ano laiko jaunimo vyko iš ūkių uždarbiauti į Rusijos didmiesčius, -į Petrogradą ar kitur, arba į Latvijos Rygą. Ten vyko ir mokslus einantis jaunimas.

Kadangi reformatų Bažnyčios vyriausioji vadovybė-Kolegija buvo Vilniuje, apie 400 km atstu nuo Biržų parapijų, tai apie išvykusį jaunimą statistika nebuvo vedama.

Į Ameriką atvykęs jaunimas, kiek galėdamas palaikė tarpusavyus ryšius. Jų pačių pasakojimais, jie jautriai pergyveno ilgesį ne tik tai tėviškės, savo artimųjų, bet ir savo parapijos bažnyčios, kur sekmadieniais susirinkdavo pamaldoms. Todėl Amerikoje, kur reformatų jaunimo susirinkdavo didesnės grupės, jų dvasiniams reikalams patarnauti kviesdavo lietuvių liuteronų kunigą, kad atlaikytų jiems pamaldas, arba jų jaunoms poroms duotų šliūbą-sutuoktų. Čia duodu liuteronų kunigo įrašą šliūbo proga jauniesiems dovano-toje knygoje: "Ant atminimo padovanoju Jonui ir Daratay Dagiams, jų suvinčiavojimo Dienoje. Octoberis 9. 1915. Kun. J. Razokas, Chicago, Ill. "

Ano meto jaunimas, išvykdamas į Ameriką, į pasiimtos mantos dėžutes įsidėdavo ir dvasiško turinio knygas: kancionalą, bibliją, o vėliau išvykę, jau Stanislovo Dagilio giesmyną. Jiems begyvenant Amerikoje su laikukai kuriems tokios knygos pasidarė nebereikalingos. Jie jomis apdovanojo kai kuriuos naujuosius ateivius, kurie atvyko į šią šalį II Pas. karo eigoje.

Stebėtina, kad ano meto reformatų jaunimas, begyvendamas šioj šalyj, vengė sudaryti mišrias šeimas su katalikų partneriais. Ypač vyrai, kaip turį pirmenybę, sau žmonas pasirinkdavo mergaites reformates ar liuterones lietuvaites, o dalis atsikviesdavo net iš Lietuvos. Mergaitės reformatės turėjo mažiau progų ištekėti už savo tikybos jaunuolių, todėl kai kurioms teko ištekėti už katalikų. Lygiai ir Lietuvoje prieš I Pas. karą, savo parapijose augantis jaunimas, ūkininkaičiai-tės, tarpusavy įsimylėję ar per piršlius, šeimas kūrė tikrai tarp savo tikybos partnerių. Ūkininkų jaunimo tarpe tas tęsėsi ir per visą Lietuvos nepriklausomybės laikotarpį. Tokios linijos laikėsi ir caro laikais mokslus išėjęs, ar Rusijos miestuose gyvenęs reformatų jaunimas. Būdavo atsitikimų, kad jaunuoliai iš miestų vykdavo į savo parapijas tikslu susirasti sau žmoną-mergaitę reformatę. Tokiam reikale giminės su malonumu padėdavo, supiršdavo. Retas atsitikimas, kad kas vedė žmoną rusaitę pravoslavę.

Visiškai kitoks, net priešingas vaizdas gavosi šeimų kūrimosi atžvilgiu po I Pas. karo Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Reformatų jaunuoliai, kurie mokslus ėjo, specialybes įsigijo, mokytojais tapo, valdžios ar savivaldybių įstaigose tarnavo, -daugumas jų vedė katalikes mergaites. Šiuo keliu nuėjus daugumai reformatų jaunuolių, reformatėms mergaitėms,ėjusioms mokslus, ištekėjimo klausimas pasidarė rimta problema: lik senmerge, arba pasirink bet kokios kitos tikybos jaunuolį. Prasilavinusios mergaitės ūkininkaičiams į poras nebetiko, nes jiems žmona buvo reikalinga su žiniomis apie žemės ūkio tvarką ir jo darbus.

Buvo atsitikimų ir būna, kad mišrios šeimos partneris nekatalikas buvo verčiamas pasidaryti katalikų Bažnyčios konvertitu. Zizonių km., Vabalninko vls., gyvenęs reformatas jaunuolis Tamošius Devenis vedė mergaitę katalikę. Jis turėjo pereiti į katalikų tikybą. To įvykio atminimui kaimo lauke, gražioj kryžkelėj, buvo pastatytas dailus medinis kryžius, baltai nudažytas su auksinės spalvos krucifiksu ir aptvertas geležinių grotų tvorele. Jam buvo duotas vardas "Tamošiaus kryžius".

"Viskas turi savo laiką", pasakyta šv. Rašte (Eccl. 3-1). Taip vyko ir jaunimo gyvenime. Per pirmąjį Lietuvos nepriklausomybės dešimtmetį reformatų jaunimas nebuvo organizuojamas. Pavieniai asmenys palaikė ryšius su socialistinio pobūdžio Lietuvos Jauni-

mo Sąjunga, kuri savo organą "Jaunimas" turėjo prie "Lietuvos Ūkininko" savaitraščio. Gimnazijas lankantieji dėjosi prie aušrininkų grupių. Katalikiškos jaunimo organizacijos, kaip pavasarininkai ar ateitininkai reformatų jaunimui buvo ne pakeliui.

Po I Pas.karo Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios vyriausioji vadovybė-Kolegija jau buvo nebe Vilniuje, kuris buvo Lenkijos okupuotas, bet Lietuvos reformatų centre-Biržuose. Čia kasmet per Jonines, birželio 24d., įvykdavo reformatų Bažnyčios Sinodai. Į sinodus suvažiuodavo kunigai, kuratoriai ir parapijų delegatai. Kuratoriai buvo vyresnio amžiaus žmonės ir iš aukštesnės visuomenės ar valstybės įstaigų valdininkai, gimnazijų direktoriai, mokytojai. Sinodo direktorium dažnai būdavo išrenkamas Martynas Yčas. Būdavo didelis įdomumas sekti sinodo posėdžius, kai M. Yčas juos visu rimtumu vesdavo, o kartais, kur tinka, įterpdavo ir gražaus jumoru. Nors sinodo posėdžiai būdavo vieši, bet eilinis parapijos jaunuolis išdrįsdavo įėti į posėdžių salę, būti netoli durų ir su baimė laukti, kad kas nors nepaklaustų, kaip tu čia atsiradai?

Iš jaunimo sinodų suvažiavimuose dalyvaudavo daugiausia įtakingų kuratorių sūnūs ir dukterys. Kažkodėl Bažnyčios vadovybė nerado reikalo ir Bažnyčiai naudos kviesti į sinodų suvažiavimus, kaip svečius, abiturientus ir gimnazijas bebaigiančius jaunuolius, kad susipažintų su sinodo darbų eiga ir tuo pačiu tarpusavy pabendratų, daugiau pažinčių susidarytų. Šiuo klausimu ne kartą teko girdėti jaunimo, ypač mergaičių, nusiskundimus.

Jaunajai kartai atėjo naujas laikotarpis, kai 1925 m. buvo įsteigtas Kaune Vytauto Didžiojo universitete evangelikų teologijos fakultetas. Tenėjo teologijos mokslus jauni vyrai, jau su nauja Nepriklausomybės laikų dvasia. Jie, baigę mokslus ir užėmę parapijose kunigų pareigas, tuojau atkreipė dėmesį į parapijos jaunimą. Švobišky kun. P. Jašinskas įsteigė parapijos Evangelikų Jaunimo Draugiją. Biržuose kun. Aleksandras Balčiauskas planavo įsteigti reformatų jaunimo organizaciją, kuri savo skyriais apimtų visos Lietuvos reformatų jaunimą.

Su kun. A. Balčiausku, jau kuris laikas einančiu kunigo pareigas Biržuose, dar nebuvo susipažinęs. 1931 m. Zizonių km. mirė jau nebejauno amžiaus Mykolas Sprindys, turėjęs gražų tenoro balsą giesmininkas, mano tėvų kaimynas. Buvo laidojamas sekmadienį, tai ir aš nuvykau į laidotuves. Laidojimo apeigoms atlikti buvo paryžtas kun. A. Balčiauskas. Per laidotuvių pietus teko asmeniškai susipažinti su kun. A. Balčiausku. Jis papasakojo savo sumanymus jaunimo reikalui. Prašė paremti jo užsimojimą, kam aš pritariau.

Netrukus kun. A. Balčiauskas sukviėtė konfirmantų mokyklą pirmą jaunimo susirinkimą-pasikalbėjimą. Susirinkusiems padarė apžvalgą, kaip jaunimas augo ir brendo praeityje, kokie jaunimo

Lietuvos reformatų jaunimo Radvila draugijos skyrių atstovų kursų dalyviai. Pirmoje eilėje — kursų lektoriai (iš k. į d.): mkt. Alfredas Šlikas, Žemės Ūkio D-jos direk. Jonas Mekas, gimn. mkt. Jonas Bružas, dr. Jokūbas Mikelėnas, kun. Aleksandras Balčiauskas, agr. Fridrikas Jakštas, p. Mikelėnienė, apsk. Žemės Tvarkytojas matininkas Motiejus Tamulėnas. Biržai, 1935 m. žiema

uždaviniai ir siekimai yra dabar. Jaunimas drauge su tėvais sudaro parapijas, tačiau jaunimas turi skirtingus norus ir siekius pasireikšti bažnytiniame ar visuomeniniame gyvenime, o tai galima geriausia atsiekti per organizaciją. Per savo organizaciją jaunimas galės subręsti sąmoningais Bažnyčios nariais ir tuo pačiu likti kultūringais savo šalies piliečiais. Pabrėžė, kad atėjo laikas reformatų jaunimui turėti savo organizaciją. Čia pat jis pasiūlė organizacijai jo parinktą pavadinimą: Reformatų Jaunimo Draugija "Radvila". Susirinkimas kun. A. Balčiausko pasiūlymui pritarė ir tuojau išrinko pirmąją Biržų miesto "Radvilos" draugijos valdybą:

Kun. Aleksandras Balčiauskas-pirmininkas,
 Otilija Stuinaitė-vicepirminikė,
 Stasys Palšis-sekretorius,
 Ona Kriščiukėnaitė-kasininkė (iš Rinkuškių km.) ir
 Aleksandras Jukna-narys.

Taip 1932 m. sausio 12 d. buvo įsteigtas reformatų jaunimo "Radvila" draugijos centrinis Biržų skyrius.

Reikalinga buvo paruošti įsteigtos draugijos įstatai ir duoti apskrities viršininkui įregistruoti į draugijų rejestrus. Be kitų, juose buvo dėsnis, kad draugijos nariai gerbia savo reformatų tikybą, bet ir kitų tikybų neniekina.

Draugijos vėliavos ir ženklelio (segamo prie atlapo) priėmimas buvo svarstomas gana įtemptai ir ne per vieną susirinkimą. Uolus draugijos narys Petras Grynas išėjo net iš susirinkimo, kai nebuvo priimtas jo pasiūlymas.

Biržų centriniam "Radvilos" D-jos skyriui tvirtai susicementavus, prasidėjo naujų skyrių steigimas. Po keletą skyrių buvo įsteigta Biržų ir Papilio parapijose. Nem. Radviliškio parapijoje gražiai veikė du skyriai. Švobiškio par-jos Evangelikų Jaunimo D-ja sutiko pasidaryti "Radvilos" D-jos skyriumi.

Tuo laikotarpiu man teko iš Biržų skyriaus valdybos sąstato pasitraukti ir daugiau atsidėti tarnybos darbui, nes buvau iš raštinko pakeltas sekretoriaus padėjėju su VIII-os kategorijos alga.

Įsisteigus keliolikai draugijos skyrių, Biržuose buvo sudaryta "Radvilos" Dr-jos centro valdyba. Joje įėjo kun. A. Balčiauskas, mokytojai-Alfredas Šlikas, Petras Bružas, Petras Dubra, kooperatyvo tarnautojas Petras Juodgudis ir kt. "Radvilos" Dr-jos centro valdyba parengė ir 1936 m. išleido knygą "Jaunimo Vadovas".

Biržų skyrius, kaip centrinis, savo veikla gražiai pasireiškė. Buvo sudaryta sporto sekcija, kuri konfirmantų mokyklos patalpoje turėjo pingpongo stalą ir to žaidimo priedus. Kadangi konfirmantų salė didesniems pobūviams buvo permaža, tai skyriaus valdyba pradėjo klibinti, kad parapija su Kolegijos pagalba pastatytų naują salę. Šis pageidavimas išsipildė. Balbijani sode buvo pastatytas raudonų plytų 2-jų aukštų namas su didele sale. Namo vidaus įrengimą sutrukdė 1940 m. sovietų kariuomenės okupacija.

1934 m. per sinodą Biržuose buvo surengtas viešas alkoholio teismas, kuris įvyko Vasiliausko teatro salėje. Publikos prisirinko pilnutėlė salė. Teismą sudarė trys teisėjai. Teisman stoji alkoholio kaltintojas-prokuroras su liudininkais ir alkoholio gynėjas taipgi su liudininkais. Prokuroras gražiais, pamatuotais argumentais kaltino alkoholį, kaip viso pikto šaltinį. Įrodinėjo, kaip per alkoholį žmonės kasdieniniame gyvenime daug nelaimių apturi. Vartodami alkoholį žmonės sunaikina ne tik tai savo materialines gėrybes, bet ir savo dvasią bei moralę. Alkoholis priveda prie žudymų ar savižudysčių. Panaudojo ir šv. Rašto citatas, kaip po griektvanio Nojus, alkoholio poveiky, prakeikė savo sūnų Kanaaną. Prašė teismą pasmerkti alkoholį.

Alkoholio gynėjas tuojau atsikirto, kad Nojus, būdamas alkoholio apsvaigintas, nieko pikto nepadarė, o tik tai netvarkingai miegojo. Didžiausią blogybę Nojus padarė išsipagiriojęs. Jau blaivus būdamas jis savo sūnų prakeikė. Gynėjas įrodinėjo alkoholio naudingumą žmonijai kaip vaistą, kaip žmogaus širdį palinksminantį, kuris ir Kanos vestuvėse buvo pavartotas. Alkoholis patarnauja žmonių geriems santykiams ir tarpusavei pagalbai, - ūkiškoms talkoms.

Prašė teismą alkoholį išteisinti, bet apkaltinti jo netinkamą vartojimą-girtuokliavimą.

Teismas, išklausęs prokurorą ir gynėją bei jų liudininkus, nusprendė: alkoholį išteisinti, o pasmerkti jo netinkamą vartojimą-girtuokliavimą.

Teismo surengimuliko nepatenkintas superintendentas kun. Jonas Šepetys sakydamas, kad teismas sutrukdė sinodo darbus.

Biržų skyrius savo susirinkimus darydavo ir su kavutėmis, į kurias kviečiamas parapijos klebonas kun. Adomas Šernas mielai atsilankydavo. Kolegijos prezidentas dr. Jokūbas Mikelėnas "Radvilos" Dr-jos veikimu buvo patenkintas ir moraliai ją rėmė.

"Radvilos" Dr-jos visų skyrių veikimas buvo gražiai apvainikuotas suvažiavimu Papily. Į tą visumos suvažiavimą iš Biržų radvilėnai atvyko autobusais. Iš kitų skyrių vyko kas kokias susisiekimo priemones turėjo. Suvažiavimas buvo pradėtas iškilmingomis pamaldomis Papilio reformatų bažnyčioj. Nem. Radviliškio parapijos klebonas kun. Stasys Neimanas pasakė atmintiną pamokslą, paimdamas pamatan psalmės žodžius: "Giedokit viešpačiui Dievui naują giesmę". . . (Pslm. 98).

Po pamaldų bažnyčioje, ilga radvilėnų eisena nusitiesė su skyrių vėliavomis į Pakalninės pradžios mokyklos sodybą. Ten įvyko "Radvilos" Dr-jos sveikinimai ir kalbos apie visų skyrių veiklą.

1935 m. žiemą, Biržų konfirmantų mokykloje buvo surengti skyrių atstovams kursai. Juose buvo išklausytos paskaitos įvairiais klausimais, liečiančiais Dr-jos veikimą ir jos narių švietimą.

1944 m. per Jonines Biržuose įvykęs paskutinis Lietuvoje Ev. Reformatų Bažnyčios Sinodas buvo prarastas viso reformatų jaunimo suartinimo ženkle.

DAGYS

N E . . .

Nedrausk patekėti tu saulei, -

Vis viena jinai patekės.

Tu drausk, ar nedrauski jaunystei mylėti, -

Vis viena jinai ką norės pamylės. . .

Tu drausk, ar nedrauski saulutei nusėsti, -

Vis viena jinai nusileis.

Tu geiski, linkėki gyvybei klestėti, -

Jausmai tie likimo anos nepakeis.

Kas lemta jai bus,

Į ten ją likimas, kaip dulkę, nupūs. . .

Urugvajaus lietuvių tautinių šokių pradininkė ir ilgametė vadovė mkt. Eugenija Snarskytė-Stanevičienė (dešinėje) su Montevideo lietuvių assambliu Gintaras. Jos darbą sėkmingai tęsia dailininkas dr. Alfredas Stanevičius (I-moj eilėj iš kairės ketvirtas). Jis „Mūsų Sparnams“ yra nupiešęs 3 viršelius

SEPTYNI BALANDŽIAI

—

Dr. A. STANEVIČIUS

REFORMACIJA ŽEMAITIJOJE XVI ŠIMTMETYJE

Gal būt ne visiems žinoma, kad XVI a. reformacija kuo plačiau siai buvo palietusi Žemaitiją. Apie tai daugiausia žinių pateikia vysk. Motiejus Valančius "Žemaičių vyskupystėje" ir kun. Stasys Yla "Šiluvą žemaičių istorijoje".

Pagal St. Ylą, Šiluva buvusi pirmuoju reformacijos židiniu Lietuvoje ir, praslinkus pusmečiui, šioje vietoje prasidėjęs lemiamas mūšis tarp reformacijos ir kontrreformacijos jėgų, galutinai nulėmęs Lietuvos reformacijos likimą.

"Lietuvoje visa buvo ramu", rašė istorikas jėzuitas Kojalavičius, "kol kaimyninėje Livonijoje iškilo naujas susidrumstimas, parsiveržus liuteroniškai sektai". O ji prasiveržė vos penkeriems metams praėjus nuo Liūterio tezių paskelbimo 1517 m. ir viešo nusigręžimo nuo katalikų Bažnyčios. Pirmiausia protestantizmo įtakai pasidavė kalavijuočių ordinas Rygoje, kur jau 1522 m. buvo išvytas arkv. Vilhelmas ir panaikintos katalikiškos pamaldos.

Praslinkus trejiems metams (1525), Prūsijoje kryžiuočių magistras Albrechtas Brandenburgietis, šv. Kazimiero sesers Sofijos sūnus, drauge su visu ordinu metė vienuolių rūbus ir paskelbė pirmąją Vak. Europoje pasaulietinę protestantišką karalystę. Iš šių dviejų židinių protestantizmas ėmė veržtis į DLK-ją, pirmon eilėn Žemaitijon, ir lenkti savo pusėn bajorus ir miestiečius.

LIUTERONIZMAS ŽEMAITIJOJE

Lietuvos vokiečiai, gyvenę Vilniuje, Kaune ir kituose miestuose, kaip pirkliai ir amatininkai, keliaudami į Prūsiją, pirmieji susidūrė su protestantizmu ir paragabeno šio sąjūdžio idėjas Lietuvon. Tačiau iš jų tarpo neturime nė vieno atstovo, kurį galėtume laikyti Lietuvos reformacijos pradininku. Pirmieji Lietuvos reformatoriai buvo visi iki vieno kilę iš lietuviškos bajorijos luomo, buvę katalikų kunigais ar studijavę teologinius ir humanistinius mokslus V. Europoje. Čia tenka paminėti vieną iš pirmųjų Žemaitijos reformatorių kun. Joną Tartylą, kuris jau 1535 m. Šilalėje viešai iš sakyklos ėmė skelbti liuteronizmą. Kun. J. Tartyla, persekiojamas žemaičių vysk. V. Virbickio, turėjo pasitraukti į hercogo Albrechto valdomą protestantišką Prūsiją.

1539 m. Vilniuje buvo įsteigta A. Kulviečio kalvinistinių pažiūrų kolegija, kurioje be jo dar dėstė St. Rapolionis, A. Zablockis, M. Mažvydas ir kiti. Ši mokykla tapo reformacijos idėjų skleidėja, bet jau 1542 m. buvo Žygimanto Senojo ir Vilniaus vysk. Povilo Alšė-

niškio uždaryta, o jos mokytojai turėjo bėgti į Prūsiją, kur jie lemiamai prisidėjo prie Karaliaučiaus univ-to įkūrimo.

Šioje vietoje reikia paaiškinti, kodėl liuteronizmas nelaikytinas "vokiečių tautine religija", kaip tai teigia St. Yla. Vakarų Europoje amžių bėgyje buvo susidaręs stiprus miestiečių luomas, išsikovojęs sau plačias teises bei privilegijas, ir vaidino svarbią rolę krašto ekonomijoje. Prasidėjus reformacijai V. Europoje, šis trečiasis luomas protestantizmo idėjas pavartojo savo kovoje prieš feodalizmą ir karalių absoliutizmą.

Visai skirtinga buvo socialinė struktūra DLK-je. Čia visa ekonominė ir politinė galia buvo sukoncentruota bajorijos ir didikų rankose. Miestų buvo nedaug. Jie neturėjo didesnės reikšmės krašto ekonomijoje. Miestų gyventojai, daugumoje susidarę iš įvairių svetimtaučių, nebuvo suaugę su tauta. Taip susidaręs DLK-jos miestiečių luomas ne vaidino jos istorijoje veik jokia kultūrinės ar dvasinės rolės. Todėl Lietuvos reformacija nuo pat savo pirmųjų žingsnių buvo skelbiama lietuvių didikų ir bajorų, išėjusių mokslus V. Europoje, ir veik per visą DLK-jos laikotarpį buvo kietoje kng. Radvilų vadovybėje.

Prūsija buvo tapusi svarbiausiu Lietuvos reformacijos židiniu, iš kur pasitraukę lietuviai reformatoriai skleidė savo mokslą ir idėjas į visą lietuvių tautą. Herc. Albrechtas, tapęs uoliu reformacijos rėmėju, turėjo ir savo politinius tikslus. Jis tikėjosi per reformaciją apjungti Prūsiją, Livoniją ir DLK-ją į vieną galingą protestantišką valstybę. Šiam tikslui jis užmezgė ryšius su Žemaitijos seniūnu Stanislovu Kęsgaila, kuris tapo pirmuoju žymiausiu liuteronizmo vadu Lietuvoje. Didikų Kęsgailų giminė buvo pati turtingiausia visoje Žemaitijoje. Jie valdė apie 5,000 valakų žemės ir buvo susigiminiavę su kng. Radvilomis.

Po Kęsgailos mirties (1532) Žemaitijos seniūno pareigas perėmė jo žmonos brolis Petras Kiška, vėliau Jonas Bilevičius, įtakingas Viduklės bajoras, laikomas antruoju po Kęsgailos herc. Albrechto patikėtiniu Žemaitijoje. Bilevičiaus dvare Viduklėje buvo įkurta pirmoji bajoraičių mokykla, kuriai vadovavo buvęs pranciškonų vienuolis St. Rapolionis, vėliau tapęs žymiausiu Karaliaučiaus univ-to profesorium. Bilevičius taip pat globojo Abraomą Kulvietį, kilusį iš Kulvos dvaro prie Žeimių, kurį valdė Šiluvos savininkai Zavišos.

REFORMACIJOS PRADŽIA ŽEMAITIJOJE

1544 m. įsteigus Karaliaučiaus univ-tą, visas žemaičių bajoraičių būrys nuvyko studijuoti į Prūsiją. Jų tarpe buvo ir Jonas Zaviša, kuriam po tėvo mirties atiteko Šiluva ir Žeimių dvaras. Zavišos buvo Kęsgailos giminaičiai. Būdami jo įtakoje jie perėjo į pro-

testantizmą ir tuo būdu Šiluvoje pasireiškė pirmieji reformacijos daigai.

DLK-ja nuo senovės garsėjo religine tolerancija, kuri dar labiau sustiprėjo atėjus reformacijai. Pagal patronato teisę bajorai statė savo žemėse bažnyčias ir aprūpindavo jas, paskirdami išlaidybei atitinkamą dalį savo žemių. Bajorai ir toliau liko tokių žemių savininkais ir savo nuožiūra galėjo nušalinti vieną kunigą ir pakeisti kitu. Kun. St. Yla neteisingai teigia, kad reformacijai vykstant prasidėjo bažnytinių žemių grobimas. Nė vienu atveju nebuvo nusavintos visoje DLK-je vienuolynų, vyskupijų ar šiaip įteisintos bažnytinės žemės. Bajorai ar didikai, nors ir turėdami pilnas teises į savo statytas bažnyčias, ne visuomet jas perleisdavo reformacijos skelbėjams. Taip pasiėgė Jonas Zaviša, pastatęs 1533 m. Zbarų kaime, greta Šiluvos miestelio, pirmąją medinę protestantišką bažnytelę, palikdamas katalikams ir toliau naudotis senąja jų bažnyčia, kuri veikė iki 1551 m.

ZAVIŠOS-REFORMATŲ BAŽNYČIŲ STEIGĖJAI

1550 m. kng. M. Radvila Juodasis pasuko kalvinistinės reformacijos kryptimi. Netrukus jo pavyzdžiu pasekė jo pusbrolis kng. M. Radvila Rūdashis, daugelis didikų ir bajorų. Nuo to laiko Radvilų giminė tapo Lietuvos reformacijos vadais ir globėjais.

Radvilų pavyzdžiu pasekė ir Šiluvos valdytojų Zavišų giminė. Paveldėję didelius Kęsgailų turtus, jie be to palaikė giminystės ryšius su Radvilomis. Jų pėdomis pasuko ir kiti Žemaitijos didikai: Naruševičiai, Šemetos, Bilevičiai, Giedraičiai, Kmitai ir kiti, kurie uoliai prisidėjo prie reformacijos.

Merkelis Zaviša yra laikomas pirmuoju reformatų bendruomenės steigėju Šiluvoje, maždaug apie 1555 m. Tai buvo pirmoji reformatų parapija visoje Žemaitijoje.

Merkelis Zaviša buvo vedęs Daratą Sambireckaitę, lenkų kilmės, kuri pasižymėjo kaip pasiaukojusi reformatų globėja Žemaitijoje. Ji, po savo vyro mirties, globojo keletą reformatų bažnyčių ir paskyrė ne vieną fondaciją jų reikalams.

Mirus Merkeliui broliui Jonui, M. Zaviša perleido Šiluvą užstato teisėmis Merkeliui Šemetai, savo pusbroliui. Šemetos yra kilę iš Algirdo giminės ir turėjo savo gimtinę Vilniaus krašte-Svyriuose. Iš čia Šemetos pasiskleidė: vieni į Žemaitiją, kiti į Naugardą ir Vitebsko sritis. Žemaitijos šakos tėvas buvo Mykolas, pranašiausias iš visų Šemetų. Jų vardus randame jau 1497 m. tarp Šaukėnų Bažnyčios geradarių, kur minimas ir jų sūnus Jonas. Šemetienės-Kęsgailaitės sūnus Merkelis 1563 m. tapo Šiluvos valdytoju. 1566 m. tapęs Žemaitijos pilininku, Merkelis Šemeta įgijo senatoriaus rangą ir tuo pačiu buvo laikomas žemaičių bajorų vadu.

ŠEMETOS-ŽEMAITIJOS REFORMACIJOS VADAI

Merkelis Šemeta laikomas Žemaitijos reformacijos vadu. Zbarų kaime jis atstatė bažnyčią ir pavedė ją reformatams. Jo sūnus Jonas nusavino Tauragės katalikų bažnyčios žemes ir pastatė ten 1567 m. mūrinę bažnyčią liuteronams.

Merkelis Šemeta planavo Šiluvoje įsteigti alumnatą, kuriame būtų ruošiami reformatų bažnyčioms ir mokykloms kunigai ir mokytojai. 1569 m. ištikusi mirtis nutraukė jo planus. Po jo mirties į reformacijos veiklą įsitraukė jo trys broliai ir sesers Kristinos vyras Vaitiekus Bilevičius. Šie vyrai ir moterys tęsė Merkelių-Zavišos ir Šemetos kalvinistinę veiklą. Jų vaidmuo iškilo vėliau, kai į Šiluvos reformatų bendruomenę ėmė brautis arijonai. Šemetos pastatė (pradedant 1551 m.) reformatams bažnyčias: Krakėse, Šiaulėnuose, Šaukėnuose ir Tauragėje.

ARIJONIZMAS-NAUJAS PAVOJUS REFORMACIJAI

Italijoje XVI a. iškilo radikalus arijonų sąjūdis, kurio atstovai, bėgdami nuo inkvizicijos, pasiekė Lenkiją ir DLK-ją, kurioje būta anuomet plačios religinės laisvės. Arijonai buvo suskilę į kelias sektas, nuo nuosaikiųjų iki pat kraštutinių. Bendrai kalbant, jie nepripažino Dievo trejybės, neigė Kristaus dievybę, reikalavo visų luomų lygybės, baudžiavos panaikinimo, atsisakyti karų, turto paveldėjimo ir t. t.

Kng. M. Radvila Juodasis, prisilaikydamas tolerancijos principų, globojo visų krypčių reformacijos skelbėjus, neišskiriant arijonų. Jonas Kalvinas savo laiške Vilniaus sinodui įspėjo kng. M. Radvilą, kad vengtų remti arijonus, nes jie nešą pragaištį reformacijai, tačiau pastarasis nepaisė įspėjimo.

Arijonai surado savo globėją Žemaitijos seniūno Jono Kiškos asmenyje. Jam globojant jie pradėjo skverbtis į reformatų gretas bei parapijas ir jas griauti iš vidaus. Dėl arijonų veiklos bajorai, prisiklausę jų radikalių pamokslų, ėmė šalintis nuo reformacijos ir grįžti į katalikybę. Taip susidariusią situaciją itin sumaniai panaudojo jėzuitai, nes arijonai jiems įdavė į rankas veiksmingą ginklą kovai prieš reformaciją.

VNUČKOS NUOPELNAI REFORMATAMS

Reformatas Morkus Vnučka (g. Sedoje 1588 m.), Sedos bajoras, gavęs Rietavo tijūniją iš Pašušvio Mitkevičių, vedė Mikalojaus seserį Sofiją, žinomą Žemaitijos reformatę. Iš Žygimanto Augusto gavo karališkojo maršalkos titulą. M. Vnučka buvo įsigijęs keletą dvarų ir eilę kaimų Žemaitijoje bei Vilniaus krašte.

M. Vnučka buvo atidavęs Rietavo katalikų bažnyčią reformatams, bet Leonas Sapiega ją atėmė. Vnučka įsteigė reformatų baž-

nyčias Sedoje, Lioliuose, o testamentu paskyrė turto dalį Vilniaus, Sedos, Šaukėnų, Šiaulėnų ir Pašušvio reformatų bažnyčioms. Visą kitą turtą užrašė savo žmonai Sofijai.

SOFIJOS VNUČKIENĖS VAIDMUO

Arijonų ir jėzuitų kombinuotoje veikloje ėmė tirpti reformatų eilės. Tarp jų buvo jaunieji Zavišos, po jų sekė Šemetos ir Bilevičiai. Kng. M. Radvila Rudasis, Biržų-Dubingių kunigaikščių Radvilų šakos pradininkas, ėmėsi gelbėti Lietuvos reformaciją, pašalindamas iš reformatų parapijų arijonus ir jiems palinkusius kunigus. Taip prasidėjęs reformacijos atnaujinimas pasiekė Žemaitiją.

Žemaičių žemėje, Pašušvio dvare Mitkevičių šeimoje gimė trys dukterys-Ona, Darata ir Sofija. Visos buvo ištekėjusios už kilmingųjų. Jos visos trys stoji ginti palaužtą reformaciją. Iš visų trijų seserų labiausiai pasižymėjo Sofija. Po vyro, Rietavo tijūno M. Vnučkos, mirties, Sofija būdama bevaikė ir paveldėjusi daug dvarų, panaudojo juos reformacijai atstatyti. Vien jos ir seserų pastangomis Žemaitijoje buvo atstatytos aštuonios reformatų bažnyčios. Vysk. Valančius vadino ją "karinga kalvine", nes ji išdrįso priešintis katalikų užmačioms susigrąžinti sau patronato teisėmis valdytas bažnytines žemes.

Matydama, kad Šiluva, tapusi pirmuoju reformacijos židiniu Žemaitijoje, perėjus savininko sūnui katalikybėn gali būti gražinta katalikams, nutarė ją atpirkti. Atpirktame iš Zavišos dvare ji pastatė mūro bažnyčią toje vietoje, kur anksčiau būta Zavišos ir Šemetos statytų medinių bažnytelių, o Šiluvos bažnyčią liepė nugriauti. Prie reformatų bažnyčios pastatė mokyklą ir senelių namus.

Sofija Vnučkienė nusipelnė sau vietą istorijoje, įkurdama Šiluvoje alumnatą, kurį anksčiau planavo Merkelis Šemeta. Tai buvo pirmoji lietuviška reformatų seminarija, kurioje turėjo būti ruošiami kunigai ir mokytojai reformacijai skleisti liaudyje. Tuo būtų buvęs užtikrintas visiškas Lietuvos reformacijos išsigalėjimas, nes iki tol reformacija buvo palaikoma vien tik bajorijos ir dalinai miestiečių luomo. Tam tikslui Vnučkienė sudarė fondaciją, užrašydama alumnato išlaikymui visas Šiluvos žemes, į kurias, be miestelio ir Pašakarnio dvaro, įėjo 10 kaimų. Bendras žemės turtas, skirtas Šiluvos alumnatui, siekė 58 valakus žemės.

S. Vnučkienė buvo pirmoji, kuri savo lėšomis išleido lietuvių kalba pirmas reformatų knygas. 1600 m. išleido Jokūbo Morkūno verstą "Postilla Lietuwiszka" ir Merkelio Petkevičiaus paruoštą katekizmą (1598 m.). Savo pasiaukojimą reformacijai ji paliudijo dar ir savo testamentu, kuriame po jos mirties visiems jos pavaldiniams ir baudžiauninkams buvo suteikta laisvė.

S. Vnučkienė buvo bekompromisinė kovotoja prieš ekstremisti-

Dailininkė Alfa BUDRIŪNAITĖ-PAŽIŪRIENĖ, kilusi iš Ažuolpamūšio dvaro, netoli Pasvalio, Krinčino vls. Biržų aps., 1941 m. baigė Biržų gimn. Į Chicagą atvyko 1949 m. Ištekėjusi už Vlado Pažiūros, 1953 m. apsigyveno Los Angeles, Calif. Studijavo Fullerton ir Orange Coast College. Vartoja akvarelę, aliejų, grafiką. Už meno darbus parodose laimi atžymėjimus.
Nuotr. V. FLEDŽINSKO

nį arijonizmą, apsisprendusi už pilną reformacijos sulietuvinimą ir pradėjusi kovą prieš kylančią kontrreformaciją. Jėzuitai pirmieji suprato, kad sunaikinus Šiluvą bus suduotas lemiamas smūgis visai Žemaitijos reformacijai. Todėl, dar Sofijai Vnučkieni gyvai esant, pradėjo bylinėtis dėl tariamo katalikiškų bažnytinių žemių užgrobimo.

Dar prie Stepono Batoro buvo priimtas įstatymas ir įrašytas į III-įjį Lietuvos Statutą, kad visos bažnytinės žemės, kad ir patronato teisėmis valdytos bajorų ar didikų, pereina vyskupo nuosavybėn ir žinion. Pasiremiant tuo įstatymu, visoje DLK-joje buvo užvestos bylos prieš tariamą katalikų žemių užgrobimą, kurios tęsėsi metų metais kol pasiekdavo Vyr. Tribunolą.

Vysk. M. Giedraitis plačiu mastu Žemaitijoje ėmė kelti bylas prieš reformatų bažnyčias ir jų valdomas žemes, kad, anot St. Ylos, "teisės ir teisingumo keliu atstatyti katalikybę". Šiluvos bylai vyskupas parinko kan. J. Kazakevičių, kaip jau pagarsėjusį Kelmės byloje. Trūkstant bylai dokumentų, 1612 m. "įvyko stebuklas", po kurio buvo surasta užkasta geležinė dėžė (skrynja) su dokumentais. Byla buvo galutinai užbaigta 1622 m. Vilniaus tribunolo sprendimu vyskupo naudai. Kng. Kristupui II Radvilai teko apmokėti dideles teismo išlaidas ir baudas už reformatų pasipriešinimą. Su šiuo sprendimu alumnatas nustojo veikęs. Tolimesnį reformatų kunigų ir mokytojų paruošimą tęsė Kėdainių ir Slucko gimnazijos.

Taip kontrreformacijai pavyko palaužti reformaciją Žemaitijoje; todėl ši lietuvių tautos dalis liko daugiausia katalikiška.

Alfa PAZIŪRIENĖ

NEMUNĖLIO RADVILIŠKIO PARAPIJA

(Tęsinys iš "M. Sp." Nr. 39)

BAŽNYČIOS IR PASTATŲ PRIEŽIŪRA

Laisvos Lietuvos laikais N. Radviliškyje kunigavo kun. Adomas Šernas ir kun. Stasys Neimanas. Vargonininkavo pradžioje teologijos studentas P. Jašinskas, vėliau Elzbieta Radinskaitė, Naujamiesčio parapijos palikuonė, Vilniaus reformatų bažnyčios vargonininko, kompozitoriaus, muziko Konstantino Galkausko mokinė. Muz. Galkauskas Biržuose buvo surengęs vargonininkams kursus. Antros bolševikų okupacijos metu Radinskaitė sugrįžo į Naujamiestį, vėliau, kun. M. Franko paprašyta, persikėlė į Papilį, kur ir dabar, kiek sveikata leidžia, eina vargonininkės pareigas. Nuvyksta ir į N. Radviliškį, kada ten laikomos pamaldos.

Anksčiau N. Radviliškyje buvo išlaikomi du varpininkai, bet senukui Petruui Vorui mirus, pasitenkinta pasilikusiu vienu varpininku Jonu Degliu.

Nepriklausomybės metais N. Radviliškio kunigams teko, šalia tiesioginių kunigo pareigų, daug rūpintis ekonominiais ir remontu reikalais, atstatant ir aptvarkant per karą nukentėjusius pastatus.

Lenkų istorikas J. Lukaszewicz knygoje "Dzieje kosciolow wyznania helweckiego na Litwie", II t. 63 psl., rašo apie N. Radviliškio parapiją, kad ten Radvilos pastatę bažnyčią ir ją gausiai apdovanoję. 1754 m. kunigu ten buvęs rašytojas Mykolas Ceraskis.

Nepriklausomybės laikais bažnyčios, klebonijos, vargonininko, varpininko pastatų plotas su sodais, lanka ir daržais sudarė 4 ha plotą. Parapijai dar priklausė antram varpininkui skirtas namas su daržu pačiame miestelyje. Apie tris kilometrus nuo bažnyčios buvo atskiras Jokubiškių vienkiemis 56 ha dydžio (20 ha miško ir 36 ha dirbamos žemės su pievomis ir visais trobesiais). Vienkiemis buvo kunigo žinioje, kurį jis dažniausiai išnuomodavo. Ilgamečiais nuomininkais buvo Kvedaravičius ir Vytartai.

Kun. Martyno Cumfto laikais, kada buvo pastatyta dabartinė bažnyčia, buvo pastatyta ir didelė dabartinė mūrinė klebonija, kad sutalpinti skaitlingą jo šeimą (klebonijos dydis: 12 sieksnių ilgio, 9 sieksnių pločio ir 12 pėdų aukštis iki lubų). Likimas lėmė, kad po jos statytojo, joje gyveno iš eilės trys bevaikių šeimos: kun. Adomas Cumftas, kun. Jonas Šepetys ir kun. Adomas Šernas. Senų parapijiečių pasakojimu, klebonija kainavusi beveik tiek pat, kiek ir bažnyčia.

Tais laikais kūro klausimas nebuvo opus. Kunigas galėjo naudo-

N. Radviliškio reformatų p-jos konfirmantai (iš k. į d.) — I-je eilėje: M. Banytė, A. Gavėnaitė, M. Natkaitė, kun. St. Neimanas, vargonininkė E. Radinskaitė, P. Matilionytė, E. Drevinskaitė, D. Šernaitė; II-je eilėje: K. Šernas, J. Dagys, V. Natka, A. Banys, P. Vaičikonis, A. Kėželis. N. Radviliškis, 1935.III.14

tis parapijos mišku. Nepriklausomybės metais Kolegija apribojo kūrą, skirdama kunigui po 10 kubinių sieksnių metams. Jokubiškių vnk. miško statybinė medžiaga buvo naudojama ir gretimų parapijų trobesių remontui po karo.

1915 m. rugpiūčio mėn. artėjant vokiečių kariuomenei, miestelis gerokai nukentėjo, pereidamas kelis kartus iš rankų į rankas. Kiek vėliau vokiečiai ėmė ardyti katalikų ir reformatų bažnyčių ir kapinių šventorius; sunaudodami akmenis tilto statybai per Nemunėlį.

Laike mūšio artilerijos sviediniais buvo nugriautas reformatų bažnyčios bokštas, sudegė vargonai, išdegė langai ir dalinai durys. Klebonija buvo beveik visai sugriauta iki pamatų. Klebonijos dideliame rūsyje laike vieno mūšio buvo pasislėpę, kartu su kun. Jono Šepečio namiškiais, nemažas skaičius miestelio gyventojų. Rusai, išgirde garsus, pamanė esant pasislėpusius vokiečius ir pradėjo pro rūšio langus šaudyti. Laiku iškišus pro langą ant šluotkočio baltą skepetą, buvo išvengta aukų ir tragiškų pasekmių.

Bažnyčios remonto darbus atliko prie kun. Adomo Šerno, atsikėlus jam iš Papilio. Bažnyčia buvo pašventinta 1923 m., per Jokubines. Klebonija pradėta atstatyti ant žemesnių senųjų pamatų (9 sieks. ilgio ir 9 sieks. pločio). Nėstant vargonų, iš Kėdainių buvo atvežta fisharmonija. Vargonauti Kolegija pakvietė Elzb. Radinskaitę iš

Naujamiesčio.

I Pas. karo metu, rusų valdžios įsakymu, artėjant frontui, visų bažnyčių varpai turėjo būti išvežti (varis buvo sunaudojamas šaudmenų gamybai). Buvo išvežti ir N. Radviliškio bažnyčios du dideli variniai varpai. Karui pasibaigus ir pabėgėliams grįžtant, kurt. Adomas Žemaitis vienoje Maskvos aikštėje, kur buvo suversti iš Liėtuvos bažnyčių suvežti varpai, užtiko savo bažnyčios varpus, išvengusius liejyklos. Vėliau Rusijos valdžia juos sugražino. Didysis varpas nuo vežiojimo sukrėtimų buvo įskilęs ir dusliu garsu bekvietė susikaupimui iš žymiai žemesnio bažnyčios bokšto. Tačiau per II Pas. karą vokiečiams varpus išvežus, jie nebegrižo. Liūdnas likimas ištiko ir varpus suradusį kurt. Adomą Žemaitį ir jo brolių kurt. Petrą. Antrą kartą atėję bolševikai juos abu su šeimomis ištrėmė į Sibirą, kur abu ir mirė.

Atstatant kleboniją kunigas gyveno vargonininko namuose. Stalibus darbus didele dalimi atliko vietinis stalius Dubauskas. Pasukutinis darbas buvo pamūryti apgriautą šventorių, kas buvo nesunkiai įvykdyta parapijiečiams suvežus akmenis.

Senajam šuliniui užgriuvus, kilo klausimas: ar naują kasti, ar senąją prie klebonijos atkasti (išvalyti). Nutarta sutvarkyti senąją. Šulniakasiai broliai Niauros atkasdami šį šulinį, jo dugne rado variniais vamzdžiais pilną įrengimą naminei degtinei varyti.

Parapijiečiams kiek atsipeikėjus nuo pastatų atstatymo rūpesčių, pradėta galvoti apie vargonų įsigijimą. Seniūnai pradėjo rinkti pinigus - aukas. 1939 m. buvo padarytas užsakymas pas vargonų agentus: Petrą Alinauską ir Arvin Nausner (dabar gyvenantį Rockford, Illinois), kurie atstovavo vargonų dirbtuvę "August Laukhuff, Weikersheim b. Stuttgart", Vokietija. Vargonai turėjo būti laike 2-jų metų pastatyti, bet bolševikų okupacijos metu parapijos pinigus konfiskavus, užsakymas nebuvo įvykdytas.

Nors bažnyčia daug nuo 1915 m. nukentėjo, bet liepsnoms iki Dievo stalo neišsiplėtus, liko nepaliesta reta brangenybė - Brastos Biblija, spausdinta kng. Radvilos Juodojo lėšomis, kainavusi apie 10,000 auksinių rublių. Biblija buvo atspausdinta 1564 m. rugsėjo 4 d. Ilgai išsaugotą retenybę parapija pastaruoju laiku prarado. Ją paėmė bolševikinė valdžia.

1939 m. atgavus Vilnių, parapija gavo iš Vilniaus Kolegijos archyvo dalį metrikų nuorašų. Atpuolė reikalas senesnių laikų metrikus surašinėti liudininkų pagalba. Kartu su metrikų nuorašais Vilniaus Kolegija atsiuntė Biržų Kolegijai bažnytinių indų, kontrreformacijos laikais surinktų iš išnykusių parapijų. Juos Kolegijai išdalinus parapijoms, N. Radviliškiui teko tarp kitų ir Naujamiesčio, buvusios didelės parapijos, indai.

Vyresniųjų narių tarpe atmintyje yra išlikę N. Radviliškio pa-

rapijoje gimę kunigai: Andrius Kadaras, Adomas Cumftas ir Adomas Šernas.

SUPRNT. KUN. ANDRIUS IR DR. BRON. KADARAI

Gražus parapijos šiaurėje Kadarų (Rigmantiškių) vienkiemis žinomas, kaip suprnt.kun. Andriaus ir sūnaus dr. Bronislovo Kadarų giminė. Kun. A. Kadarui neteko savo gimtinės parapijoje kunigauti, nes tuo laiku čia klebonavo kun. Martynas Cumftas. Kun. A. Kadaras ilgus metus išbuvo gretimos Papilio parapijos klebonu. Nuo 1894 m. liepos mėn. buvo sinodo paskirtas Vilniaus reformatų parapijos kunigu ir ordinuotas superintendentu. Papiliečių jis buvo mylimas ir dažnai minimas net vėlesniais laikais. Ši meilė gal daliai rišosi ir su jo sūnumi dr. Bron. Kadaru, kuris Vilniuje baigęs gimnaziją, išvyko į Vieną. Ten baigęs mediciną, pasiliko univ-te docentu. Vėliau buvo pakviestas medicinos fakulteto dekanu pareigoms į Krokuvos univ-tą. Dažnai atvykdavo į Vilnių aplankyti tėvų. Turėdamas Austrijos pilietybę, neišsigynė esąs Lietuvos sūnus. I Pas.karo metu buvo mobilizuotas, paskirtas vyr. gydytoju Rytų fronte ir pakeltas į generolo laipsnį. Jį gerai prisimena ir mini "Sandaros" redaktorius Mykolas Vaidyla. Kadaisė Kadarų ir Vaidylų šeimos, buvę papiliečiai, Vilniuje gyveno viename Kolegijos pastato kieme. Apie susitikimą su dr. Kadaru, M. Vaidyla pasakoja: "Laike vokiečių okupacijos atvykstantį daktarą Kadarą pasitikti susirinko Vilniaus stotyje vokiečių kariškiai ir M. Vaidylos šeima. Kariškiams generolas Kadaras paaiškino, kad lietuvių kalba yra jo gimtoji kalba". Daktaras buvo pasižymėjęs kaip chirurgas, ypač akių ligų. Į sinodus atvykdavo rečiau. Mirė Krokuvoje, bet palaidotas buvo Vilniuje. Panaikinus senąsias kapines, Vilniaus univ-to profesorių rūpesčiu, jo palaikai buvo perkelti į naujasias kapines. Tėvo, suprnt. kun. A. Kadaro palaikai, kun. Mykolo Franko rūpesčiu, buvo pervežti ir palaidoti Papilio parapijos Kubilių km. kapinėse.

KUN. ADOMAS CUMFTAS

Kun. Martynui Cumftui 1895 m. mirus, jo diakonas kun. Jonas Šepetys vedė jo dukterį Stefaniją, kuri po sunkios ligos greit mirė. Kun. J. Šepetys buvo ordinuotas kunigu ir sinodo nukeltas į Švobiškį klebono pareigoms. N. Radviliškio klebonu buvo paskirtas kun. M. Cumfto sūnus kun. Adomas Cumftas. Jis buvo atsidavęs vien bažnyčios ir parapijos reikalams ir parapijiečių mylimas. Jis buvo lėto ir ramaus būdo, priešingybė savo tėvui, kuris buvo gana karštas. Be pertraukos parapijai ištarnavo ligi 1911 m.

Ruošiant spaudai Dagilio "Giesmyną" (Giesmynas su maldų priedu Lietuvos ev. reformatų parapijų vartojimui, Biržai, Velykų laike 1910 m.), parašė dalį maldų šiam giesmynui. Vienas jo pamokslas atspausdintas "Pasiuntinyje" Nr. 1, 1910 m.

Neturėdamas šeimos, vasarą sulaukdavo brolio Jono, medicinos

daktaro, akių gydytojo, gyvenusio Šiauliuose, vaikus (dr. Jono Cumfto trumpa biografija yra LE, IV t. 126 psl.).

Nuošali klebonija ypač atgydavo rudenį ir vėlyvą pavasarį, kada Biržų ir Papilio apylinkių moksleivija, važiuodama ir grįždama iš mokyklų ir univ-tų, keliaudavo į Tauerkaln gelžkelio stotį prie Vindavos-Ribinsko gelžkelio linijos. Pusiaukeyje, pasiekę N. Radviliškį, nelaukti svečiai sustodavo, duodami pailsėti arkliams, o dažnai ir pernaktodavo. Jei vėlesniais nepriklausomos Lietuvos laikais reikėjo tiltu pro muitinę pereiti, tai anais laikais tekdavo per upę persikelti keltu, arba per brastą pervaziuoti. Neretai sutrukdydavo persikėlimą iš miškų upe plukdomi sieliai. Gerai prisimindamas kun. A. Cumftą, nes ne kartą buvau tų svečių skaičiuje, tekdavo girdėti juokaujant: "Kas čia, ar klebonija, ar nakvynės namai?"

1911 m. lapkričio 13 d., sekmadienį, pamaldas atlaikęs, kunigas sunegalavo ir seniūnų parvestas mirė klebonijoje. Našlė Cumftienė, pažįstama Biržų gimnazijos auklėtiniais, kaip prancūzų kalbos mokytoja. Kun. Cumftui mirus, klebonu buvo paskirtas kun. J. Šepetys. Jis N. Radviliškyje išbuvo iki 1915 m.

KUN. ADOMAS ŠERNAS

Kitoks buvo antrojo Adomo, N. Radviliškio parapijos sūnaus, kun. Šerno gyvenimo nueitas kelias, nuveikti darbai ir atsisveikinimas. 1975 m. suėjo jau 10 metų nuo jo mirties. Artimiausiame nuo bažnyčios Jasiškių kaime, į kurią, pagal senų parapijiečių pasakojimą, kasdien palei Apaščią pasivaikščioti nueidavęs kun. Martynas Cumftas, Martyno ir Elzbietos Žemaitytės Šernų šeimoje, kuri užaugino ir kitą žymų Lietuvai sūnų, Lietuvos Nepriklausomybės akto signatarą teisininką Jokūbą, 1884 m. gegužės 13 d. gimė sūnus Adomas. Pradėjęs nuo N. Radviliškio pradž. mokyklos, įstojęs į Rygos klasikinę gimnaziją, vėliau kaip sinodo stipendininkas persikėlė į Slucką ir gyveno Kolegijos išlaikomame bendrabutyje. Gavęs čia brandos atestatą, įstojo į Dorpato univ-to teologijos fakultetą.

Baigus univ-tą, 1913 m. kovo 24 d. buvo ordinuotas ir paskirtas diakonu Vilniuje, o tų pačių metų birželio 23 d. ordinuotas kunigu ir sinodo paskirtas Švobiškio parapijos klebonu.

Per 52 kunigavimo metus dažnai buvo kilnojamas. Jam teko dvasiško pareigas eiti Vilniuje, Švobiškyje, Papilyje, Biržuose, Seirijuose ir N. Radviliškyje. Buvo pirmuoju ir ilgamečiu Lietuvos kariuomenės evangelikų kapelionu, vėliau vyriausiu ev. kapelionu. Mokėjo daug kalbų. Buvo muzikalus, mėgo smuiką ir buvo linkęs prie poezijos. Reiškėsi dvejopai: kaip mylįs Lietuvą ir kaip Bažnyčiai atsidavęs sūnus. Kun. Šepetys, redaguodamas reformatų leidžiamą žurnalą "Pasiuntinys", apsidžiaugė radęs kun. Šerno asmenyje gerą talkininką.

1917 m. prisidėjo kartu su kitais veikėjais prie ruošiamos tau-

Iš k. į d.: suprt. Kun. Povilas Jašinskas, gener. suprt. kun. Adomas Šernas, kun. Mykolas Frankas

tinės konferencijos, tiesiant kelią Lietuvos Nepriklausomybei. Domėdamasis lietuvių kalbos tikslingumu, jo pasiūlytas žodis "nepriklausomybė", konferencijos buvo priimtas ir dar iki šiol tebevartojamas.

Jei kam atrodytų, kad kun. Šernas buvo didelis patriotas, tą tenka tik patvirtinti. Kartu jis buvo ir giliai tikintis dvasiškis-poetas, giesmių kūrėjas iki pat mirties. Gyvendamas bolševikų režime 20 metų nesukūrė ir neparašė nė vieno bolševikinį režimą šlovinančio kūrinio. Jei šandie lietuviai evangelikai turime gerą, taisyklingą kalbą ir kirčiais suderintą, giesmyną su maldomis, tai tik dėka kun. Adomo Šerno, kurį Lietuvos Ev. Reformatų Kolegija kartu su Ev. Liuteronų Konsistorija Kaune 1942 m. liepos mėn. išleido. Iš virš 600 jo paruoštų giesmių, didžia dalimi verstų iš vokiečių, prancūzų, latvių, lenkų ir kitų kalbų, iš liuteronų pusės paskyrus docentą kun. Joną Pauperą parinkti giesmes, iš jų 388 giesmės pateko į giesmyną. Tame skaičiuje yra paties Adomo Šerno sukurtos giesmės: 52, 103, 126, 148, iš kurių dvelkia gyvas, gilus tikėjimas, atsidavimas Aukščiausiam. Išėivijoje, spausdinant sutrumpintus giesmynus, pasinaudota tuo pagrindiniu giesmynu. Būdamas kariuomenės kapelionu paruošė kariams ir jaunimui pritaikintą mažo formato giesmyną su maldomis - "Karys Evangelikas", išleistą 1938m. Šio leidinio pratarmėje kun. A. Šernas sako: "Jums, Lietuvos kariai evangelikai, visų pirmiausia skiriama šita krikščioniškų giesmių ir maldų knyga. Jos ir turinys taip parinktas, kad jūs, kariai, turė-

*Evangelikų kunigai (iš k. į d.): Kalvanas, Sprogys, Šernas, Burkevičius, Jašinskas.
Biržai, 1959.VIII.19*

tute šaltinį visais atvejais semtis paguodos savo sielai, kad stiprėtų jūsų tikėjimo jėga, vidaus drausmės, Dievo ir tėvynės meilės dvasia, kad jūs, šarvuodamies Dievo Žodžio galia ir karšta malda, liktute skaistūs Kristaus kareiviai ir kovotute gerą kovą". . . 1936 metais buvo atspausdintas jo paruoštas spaudai Heidelbergo katekizmas. Parašė trumpą apibraižą apie reformaciją Lietuvoje, tik, rodos, liko neatspausdinta.

Savo vaikų neturėdamas, padėjo užauginti ir išmokslinti sesers vaikus. Okupavus Lietuvą Sovietų Rusijai, persikėlė iš Švobiškio į gimtinės N. Radviliškio parapijos kleboniją.

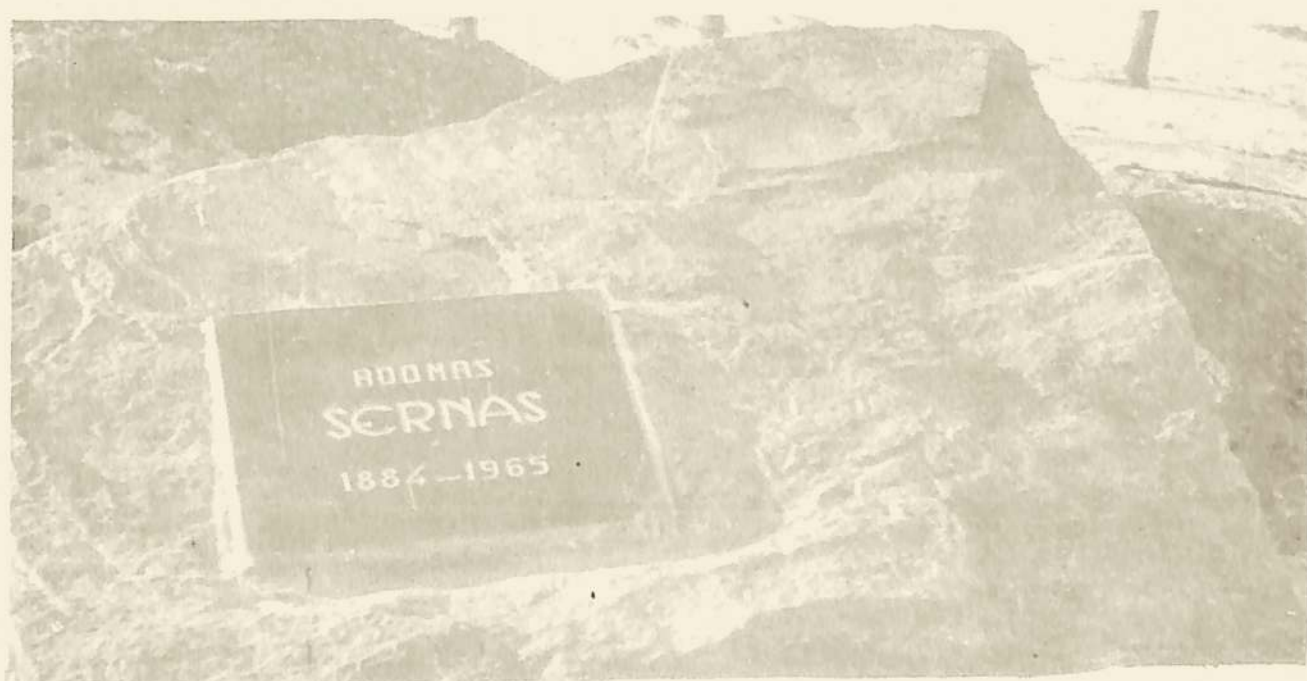
"Tiesos" laikraštis 1964 m. rugpiučio 16 d. paskelbė, kad reformatų generalinis superintendentas Adomas Šernas, savo plačiu motyvuotu pareiškimu, viešai išsižadėjo Bažnyčios, savo pareigų ir nutraukė su ja visus ryšius. Tą raštišką pareiškimą jis turėjęs per garsiakalbį pats pakartoti, bet dėl silpnos sveikatos nebepajėgęs tam reikalui paruoštais garsiakalbiais pasinaudoti, nes praradęs kalbą. Jis jau ilgesnį laiką rimtai sirgęs, gydytojų dažnai lankytas, vos keturiems mėnesiams po to viešo paskelbimo praslinkus, mirė 1965 m. sausio 6 d. savajame N. Radviliškyje, globojamas ir prižiūrimas "naujųjų draugų", senųjų neprileidžiant. Neva jo paties iniciatyva padarytas pareiškimas labai neįtikėtinas ir prieštaraujantis. Kam reikėjo taip ilgai laukti su tuo viešu pareiškimu? Kodėl nieko nesukūrė, neparašė taip sužavėtas ta išgirta "tikra laisve"?

Kunigu būdamas rūpinosi ir laimėjo, kad išdaužyti bažnyčios langai būtų valdžios sudėti. Išrūpino leidimą ir perspausdino sumažintą giesmyną. Kleboniją nusavinus ir pavertus ją gimnazija, gyvenoparūpintame mažame namelyje. Jis rašė ir džiaugėsi, kad jau turįs ožkutę: "Taip yra geriau, mažiau pašaro ir vietos reikia". Ne vien duona žmogus minta. Indijos pacifistas, laisvės kovotojas, M. Gandhi gyvybės palaikymui irgi mito ožkos pienu ir sūriu, karves laikydamas neliečiama šventenybe, bet kun. Šernui ožka buvo būtinas pakaitalas, karvėms Lietuvoje tapus prabanga.

Viešpaties mokinys Petras gailiai verkė išsižadėjęs mokytojo. Ar kun. Adomas išsižadėjo ir vėliau gailėjos, lieka neišspręstas klausimas. Kas gi norėtų ir sutiktų spręst, būti prisiekusiųjų tarpe? Vieniems kun. Adomas Šernas pasiliks Bažnyčiai ir tėvynei daug užsitarnavusiu sūnumi, paliktas ten vienas nešti sunkią atsakomybės naštą; kitiems - neištesėjusiu savo duotų pažadų ir savo paties pastatytų gražių gyvenimo kelyje paminklų griovėju. Spręsti ir teisti būtų lengviau tiems, kurie buvo arčiau jo ir tos vietos, kur įvyko toks niekuo nepagrįstas lūžis. Teisėju tebūnie vienas Dievas.

DAUGUVIEČIAI

Už girios, ant Nemunėlio kranto, parapijos šiaurėje, buvo gražus vienkiemis su vaismedžių sodu. Tai Dauguviečiai, režisieriaus, aktorius Boriso Dauguviečio gimtinė. Oficialiai jis priklausė kitai konfesijai, bet pats save skaitė priklausąs N. Radviliškio reformatų parapijai. Gal tiksliau bus išsireikšta pasakius, kad jis buvo parapijos narys be įsipareigojimų. Apie savo vaikystę aktorius yra išsireiškęs: "Mano vaikystės draugai buvo piemenys, su kuriais

Toks pastatytas gener. suprt. kun. Adomui Šernui paminklas

miške dalindavaus ir blogu oru, ir alkiu. Iš jų išmokau dirbti trimetus, vandeninius malūnus, pinti botagus ir skrybėles. Šituos amatus ir po šiai dienai moku".

Pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais naujakuriai valstiečiai, savanoriai pažino jį, kaip paslaugų girininką. Netrukus plati Lietuvos visuomenė pažino jį, kaip Valstybės Teatro režisierių. Dinamiškas, visiems prieinamas, malonus, kalbus. Savo savybėmis jis įstrigdavo atmintin kiekvienam jį pažinusiame. Jis buvo taipgi neretas mūsų sinodų Biržuose dalyvis.

SANDARIŠKIAI

Sandariškiai-istorinė vietovė. Tai vienkiemis, kuris stovi prie Nemunėlio vingio, netoli minėtų Dauguviečių ir Rigmantiškių. Vienkiemis priklausė parapijiečio Fridriko Bernšteino įpėdiniams: Juliiui, kurt. Marijai ir ištekėjusiai Stefanijai Jansonienei-Bernšteinams. Viensėdijos kieme yra senas ąžuolas. Tai vienas iš dar išlikusių seniausių ir storiausių Lietuvos ąžuolų, kurio liemens apimtis krūtinės aukštyje yra 7 metrai.

Pasakojama, kad prie Sandariškių buvęs lemiamas mūšis lietuvių su švedais. Taikos patvirtinimui švedai siūlė pasirašyti raštišką sutartį. Lietuviai pasakė: "Raštą ilgainiui žiurkės sunaikins. Geriau pasodinkime tris taikos ąžuolus ir pasižadėkime nekariauti, kol ąžuolai žaliuos". Iš lietuvių vado pasodintų trijų gilelių išaugo trys milžinai ąžuolai, bet ligi šiol išliko tik vienas. Biržų miškininkai susirūpinę svarsto, kaip tą vieną palikuonį išsaugoti. Ten pat kieme yra apaugusi nedidelė kalvelė. Tai buvusi senosios lietuvių tikybos aukuro vieta, ant kurio degusi šventoji ugnis.

PARAPIJOS NUOSAVYBĖS NUSAVINIMAS

Po išgarsinto 1939 m. laimėjimo, -Vilniaus atgavimo ir iškilmingo Lietuvos kariuomenės įžengimo į senąją sostinę, prasidėjo eilė abejonų ir nusiminimą keliančių potvarkių.

Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios bendras 1940 m. sausio 6 d. sinodas Vilniuje, su Biržų ir Vilniaus Kolegijų nariais ir kuratoriais buvo paskutinė pakilimo pakopa. 1940 m. birželio 15 d. stiprios Sovietų Rusijos karinės pajėgos užplūdo visą Lietuvos kraštą. Jei kas dar tikėjosi, kad laisvė neprarasta, arba, kad tikroji laisvė pasireikš audrai aprimus, - greit įsitikino, kad prasidėjo potvarkio pirmo punkto vykdymas, kad "Vilnius mūsų, o mes rusų". Per Vilnių gaudami Maskvos įsakymus, kad reformos nebūtų tokios skaudžios ir akių rėžiančios, jas vykdyti okupantas į pirmas eiles išsiuntė ir pastatė vietinius, patys už jų pasislėpdami. Reformos buvo pradėtos palaipsniui: nuo ne taip skaudžių operacijų, einant vis prie didesnių pakeitimų. Suvedžiodami ūkininkus, žadėjo smulkių ūkių (iki 15 ha) neliesti, bet apkarpyti tik stambius. Neturintiems žemės, buvo žadėta jos duoti.

Bažnytniame gyvenime teisių suvaržymas irgi palaipsniui buvo vykdomas. Nuo parapijos sąskaitų konfiskavimo, prasidėjo ir parapijos numatytų darbų trukdymas. Parapijos užsakytų ir užpirtų vargonų reikalas atpuolė. Laikyti pamaldas netrukdė. Tačiau į pamaldas ateidavo ir nematyti lankytojai, tuom tarpu nuolatiniai lankytojai vis rečiau bepasirodydavo. Fiziniai ir dvasiniai pažeista parapijos gyvybė pradėjo merdėti.

Paskirtas matininkas turėjo bažnyčios sodybą išmatuoti ir palikti tik įstatymais leistiną plotą. Ši nemaloni pareiga atiteko matininkui Pranui Gaigalai, su kuriuo vėl teko susitikti Chicagoje. Aplink buvusią erdvią kleboniją, tik keletas žingsnių nuo jos, buvo sukalti rubežiaus kuolai. Išėjęs iš klebonijos, vaikščiojau jau ne ant savos žemės.

Sutartą žiemos dieną išvykau aplankyti parapijiečių, kur vakare buvo vėl susirinkusi visa bažnytinė seniūnija. Du greta gražūs, nauji vienkiemiai. Vieno savininkas buvo grįžęs iš Amerikos tėvynėn ir čia, savo sunkiai uždirbtais pinigais, gražiai įsikūręs; antrojo-grįžęs po I Pas. karo iš vokiečių nelaisvės, ten daug kentėjęs, badavęs, bet tame krašte viską atydžiai stebėjęs ir čia savo patyrimą realizavęs savo pažangiam ūkyje. Ir štai jie abu jau buvo atžymėti kaip "kulokai-liaudies priešai". Ar ne darbininkas darbininką apiplėšia?

Grįžęs namo patyriau, kad manęs ieškojo valsčiaus pareigūnai ir, kad man sugrįžus, jiems apie tai būtų pranešta. Tada man buvo pasakyta, kad be leidimo neturiu teisės parapijiečių lankyti. Atvykę į kleboniją du pareigūnai, lydimi valsčiaus valdybos nario, pa-

Prie reformatų bažnyčios fronto atšventus Jokūbo dieną. Nuo kun. Petro Čepo į dešinę — Kraniauskas, vargonininkė Radinskaitė, Pikis su parapijiečiais. N. Radviliškis, 1974.VII.28

Prie N. Radviliškio reformatų bažnyčios šventoriaus vartų (iš k. į d.): Elzė Radvinskaitė, Eugenija Čepienė ir kun. Petras Čepas. N. Radviliškis, 1974.VII.28

ėmė metrikacijos knygas ir parapijos antspaudus. Surašė parapijos žemės ir kitokio turto nusavinimo aktą, paprašė pasirašyti. Man pareiškus, kad žemė ir pastatai yra Kolegijos žinioje ir nesu įgaliotas, tai jie su tuo nesutiko ir buvau priverstas, kaip žeme ir pastatais pasinaudojęs, pasirašyti. Tuo buvo baigtas ir įvykdytas tarybinio įstatymo nurodymas apie religinius kultus ir jų vykdymą, kur str. 1 pasakyta: "Bažnyčia atskiriama nuo valstybės"; str. 2 - "Kultų biudžetas panaikinamas"; str. 3 - "Religinių kongregacijų kilnojamas ir nekilnojamas turtas skelbiamas nacionaline nuosavybe". Mano patarnavimu naujieji valdytojai tiek bepasinaudojo, kad dar turėdamas arklį, du kartus buvau paskirtas vežti valsčiaus valdininkus į Biržus.

Ar dar sulauks nusilpusi parapija, daug sunkumų savo amžiuje pergyvenusi, to laiko, kada naujieji valdytojai-savininkai sutvirtins Nemunėlio plaunamą ir griauenamą aukštą krantą, kur srovė artėja prie bažnyčios pamatų, tuo patvirtindami savo technikos pažangą? Ar sulauks to laiko, kada bus pasodintas parapijos ir valdžios tarpusavio susitarimu "Sandaros medis"-taikos, sugyvenimo ir išsilaikymo vardan?

Nūdien sumažėjusią parapiją aptarnauja Medeikių kaime gyvenąs diakonas kun. Petras Čepas. Laike karo, okupacijos metu, kunigų nesant, bažnyčią globojo, palaikė tvarką tam atsidavęs kaimynas-parapijietis kurt. Petras Kregždė. Jam mirus (išgyveno 90 m.), jo pareigas šiuo laiku eina raktininkas J. Pikys.

Panaudota literatūra:

1. Kun. J. Šepetys "Reformacijos istorija Lietuvoje";
2. Ingė Lukšaitė "Lietuvių kalba reformaciniame judėjime XVII a. ";
3. Akiras Biržys "Lietuvos miestai" II tomas;
4. Bitinaitė, Trečiokas "Biržai";
5. B. Kviklys "Mūsų Lietuva";
6. Ev. reformatų parapijų įstatatai, 1910, Vilnius, Kuktos spaustuvė;
7. Kun. Ad. Šerno priešmirtinis laiškas;
8. J. Aničas "Tarybiniai įstatymai apie religinius kultus ir sąžinės
laisvę". Evanston, 1975 m. rugsėjo 6 d.

DAGYS

TARP ŽIEDŲ IR SNAIGIŲ

Balti kaštanai barstė sniegą
Nuo peržydėjusių šakų,
Lyg vaidinuoklis, nakčiai miegant,
Slinkau pavasarių tarp jų.
 Buvau kaip žiedas vėjui pučiant
 Ant besiūbuojančios šakos,
 Bet su vainiklapių plaštakėm's,
 Kaip sniegas, nukritau nuo jos.
Dabar žiema apklojo žemę,
Kaštanai ramūs stovi vis. ||
Mane tiktai likimas tremia,
Kaip snąigę pūgos sūkurys.
 Ir tirpdo vis, kaip tąją snaigę,
 Kai laikas baigiasi žiemos,
 O metai juokiasi sumaigę
 Viltis su smūgiais tikrumos.
Numiršta dienos-mūs' valdovės,
O aš nešu lavonus jų,
Palikdams pėdsakus klajonės
Susekti takui lig kapų.
 Bet vis kas metai beria sniegą
 Kaštanai nuo tamsių šakų,
 O aš, nematomas, kaip miegas,
 Su jais į nežinią krentu.
Kai vėl į žemę leisis snaigės,
Pėdų ten mano nieks neras!
Kelionė bus jau pasibaigus
Ir užgesinusi šviesas... 26. I. 1946

Alfa PAZIURIENE

VILNIAUS EV. REFORMATŲ BAŽNYČIOS VEIKLA 1918-1940 M.

I-ji dalis (1918-1931)

Iki I Pas. karo pabaigos (1918 m.) Vilniaus Evangelikų Reformatų Sinodui priklausė reformatų parapijos, veikusios šiaurės-vakarų Rusijos imperijos gubernijose (Severo-Zapadnyj kraj). Sinodo veikla rėmėsi Rusijos imperijos nuostatų 984-986 paragrafais apie kitų tikybų (t.y. ne stačiatikių-Ustav duchovnych diel inostrannyh ispovedanij), kurie buvo paskelbti bendrų įstatymų XI tome, I-je dalyje (Svod zakonov Rossijskoj Imperii). Įstatymų leidėjai minėtuose trijuose paragrafuose paliko Vilniaus Sinodui gana plačią galimybę juos aiškinti ir Sinodas buvo laisvas pats tvarkyti savo religinius reikalus. Buvo tik pabrėžta, kad Sinodą sudaro dvaininkai ir bajorų kilmės pasauliečiai, kad Sinodas turi būti šaukiamas vieną arba du kartus į metus. Apie Sinodo sušaukimą Kolegija privalėjo pranešti mėnesiu anksčiau Vidaus Reikalų ministeriui pro vietinių gubernatorių. Taip pat per 30 dienų po Sinodo, turėjo pasiųsti Sinodo nutarimų nuorašus ministerijai. Jei per mėnesį po išsiuntimo iš ministerijos nebuvo gautas neigiamas atsakymas, kad vienas ar kitas Sinodo nutarimas priešinasi įstatymams, tada Sinodas galėjo priimtus kanonus ir memorialus vykdyti. Tiesa, 984-986 paragrafai nekalba apie tokią procedūrą, bet abi pusės (Vilniaus Sinodas ir Rusijos Valstybė) praktikoje vartojo tokį kelią Sinodo nutarimams įteisinti. Kaip vėliau matysime, ši eiga padėjo Vilniaus Sinodui tarp karų išvystyti dinamišką bažnytinę veiklą. Jau 1918 m., kai rubežiai kylančiose nepriklausomose valstybėse (Lietuva, Lenkija) dar nebuvo nustatyti, Vilniuje 1918 m. buvo sušauktas nepaprastas Sinodas, kuriame dalyviai pasidžiaugė, kad "Laisvės aušra pradėjo švisti" ir nutarė nebesilaikyti okupuotos valdžios įstatymų, skelbiant taip vad. teisės restituciją, t. y. grįžimą į veikusias teises prieš 1795 m. Lietuvos-Lenkijos padalijimą. Nuo to laiko Sinodas vadovavosi Didžiąja Agenda, išleistą 1637 m. Lietuvos ir Lenkijos ev. reformatams, o taip pat savo kanonais ir memorialais. Tas Sinodo nutarimas tačiau nereiškė, kad Rusijos imperijos įstatymų parg. 984-986 nebegalioja. Naujos nepriklausomos valstybės, kaip Lietuva, taip ir Lenkija, perėmė tuos įstatymus. Tik naujas Bažnyčių susitarimas (konkordatas), ar išleistų nuostatų formoje, galėjo tuos senus įstatymus panaikinti. Mes žinome, kad nei Vilniaus, nei Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia tokio nutarimo nepadare. Po lenkų Vilniaus krašto okupacijos 1920 m.

spalio mėn. ir demarkacinės linijos tarp Lietuvos ir Vilniaus krašto nustatymo, bei po sienos tarp Lenkijos ir Sovietų Sąjungos patvirtinimo, - Vilniaus Sinodo veikla buvo labai apribota. Lenkų pusėje paliko tik Vilniaus parapija, o Vilniaus kraštas buvo paskelbtas "Vidurinioji Lietuva" (Litwa Srodkowa). Lenkijoje likę parapijos: Izabelinė-netoli Valkavisko, nebeveikiančios-Niepokojczyce ir Rasna Lietuvos Brastos apylinkėje, o taip pat Volinijoje didesnės gyvos parapijos-Boratynas, Kupiczow ir Michalowka, kurios iki Vidurinėsios Lietuvos prijungimo prie Lenkijos, negalėjo būti oficialiai aptarnaujamos Vilniaus Sinodo. Taip pat Vilniaus Sinodas prarado galimybę rūpintis reformatais Lietuvoje ir Sov. Sąjungoje (Slucko sritis).

Vilniaus distrikto superintendentui kun. Jonui Šepečiui persikėlus į Lietuvą, Vilniuje likosi suprnt. kun. Michal Jastrzębski. Reikia pažymėti, kad nežiūrint tokio milžiniško veiklos apribojimo, Vilniaus Sinodas niekuomet nebuvo nutaręs nei bažnytiniai, nei administraciniai atsiskirti nuo Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios, kuri susiorganizavo tuoj po I-jo Pas. karo. Tarpkario laikotarpyje (1918-1939), tiek Vilniuje, tiek Biržuose, buvo šaukiami atskiri Sinodai, atskirai buvo priimami kanonai ir memorialai, bet savo esmėje Bažnyčia, kuri iki 1914 m. vadinosi "Unitas Lithuaniae" (Jednota Litewska), paliko viena. Tai patvirtino bendras Sinodas, įvykęs 1940 m. sausio 6 d. Vilniuje, kur nebuvo kalbos apie Vilniaus ir Biržų Bažnyčių sujungimą, nes Sinodas posėdžiavo, kaip vienas vienetas.

Prijungimas Vidurinėsios Lietuvos prie Lenkijos (1922 m.) atidarė Vilniaus Sinodui duris platesnei veiklai. Sinodui priklausė šios veikiančios parapijos: Vilnius, Izabelinė, Boratynas, Kupiczow, Michalowka ir neveikiančios, bet su bažnyčiomis-Niepokojczyce ir Rasna.

Sinodas jautė didelį kunigų trūkumą. Be suprnt. kun. M. Jastrzębskio, Izabelinėje veikė jau sirguliuojantis kun. Felicijonas Kurnatauskas, kuris gavo superintendente titulą. Tik Ev. Reformatų Bažnyčios struktūra išlaikė tas parapijas, -bažnyčios seniūnai laikė pamaldas, stiprino žmones Dievo žodžiu. Čia tenka pabrėžti suprnt. kun. M. Jastrzębskio pasiaukojimą. Jis aplankydamas Voliniją ir suteikdamas parapijiečiams dvasinį patarnavimą. Sunki padėtis šiek tiek pagerėjo, kai 1924 m. kun. F. Kurnatausko sūnus Jonas Kurnatauskas, baigęs Varšuvos universiteto teologijos fakultetą, buvo iššventintas kunigu, o Volinijoje atsirado diakonas Jaroslavas Opozanski. Parapijiečiai Volinijoje buvo čekų tautybės. Jie saugojo savo kalbą ir savo papročius. Jų tėvai ir protėviai emigravo iš Čekijos į Rusiją. Dauguma iš jų tapo stačiatikiais, bet apie pora tūkstančių perėjo į reformatų tikėjimą. Tai buvo gyvos ir labai religin-

gos parapijos.

Nuo 1924 iki 1931 m. Vilniaus Ev. Reformatų Sinodo veikla reiškėsi šiomis kryptimis: ekumenine, jaunimo globa, vidujine konsolidacija ir Bažnyčios legalinės padėties sutvirtinimu.

EKUMENIZMAS. Ekumeniniai kontaktai tuo metu (1920-1930) buvo skirtingesni negu dabar. Tada ekumenizmas apsiribodavo daugiausia vienos krikščioniškos tikybos rėmuose. Lenkijoje 1922 m. veikė šios Bažnyčios: Ev. Liuteronų (Varšuvos Konsistorija); Ev. Reformatų (Varšuvos Konsistorija); Vilniaus Ev. Reformatų Sinodas (vėliau pavadintas Vilniaus Ev. Reformatų Bažnyčia); Augsburgio ir Helvetijos (Stanislovavo Konsistorija); Evangelikų Unijos (Liuteronų ir Reformatų bendra Bažnyčia, taip vad. Prūsijos Unija, Poznanės Konsistorija) ir Evangelikų Unijos (Aukštosios Silezijos Unijos Bažnyčia, Katowice Konsistorija). Bendrai Lenkijoje tada gyveno apie milijonas evangelikų, dauguma jų buvo vokiečių kilmės.

Sustiprėjus R. Katalikų Bažnyčios įtakai ir jai turint didelę galią ne tik į bažnytinę valstybės politiką, bet ir į visuomeninių klausimų sprendimą, evangelikams Lenkijoje teko suorganizuoti bendrą apsigynimo frontą. Šių Bažnyčių vadovybės tai pilnai suprato, bet dėl nesantaikos tarp liuteronų, daugiausia dėl tautybės (vokiečiai, lenkai), didesnio masto suvažiavimas visų Bažnyčių atstovų galėjo įvykti tik tuo atveju, jeigu maža Bažnyčia, kur tautybės klausimas nebuvo aštrus, paimtų iniciatyvą į savo rankas.

1926 m. gegužės 12 d. Vilniaus Ev. Reformatų Bažnyčia šaukė minėtą suvažiavimą Vilniuje, tikslu suorganizuoti Lenkų Evangelikų Tarybą, bet dėl Pilsudskio perversmo Varšuvoje, suvažiavimas buvo atidėtas iki tų pat metų lapkričio 11 d. Vilniaus Bažnyčios teologijos stipendininkai (Henrikas Kubik ir Povilas Dilys) buvo pakviesti susipažinti su bažnytiniu darbu didesniame suvažiavime. Vilnius, kaip to suvažiavimo šeimininkas, turėjo elgtis labai atsargiai ir taktiškai, kad ginčai tarp liuteronų vokiečių ir liuteronų lenkų nesugadintų viso reikalo. Suvažiavimas pilnai pavyko. Jame pirmininkavo gener. suprnt. kun. M. Jastrzębski, kuris ir buvo išrinktas trims metams Lenkų Evangelikų Tarybos pirmininku. Pirmininkai keisdavosi kas trys metai. Suorganizuota Vilniuje Taryba sėkmingai dirbo eilę metų. Jos žodis turėjo didelį autoritetą, nes Taryba atstovavo visus evangelikus Lenkijoje. Paskutiniaisiais metais prieš II-jį Pas. karą Tarybos veikla gerokai sumažėjo: vokiečiai pasidarė gana karšti nacionalistai ir, pagaliau, Liuteronų Bažnyčia Lenkijoje suskilo.

JAUNIMO GLOBA. Vilniaus Ev. Reformatų Bažnyčia rūpinosi jaunimu, nors pačioje Bažnyčioje jaunimo buvo nedaug. Jaunimui padėti Sinodas nutarė šelpti kiekvieną studentą mėnesine stipendija, kuri padėtų jam tęsti studijas. Stipendija nebuvo didelė, 600 zl.

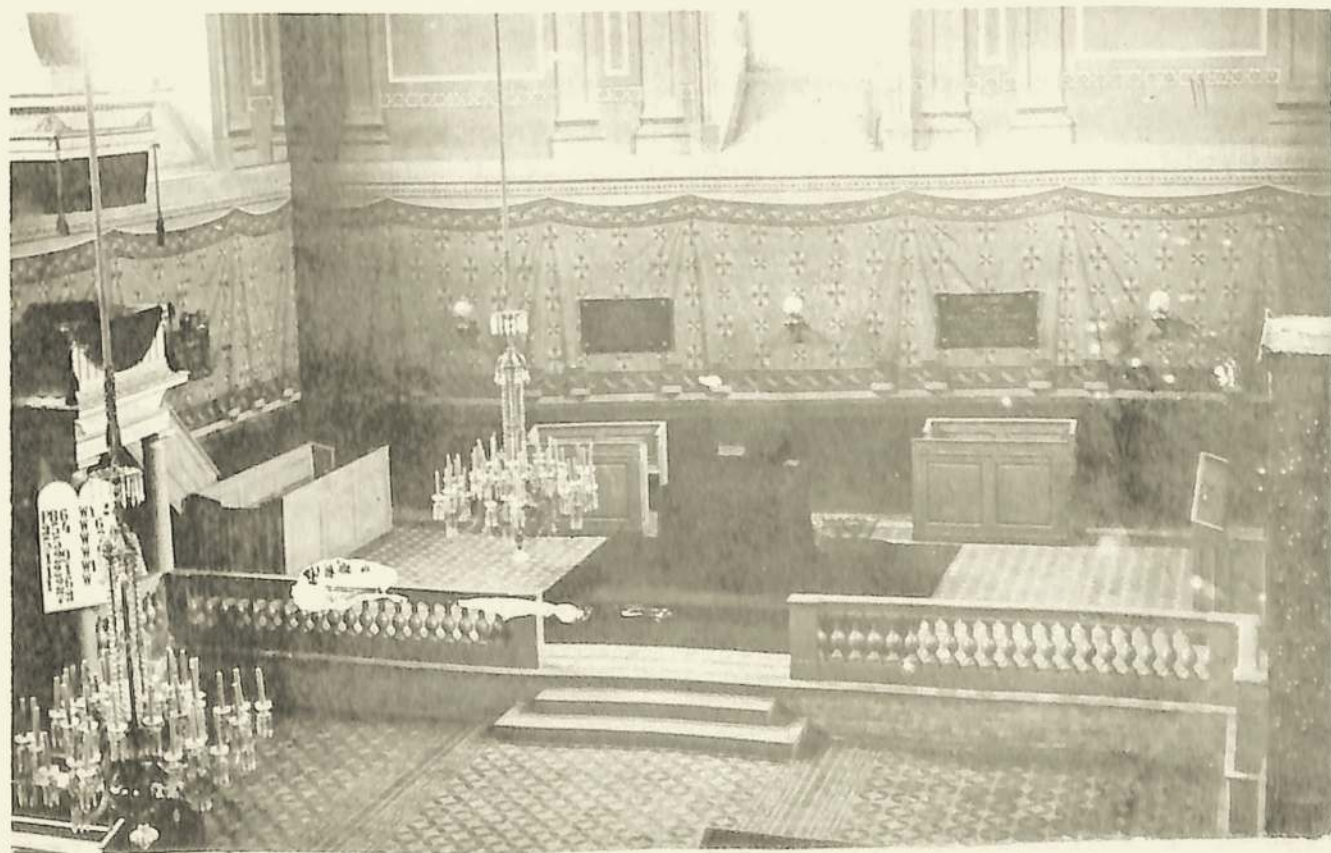
Gražioji Vilniaus reformatų bažnyčia

metams. Be to, nuo 1926 m. Bažnyčia organizavo vasaros kolonijas jaunimui. Per pirmuosius 2 metus buvo pakviesti vaikai liuteronai (40-50 vaikų su mokytoju) tarp 12-14 m. amžiaus: 1926 m. - berniukai, 1927 m. - mergaitės. Jie atvyko iš Aukštosios Silezijos ir buvo iš neturtingų darbininkų šeimų. Povilui Diliui, kaip teologijos studentui, buvo pavestas dvasinis vaikų aptarnavimas, jų supažindinimas su protestantizmu Didž. Lietuvos Kunigaikštijoje ir 2 kartus per vasarą jie dalyvaudavo pamaldose liuteronų bažnyčioje Vilniuje. Kvietimas net ne reformatų vaikų vasaroti 8 savaites netoli Vilniaus buvo labai pozityviai vertinamas lenkų spaudoje, kuri pabrėždavo socialinį Vilniaus Bažnyčios nusistatymą. Pradedant 1928 m. daugumas mūsų Vilniaus jaunimo praleisdavo vasarą Bažnyčios dvare Omeliany, 50 km nuo Vilniaus. Reikia pabrėžti, kad visas vasaros kolonijų išlaidas padengdavo Bažnyčios išdas. Norint, kad jaunimas gautų geresnį dvasinį patarnavimą, Vilniaus Sinodas pakvietė kun. Kazimierą Ostachiewicz iš Ev. Reformatų Bažnyčios Varšuvoje.

VIDUJINĖ KONSOLIDACIJA. Vilniuje 1927-1931 m. darbavosi 3 dvasininkai: gener. suprnt. kun. Mykolas Jastrzębski, kun. Jonas

Kurnatauskas ir kun. Kazimieras Ostachiewicz. Tais metais susiorganizavo ir Vilniaus parapija: buvo šaukiami visuotiniai susirinkimai, išrinkta parapijos valdyba, paruoštas ir priimtas statutas.

BAŽNYČIOS LEGALINĖS PADĖTIES SUTVIRTINIMAS. Sinodas irgi stengėsi sutvirtinti savo padėtį Lenkijoje. Iš valstybės pusės nebuvo matyti, kad ji darytų žygius sutvarkyti santykius su evangelikų Bažnyčiomis ir pakeistų rusų, austrų ir prūsų įstatymus. Todėl Sinodas pats pradėjo daryti reikalingus pakeitimus. Visų pirma, Sinodas nutarė oficialiai panaikinti reikalavimą, kad kuratoriais gali būti tik bajorų kilmės ev. reformatai. Be to, dvasininkai, bet ne diakonai, buvo kviečiami į kuratorių posėdžius sprendžiamu balsu ir dalyvavo Sinedriume Sinodo metu. Oficialus Bažnyčios vardas buvo pakeistas iš "Vilniaus Ev. Reformatų Sinodas" į "Vilniaus Ev. Reformatų Bažnyčia", Kolegija gi, gavo Konsistorijos vardą. Sinodas pasisakė už bažnytinio teismo sudarymą iš trijų instancijų. Konsistorija (lygi apskrities teismui) sudarė I-ją instanciją; Sinodo rinkti kuratoriai ir dvasininkai (apeliacinis teismas) - II-ją instanciją; pats Sinodas (iš tikrųjų Sinedrionas) - III-ją instanciją, kurioje bylos galėjo būti nagrinėjamos tik iš formalios pusės. 1928 m. Sinodas priėmė istorinį II-į kanoną apie Vilniaus Ev. Reformatų Bažnyčios jurisdikciją. Pagal tą kanoną, Vilniaus Bažnyčia turėjo teisę ganytojiškai ir teisiškai globoti kiekvieną Bažnyčios narį, nežiūrint kur jis begyventų. Šitas kanonas buvo

Vilniaus reformatų bažnyčios vidus. Nūdien ši bažnyčia okupantų paversta į kino teatrą „Kroniką“

laiku pasiūstas Varšuvos Švietimo ir Religinių Reikalų Ministerijai, o kai po 30 dienų ministerija nereagavo, kanonas įgavo teisinę galią Vilniaus Ev. Reformatų Bažnyčioje. Be abejo, šis kanonas prieštaravo dar galiojančiam Rusijos imperijos įstatymui-paragr. 984, kur Bažnyčios jurisdikcija buvo aiškiai apribota ir nustatyta.

Remiantis tuo kanonu, Vilniaus Bažnyčia turėjo teisę organizuoti parapijas visoje Lenkijoje, net ten, kur jau veikė kita Ev. Reformatų Bažnyčia. Šiandien to kanono intencija yra aiški. Sinodas, vadovaujamas daugumoje kuratorių teisininkų, panaudojo šią ne-normalią padėtį, kuri susidarė Lenkijoje tarp karų, vedybinių teisių srityje. Lenkijoje tuo laiku galiojo 6 vedybinės teisės, būtent: 1) Napoleono kodeksas Lenkijos karalystei (karūnai), kuris buvo caro valdžios patvirtintas; 2) Teisė Galicijai (Austro-Vengrijos kodeksas); 3) Teisė buv. Prūsijos žemėje; 4) Teisė Rytų Lenkijos sritims; 5) Aukštojoje Silezijoje galiojanti teisė; 6) Vengrų teisė Spiš ir Oravy vietovėse.

Lenkijos vyriausybės pastangos išleisti naują, vienodą vedybinę teisę, nedavė jokių rezultatų. R. Katalikų Bažnyčia griežtai pasipriešino tokiam žygiui, bijodama, jog nauja vedybinė teisė leistų išskirti vedybas civiliniam teismui. Buvusieji Prūsijos okupuoti kraštai (Poznanė, Rytų Pomeranija), o taip pat Aukštoji Silezija, kur jau seniai veikė vedybų civilinis teismas, buvo R. Katalikų Bažnyčios pripažinti kaip malum necessarium, bet jokių būdu ji nenorėjo leisti, kad kitose Lenkijos vietovėse įvyktų kas nors panašaus. Tuo būdu krizė toje srityje metai iš metų augo. Bažnyčios (R. katalikų ir protestantų) vadovavosi savo įstatymais, valstybė gi-savo. Varšuvai priėmus Vilniaus Ev. Reformatų Sinodo II-jį kanoną (1928 m.), juridinis kelias buvo laisvas priimti bet kurią skyrybų bylą jo dvasiniam teismui su sąlyga, kad ieškovas, arba atsakovas būtų Vilniaus Ev. Reformatų Bažnyčios narys, nežiūrint kur jis begyventų.

Lenkų visuomeninis gyvenimas po nepriklausomybės atgavimo gerokai susikomplicavo. Teko gyventi kartu žmonėms, išaugusiems visai skirtingoje civilizacijoje. Daugelis tapo atsakingais valstybės valdininkais, kada jų šeima, ypatingai žmonos, nebuvo tam paruoštos. Tokiose sąlygose yra sociologiniai visiškai suprantamas dalykas, kad skyrybų reikalaujančių žmonių skaičius labai padidėjo. Daugumas susituokusių priėjo prie išvados, kad be jokio apkalzinimo reikia ieškoti išeities ir pradėti iš naujo kurti asmeninį gyvenimą. Galimybę tai legaliai padaryti davė jiems Vilniaus Ev. Reformatų Bažnyčia, jos Sinodas, kuris, remdamasis paragr. VII ir X Didžiosios 1637 m. Agendos, galėjo be jokios iš abiejų kaltės, legaliai išskirti jau faktinai nebeegzistuojančią santuoką. Laikui bėgant, R. Katalikų Bažnyčia ir kai kurios protestantiškos, pradėjo

protestuoti prieš Vilniaus Ev. Reformatų Bažnyčios praktiką. Katalikai buvo nepatenkinti, kad jų vedybos yra panaikinamos protestantų teisme, bet jie nesiūlė išmintingos išėties, o protestantiškos - daugiausia kritikavo perferetinius metodus, vartojamus Vilniuje. Buvo smerkiamas lengvas, be vidujinio įsitikinimo, tikybės pakeitimas. Lenkų valdžia dėl to nereagavo. Atrodo, jai buvo patogiu, kad laikinai buvo rasta šiokia tokia išėtis iš keblios padėties.

Povilas Dilys, po užbaigimo 1930 m. teologijos fakulteto Varšuvos universitete, buvo ordinuotas diakonu su paskyrimu likti Vilniuje ir perimti jaunimo globą. Sekantis 1931 m. Sinodas buvo labai audringas. Trečiasis Vilniaus Ev. Reformatų parapijos kunigas K. Ostachiewicz savo pamoksle Sinodo metu, kur dalyvavo ir valdžios atstovai (katalikai), labai aštriai kritikavo Bažnyčios skyrybų metodus. Savo pamokslo pagrindan jis paėmė apašt. Povilo žodžius apie nelaimę, kuri glūdi pinigų meilėje. Tuoju po pamaldų buvo sukviestas nepaprastas kuratorių posėdis, net Sinodo atidarymas buvo atidėtas. Kuratoriai ir dvasininkai (Povilas Dilys, kaip diakonas, posėdyje dar negalėjo dalyvauti) kaltino kun. Ostachiewicz, kodėl jis metų bėgyje nepasitarė dėl savo skirtingos pažiūros su kuratoriais ir su kitais kunigais, ypatingai su generaliniu superintendentu, bet savo sinodiniame pamoksle pasmerkė savo kolegas ir bendradarbius, tuo labiau, kad jis pats gaudavo didžiausią algą iš Bažnyčios išdo.

Kuratoriai perdavė šį reikalą Sinodui, kur paaiškėjo, kad kun. Ostachiewicz Sinodo buvo priimtas be priesaikos Vilniaus Ev. Reformatų Bažnyčiai. Sinodas sutiko užmiršti pamokslą, bet pareikalavo iš kun. Ostachiewicz duoti priesaiką. Kunigas atsisakė ir jis buvo Sinodo atleistas iš pareigų.

Tame pačiame Sinode buvo nutarta ordinuoti diakoną Povilą Dilį kunigu ir perduoti jam kun. Ostachiewicz pareigas Vilniuje. Sinodas paliko jaunąjį kunigą vietovėje, kuri, pagal sisteminės teologijos Varšuvos universiteto profesoriaus Karolio Serini žodžius, yra bažnytiniai išskirtina ir labai pavojinga.

(Bus daugiau)

DAGYS

Ž E M Y N

Žemyn nukrinta kietos uolos	Kaip gali man dar rasti valios
Ir sniego griūtys nuo kalnų.	Vis grumtis ir pakilt aukštyn,
Žemyn putodamas nubėga	Kai piktos jėgos, tamsios galios,
Vanduo į daubas ežerų. . .	Vis stumia-traukia tik žemyn. . .

TARP PRAEITIES IR DABARTIES

Tokia tema pasisakyti padaršino "Mūsų Sparnų" nr. 39 tilpęs kun. St. Neimano rašinys "Nemunėlio Radviliškio parapija". Jame paduota daug vertingos medžiagos apie lietuvius reformatus toje parapijoje gyvenusius ir bažnytinėje veikloje dalyvavusius.

Mano šiuose atsiminimų formoje pasisakymuose taip pat bus įvardyti kai kurių Biržų parapijos vietovių gyventojai-reformatai ir katalikai bei jų tarpusavis santykiavimas. Tai medžiaga mūsų istorikams, kada nors rašysiantiems Biržų krašto gyvenviečių ir jose buvusių gyventojų nuoseklią apžvalgą. Prisieis kartais ne vienoje vietoje nukrypti nuo tiesioginės temos ir ką- ne-ką pasakyti apie paskirus asmenis ir pažintį su jais.

* * *

Tie, kuriems yra tekę mokslo žinias gauti ne iš vieno, bet iš keleto mokytojų, nevienodai visus mokytojus atsimena ir juos vertina. Vieni mokytojai, perteikdami dėstomo dalyko žinias mokiniams, praslenka nepalikdami jų bręstančioje asmenybėje ryškesnių pėdsakų, o kiti savo auklėtiniams, kartu su dėstomuoju dalyku, sugėba padėti susiformuoti jaunuolio charakteriui. Tokių mokytojų -auklėtojų buvę jų mokiniai nepamiršta per visą gyvenimą.

Iš Biržų gimnazijoje mokymosi laikų mano atmintyje ryškiausiai yra išlikę du mokytojai: lietuvių kalbos ir literatūros mokytojas Jurgis Kutra (deja, jis buvo mano mokytoju tik žemesnėse klasėse) ir reformatų tikybos dėstytojas kun. Povilas Jakubėnas.

Pirmasis pasiliko atmintyje ne tiek gramatinių ir sintaksinių taisyklių perdavimu, kiek ryškiojo-meninio skaitymo išašmoninimu, tuo pačiu užkrėsdamas ir knygų skaitymo "liga". Jis kiekvienos pamokos eigą, išaiškinęs pagal programą reikalingas gramatines ar sintaksines taisykles, pajvairindavo ištraukų skaitymu iš lietuvių ar pasaulinio rašytojo kurio nors veikalo. Kaip kad būtų šią dieną, tebegirdžiu to mokytojo skaitymą iš prancūzų genialiojo rašytojo-mokslininko Jules Verne veikalo "Kelionė aplink pasaulį per 80 dienų". Dar ir šią dieną su nuostaba seku tų keliautojų-Filijaus Fogo ir jo tarno Paspertuto, kelionę ir nuotykius toje kelionėje pasitaikiusius. To rašytojo-fantasto apysakos bei romanai šią dieną yra tapę realybe: kelionė į mėnulį, povandeniniai laivai, kelionė aplink pasaulį, skraidymas lėktuvais ir pnš. Iš lietuvių rašytojų veikalų ištraukų, mokytojo J. Kutros pasirinktų, mokiniams perskaitytų pamokų eigoje, aiškiausiai atsimenu Vinco Krėvės-Mickevičiaus skerdžiaus Lapino "istoriją" su Grainio liepa. Rodos, matau mūsų klasėje prie stalo sėdintį mkt. Jurgį Kutrą (jį 1941 m.

PAIMK MANE...

PAVARGO...

DAGYS

Lietuvos okupantai-komunistai ištrėmė į Sibirą, kur jis ir žuvo) ir baramu balsu, suraukta kakta tariantį to apsakymo herojaus-skerdžiaus (Biržų apylinkės kaimuose jie buvo vadinami "ustovais") Lapino žodžius:

-Šarke, Šarke-e! Ko lendi karklynuose? Ar negana turi žolės čia pat?...

Mkt. J. Kutros metodinėj praktikoje jo paties paskaitymas reikšdavo parodymą, pamokymą, kaip reikia skaityti ir įsijausti į skaitomą tekstą. Po kelių tokio "pavaizdavimo" pamokų jis pereidavo į kitokią "taktiką": iš eilės, alfabeto tvarka, kviesdavo prie savo "tribūnos", prieš visą klasę, kiekvieną mokinį, pavesdamas jam paskaityti parinktą dalykėlį. Iš geriausiai, vaizdžiausiai ir ryškiausiai paskaičiusių tarpo sudarydavo grupelę "kadrininkų", kurie jį tame skaityme vėliau pavaduodavo. Mkt. Jurgis Kutra su savo mokiniais yra išvertęs į lietuvių kalbą ne vieną veikalą. Kadangi vyresnėse klasėse man nebeteko būti jo mokiniu, todėl nežinau, kokį metodinį "triuką" jis vartodavo, norėdamas įjungti į aktyvų literatūrinį darbą savo mokinius. Mkt. J. Kutra buvo ne tik geras moky-

tojas, bet ir geras auklėtojas, pedagogas su meniniais polėkiais, kuriuos sugebėdavo perteikti savo mokiniams.

Apie kitą mano mokytoją Biržų gimnazijoje-kun. Povilą Jakubėną esu parašęs ilgoką rašinėlį "M. Sp." numeriuose 17-21 pavadinimu "Mokytojas". Šiame rašinyje norėčiau išsitariani apie tą didįją reformatą, Lietuvos patriotą, nepavargstantį visuomenės švietėją ir daugelio kitokių lietuviškų bei reformatų reikalų gynėją ir atlikėją, koks jis man pasirodė susitikus su juo privačiame, jau su-brendusio vyro gyvenime.

Palikęs Biržų gimnaziją jaunuoliu, prisisėmusiu atitinkamą kiekį teoretinių žinių, bet neturintį praktinio-realaus gyvenimo pažinimo, savo buvusį mokytoją kun. P. Jakubėną turėjau progos susitikti tik du kartus. Šio rašinio rėmuose susitikimus ir pokalbį su juo perteiksiu, pirma ilgokai pavaikščiojęs užuolankomis.

* * *

Mano tėvai buvo reformatai ir šio tikėjimo išpažinimo labai stropiai laikėsi. Motulė sekmadienio rytą niekada neduodavo mums su vyresniu mano broliu pusryčių, kol suklaupę prie pirkioje esančio suolo garsiai nesukalbėdavome poterių, o aš, kaip gimnazistas, nepaskaitydavau tinkamos maldos iš maldų knygos. Savo tėvo visai neatsimenu, nes kai jis "dusulio"-astmos pakirstas užmerkė amžinai akis, aš tada dar su "žiponėliu"-marškinėliais po pirkia bėgiojau, plodamas rankutėmis: "Keps pyragų, darys alaus...". Tėvas ne tik ištikimai laikėsi reformatų tikėjimo, bet ir kitus stipri-no jame. Jis buvo kaimo "Švintėjas"-giedotojas, maldų skaitytojas ir laidotuvių apeigų atlikėjas, jeigu į jas nebūdavo pakviestas arba negalėdavo atvykti kunigas.

"Švintėjai" ne vien laidotuvių apeigas atlikdavo, bet kaimuose ir didžiųjų švenčių-Kalėdų, Velykų, Sekminių metu, ankstybą rytą būgnavimu susikvietę tikėjimo pasekėjus, atlaikydavo taip tada vadintus "poterius". Tai būdavo miniatiūrinio pobūdžio bažnytinės apeigos.

Tie "poteriai" prasidėdavo bendra malda, kurią, visiems pamaldų dalyviams klūpojančiam, perskaitydavo "švintėjas". Po to susirinkusieji giedodavo tai dienai skirtas giesmes. Giedojimui vadovaudavo "švintėjas", o papunkčiui giesmę skaitydavo "užsakytojas". Jis perskaitydavo vieną giesmės posmelį, o jį giedoti pradėdavo "švintėjas" kartu su visais. Po to, užsakytojas garsiai perskaitydavo sekantį skirsnelį. Tokiu būdu būdavo giedamos visos giesmės. Toks giedojimas tais laikais, kai daugelis maldininkų nemokėdavo skaityti, o ir ne visi turėdavo giesmynus, -suprantamas ir net pagirtinas: į pamaldas lengvu būdu įsijungdavo visi susirinkusieji.

Rytiniai "poteriai" būdavo pradėdami bendra malda, viso susirinkimo giesmių giedojimu, išklausymu tos dienos šventei tinkamo

teksto iš šv. Rašto. Jį kartais skaitydavo pats "švintėjas", o kai kada kuris nors kitas jo paprašytas. "Poteriai" būdavo baigiami klūpojančiais ir visiems garsiai kalbant "Tėve mūsų" ir "Tikiu į vieną Dievą".

Patalpos, kuriose vykdavo "poteriai", būdavo menkai apšviestos. Virš stalo kabanti žibalinė lempa ir ant stalo liktoriuje įstatyta vaškinė žvakė savo liepsnelėmis sudarydavo visą "iluminaciją". Pati patalpa-pirkia iš anksto būdavo šventiškai nuotaikai paruošta - rūpestingai išvalyta, išplauta. Stalas, aplink kurį sėdėdavo pamaldų-susirinkimo vadovai, - būdavo apdengtas švaria ir išprosinta staltiese, o maldininkams susėsti aslos viduryje būdavo sustatytos kelios eilės suolų. Ankstybo ryto sutemose tos patalpos ir jose atliekamos religinės apeigos kiekvieną apgaubdavo savotiška mistika ir dvasine nuotaika.

Tai būdavo kaimo krikščioniškos bendruomenės sueiga, patenkinti kiekvieną tos sueigos dalyvį. Anksti rytą saviškių tarpe pasimeldę, kai kurie vėliau vykdavo į miesto bažnyčią dalyvauti iškilmingose šventės pamaldose, o po jų susitikti ir pabendrauti su kitų vietovių bendraminčiais, giminėmis ar pažįstamais. Šeiminkės, kurios ruošdavo šventinius valgius, iš tų "poterių" parvykusios jausdavosi dvasiniai pastiprintos, o vyresnio amžiaus tikintieji, kuriems metų našta jau būdavo persunki į tolokai mieste esančią bažnyčią nueiti, tuose "poteriuose" pasimeldę, jautėsi širdimi dalyvaujant esamos šventės religinėje nuotaikoje.

Poteriautojus pas save susišaukdavo pats "švintėjas" būgnuodamas. Sakysime, ankstybą Kalėdų rytą, sutemoms dar dengiant visą aplinką, viename kaimo gale pasigirsta duslūs būgno garsai: "Tra-ta-tam, tra-ta-tam, tra-ta-tam...!" Būgnininkas tais garsais žadindamas miegančius, žingsniuoja kaimo gatve iki kito galo, čia pakartotinai kelis kartus paskleidžia tuos garsus ir nužingsniuoja į savo namus laukti maldininkų. Taip darė reformatų vadovas.

Netrukus kaime ir jo aplinkoje pasigirsta kito būgnininko šaukimas jau skirtingais tonais: "Tra-ta-ta, tra-ta-ta, tra-ta-ta...!" Tai katalikų dvasios vadovas šaukia į pamaldas savo pasekėjus. Taip jau buvo susitarta: reformatai būdavo jų dvasios vadovo pažadinami anksčiau, o katalikai-tik truputėlį vėliau tam, kad nebūtų nei vieni, nei kiti būgno garsų suklaidinti. Ne vien tose rytinėse pamaldose, bet ir kitokiuose atvejuose, liečiančiuose religinius reikalus, skirtingo tikėjimo išpažintojai stengdavosi vieni antriems nekliudyti, nesipykti. Taip būdavo mano gimtajame kaime-Kilučiuose. Tai buvo vienas didžiausių Biržų apylinkėje kaimų. Gal būt, jam galėjo prilygti Medeikiai, Druseikiai ar kitas kuris.

(Bus daugiau)

Alfa PAZIŪRIENĒ

LIETUVOS EV. REFORMATŲ TREMTIES BAŽNYČIA

(Tęsinys iš "M. Sp." Nr. 39)

Mūsų tremties Bažnyčios persiformavimas iš kartaus stovyklinio gyvenimo Vokietijoje į normalų laisvame pasaulyje vyko dieviškos palaimos ženkle. Kas galėjo tikėti, kad neskaitlinga ir finansiškai silpna mūsų bažnytinė organizacija pajėgs sukurti tvirtą organizacinį kolektyvą, savo spaudą, įsigyti nuosavą bažnyčią ir rimtą prestižą tarptautinėj pasaulio Bažnyčių arenoj?

Jei šiandien džiaugiamės šiais atsiekimais, tai nuopelnas nedidelio būrelio darbščių, pasišventusių idealistų tęsti žūt būtinę mūsų Bažnyčios egzistencijos kovą tremtyje. Prie pasiektų rezultatų didelį įnašą yra davę mūsų Bažnyčios dvasios vadovai-gener. superintendantas kun. Stasys Neimanas ir suprnt. kun. Povilas Dilys.

Prie bažnytinio darbo nemaža dalimi prisidėjo ir jų šeimos nariai, ypač ponios: kurt. K. Neimanienė, kuri ilgus metus vadovavo (ir dabar vadovauja) reformačių Moterų Draugijai ir kurt. H. Dilienė, kuri irgi kuri laiką vadovavo Moterų Dr-jai, buvo keletu numerių žurnalo "Mūsų Sparnai" redaktorė, kelis kartus buvo mūsų Bažnyčios delegatė tarptautiniuose Bažnyčių kongresuose, pataisė kalbą kun. Vyt. Kurnatauskol 1950 m. išleistos "Ev. Tikybos Knyga Lietuviams Tremtyje" ir bendradarbiauja mūsų spaudoje.

Sunku būtų suminėti visus mūsų Bažnyčios veikėjus, savo darbais užsitarnavusius pagarbos, tačiau būtų nusikaltimas, jei mūsų tremties istorijoje nebūtų atžymėti žemiau išvardyti, kurie ideališku pasišventimu mūsų Bažnyčiai atliko didelius darbus: velionis kurt.dr. Jokūbas Mikelėnas, ilgametis Kolegijos prezidentas (vėliau garbės prezidentas), pradėjęs tremties bažnytinę veiklą, religinės ir pasaulinės spaudos bendradarbis, aktyvus mūsų Bažnyčios reikalų gynėjas. Kurt. mokytojas Petras Bružas, buvęs jau Lietuvoje Koleg. reik. vedėju, sušaukęs II-jį mūsų Bažnyčios sinodą Vokietijoje (1949) ir tvarkęs Kolegijos reikalus ligi 1957 m., žurnalo "Mūsų Sparnai" techninis redaktorius, Kolegijos išdininkas, bažnyčios administratorius, visuomet randąs išeitį painiose bažnytinio darbo problemose.

Kurt. Petras Variakojis (ekonomistas-bankininkas), ilgametis Kolegijos kasininkas ir nuolatinis patarėjas bažnytiniais klausimais. Jo brolis kurt. pulkininkas Jonas Variakojis, buv. Lietuvos susisiekimo m-jos valdytojas ir krašto apsaugos ministeris, relig. spaudos bendradarbis, parašęs "Karaliaus Mindaugo pulkas" (išleista "Kario"). Kurt. inž. Jonas Variakojis, jr. (pulk. J. Variakojo

sūnus), daug pastangų padėjęs mūsų Bažnyčios santykiuose su presbiterijonais ir dabar einąs gener. sekretoriaus pareigas Kolegijoje.

Kurt. prof. dr. Alvina Šabanienė, pirmoji veikėja Chicagos parapijos kūrimosi pradžioje, stambi mūsų Bažnyčios mecenatė.

Kurt. dr. Mykolas Devenis ir kurt. Alena Devenienė, Devenių Kultūrinio Fondo steigėjai ir fundatoriai, uolūs įvairių organizacijų veikėjai ir vadovai, buvę mūsų tremties Sinodų direktoriai ir stambūs mūsų spaudos ir sinodų rėmėjai.

Kurt. Eugenius Gerulis, "Mūsų Sparnai" žurnalo įsteigėjas ir jo pirmųjų 9-nių numerių redaktorius, buvęs Kolegijos sekretorius, žurnalo redakcijos narys ir bendradarbis.

Kurt. inž. Jokūbas Kregždė, neišsemiamos energijos veikėjas, uolus Kolegijos narys, nuo 23 numerio ir dabartinis "Mūsų Sparnų" redaktorius ir bendradarbis.

Jonas Palšis, ilgametis žurnalo "Mūsų Sparnai" pavyzdingas administratorius ir bendradarbis.

Velionio inž. P. Žiūrio šeimos nariai Clevelande: kurt. Hipatija Yčienė-Žiūrienė, pirmoji reformatų Bažnyčios moteris išrinkta į kuratorius. Kurt. Hipatija Yčaitė-Petkienė, gabi žurnalistė, visuomenės veikėja.

Kurt. matininkas Motiejus Tamulėnas, buvęs žemės tvarkytojas Lietuvoje, buvęs mūsų Bažnyčios Kolegijos prezidentas, uolus spaudos bendradarbis. Kurt. Motiejus Tamulėnas, jr., Kolegijos prezidentas nuo 1964 m., darbštus ir energingas administratorius.

Kurt. agr. Viktoras Karosas, buvęs ilgus metus Chicagos reformatų parapijos valdybos pirmininkas, Kolegijos narys, spaudos bendradarbis, daugelio straipsnių "M. Sp." autorius.

Kurt. prof. Vladas Jakubėnas, muzikas-kompozitorius, daugelį metų mūsų Bažnyčios iškilmingose pamaldose žavėjęs vargonų muzika, buvęs Kolegijos narys, spaudos bendradarbis.

Kurt. Jonas Dagys (Ivoniškio), Kolegijos narys, daugelį metų uoliai globojęs Kolegijos išdą.

Kurt. poetas Mykolas Zablockas-Norden, buvęs Kolegijos sekretorius, žurnalo "M. Sp." bendradarbis, buvęs laikraščių "Tiesos Žodis" (Klaipėdoje) ir "Mūsų Pasaulis" (Vokietijoje) redaktorius ir leidėjas.

Velionis kurt. Mykolas Plepys, žurnalo "M. Sp." redakcijos ilgametis narys ir žurnalo medžiagos perrąšinėtojas, išvertęs Zenono Byčinskio iš ukrainiečių kalbos "Jonas Husas", išleista Lietuvių Evangelikų Spaudos Centro.

Kun. P. Dagys, New Yorko mišrios protestantų parapijos klebonas, buvęs "Tėvynės Garsų" ir "Evangelijos Kelio" redaktorius, daugelį kartų patarnavęs mūsų Bažnyčios nariams. Čia jam daug pagelbėjo jo brolis kurt. Jonas Dagys, Klybų šeima, adv. M. Toliu-

šis, V. Pitkunigis, J. Vilgalys, N. Mačiūnaitė ir kt. Pirmos pamaldos atlaikytos šv. Jono liuteronų bažnyčioje, Brooklyne 1950. X. 21 d.

Canadoje mūsų Kolegijos įgaliotiniai: kurt. ekonomistas Petras Šernas ir kurt.inž. Jokūbas Kregždė, padedant kurt. inž. Gyčiui Šernui ir lietuviams liuteronams-inž. Jurgiui Preikšaičiui, poniai Bleizgienei ir kitiems, įsteigė Lietuvių Evangelikų Susivienijimo Sąjungą Toronte 1950. I. 7 d., kuri turėjo apie 200 narių. Tai buvo dalinai ir kultūrinė organizacija, pagrįsta demokratiniais principais, kuri rūpinosi kova už Lietuvos nepriklausomybę ir jungėsi į bendrą Canados lietuvių bendruomenę. Rūpinosi ir dvasiniais reikalais ir vėliau persiformavo į skaitlingą Lietuvių Ev. Susivienijimo parapiją. Reformatai sudarė apie trečdalį visų aktyvių narių. Pirmąją parapijos valdybą sudarė: inž. J. Preikšaitis-pirm., kurt. P. Šernas-vicepirm., Galinaitis-iždininkas, P. Januševičius-kultūros reikalų vadovas ir p-lė Trakytė-sekretorė. Kurt. inž. J. Kregždė į valdybą neįėjo, nes už poros mėnesių buvo pasiruošęs išvykti į JAV pas savo giminaitį kurt. inž. H. Pavilionį pastoviam apsigyvenimui. Šiai parapijai vėliau patarnavo kun.dr.M.Kavolis ir vizituojanči kunigai: P. Dagys, J. Pauperas, A. Trakis, St. Neimanas ir P. Dilys. Buvo dėtos pastangos atsikviesti iš Vokietijos mūsų kunigą Vytautą Kurnatauską vadovauti šiai parapijai, deja, tos pastangos nedavė vaisių dėl jo sveikatos stovio. Dėl panašios priežasties nepavyko iš Vokietijos atkviesti senj. A. Kelerį ir Fr. Barnelį. 1950 m. pradžioje iš Anglijos atvyko Kolegijos įgaliotinis Anglijai kurt. V. Gerulis (Snarskis) ir skulptorius Jokūbas Dagys, kurie aktyviai įsijungė į šios parapijos darbą.

Kurt. Jonas Gerulis (Val. Snarskis), gyvendamas Anglijoje ir būdamas Kolegijos įgaliotiniu Didž. Britanijai, rinko iš ten gyvenančių liet. reformatų mūsų Bažnyčios solidarumo mokestį, kurį vėliau perdavė Kolegijai.

Gyvenę Anglijoje Vilniaus krašto Unitas Lithuaniae ir Varšuvos Sinodo lenkai reformatai, vadovaujant kun. R. Mazierskiui, kurt. P. J. Marsh Siedlewskiui ir kitiems, buvo susibūrę į Didž. Britanijos lenkų reformatų parapiją, kuri, jų pakartotinu prašymu, skaitėsi mūsų Tremties Sinodo nariu.

Mūsų tikėjimo artimi broliai lietuviai liuteronai, kaip ir mes, pergyveno panašų išikūrimo laikotarpį. Kaip nepriklausomos Lietuvos laikais, taip ir dabar mūsų ir liuteronų Bažnyčių santykiuose visuomet vyravo ekumeninė dvasia. Ar džiaugsmo, ar liūdesio valandose visuomet buvo rasta išeitis ir pasidalinta bendrais pergyvenimais. Savitarpyje bendraudami, visuomet radome progą pasidalinti, kaip dvasinėmis, taip ir materialinėmis gėrybėmis. Kaip religinėje spaudoje, taip jaunimo ir šeimų bendradarbiavime, tarp mūsų reiškiasi draugiški ryšiai.

Ziono lietuvių liuteronų parapija Chicagoje, įsikūrusi I Pas. karo metu, vadovaujant energingam naujai atvykusiam lic. kun. J. Pauperui, 1949 m. buvo perorganizuota ir greitu laiku išaugo narių skaičiumi į trigubai didesnę parapiją. Kun. Pauperui 1971 m. mirus, veiklos vairas perėjo į kun. J. Juozupaičio rankas, kurio iniciatyva ši parapija buvo perkelta iš senos-jau nebepalankios apylinkės-į naują jų įsigytą bažnyčią Evergreen Parke.

Tenka skaityti svarbiu įvykiu įsikūrimą naujos lietuvių liuteronų "Tėviškės" parapijos Chicagoje 1951 m. spalio mėn., vadovaujant senj. kun. Ansui Trakiui ir kun. Martynui Preikšaičiui, kuris vėliau persikėlė gyventi į Los Angeles, Calif. ir įsijungė ten į Lietuvių Protestantų Sąjungos veiklą patarnaudamas pamaldose. Kurt. dr. Mykolas Devenis yra šios Sąjungos ilgametis pirmininkas.

Senj. kun. A. Trakio pastangomis buvo suorganizuota skaitlinga, išaugusi į didžiausią liet. liuteronų parapiją Amerikoje, kurioje aktyviai ir organizuotai reiškiasi jaunimas. Parapija įsigijo ir įsirengė puikų bažnyčios pastatą Marquette Parke. Kun. A. Trakio iniciatyva buvo sušauktas 1952 m. liepos mėn. Toronte, Canadoje, Šiaur. Amerikos lietuvių evangelikų suvažiavimas, prie kurio ruošos prisidėjo ir vietos lietuviai reformatai. Iš Chicagos atskiru autobusu buvo nuvykusi, daugiausia jaunimo, ekskursija. Suvažiavimą sveikino Chicagos liet. reformatų parapijos vardu kun. P. Dilys ir kurt. Jurgis Čigas.

Mūsų santykiai su liet. metodistais ir baptistais irgi yra šilti. Metodistų kun. K. Burbulys visuomet dalyvauja kaip svečias mūsų sinoduose ir iškilmingose bažnyčios apeigose. Taip pat pas mus atsilanko baptistų kunigas prof. dr. A. Jurėnas, religinės spaudos bendradarbis ir Biblijos į lietuvių kalbą vertėjas. Jo išverstas į lietuvių kalbą Naujasis Testamentas yra išleistas Didž. Britanijos Londono Biblijos Draugijos 1961 m.

Dėka glaudaus minėtų Bažnyčių ir kunigų bendradarbiavimo, buvo įkurti: Lietuvių Evangelikų Spaudos Centras ir Lietuvių Evangelikų Taryba. Spaudos Centras buvo įkurtas 1961. XI. 25 d., o ke turiais metais vėliau-Lietuvių Evangelikų Taryba.

Gal būt svarbiausias 1951 m. įvykis, kuris džiaugsmingai nuteikė visus reformatus, tai mūsų religinio žurnalo "Mūsų Sparnai" pasirodymas, kuris paragino visus stoti į darbą- arti spaudos dirvonus. Šis žurnalas yra mūsų kultūrinio ir religinio gyvenimo pažiba. Tais laikais dar jauno ir energingo reformato kurt. Eugeniaus Gerulio didelio pasiryžimo ir pasiaukojimo nuopelnas, kuris sunkiais keliais ir beveik be pinigų pasiekė savo užsibrėžtą tikslą.

Pirmas žurnalo numeris, kaip savo išorine išvaizda, taip ir vidujiniu turiniu, sukėlė nemažą susidomėjimą skaitytojų tarpe. Visiems patiko jo atsišaukimas į evangelikų visuomenę, raginant į

*Mokytoja Eugenija Snarskytė-Stanevičienė su dukra dr. Nijole ir anūku Mario.
Urugvajus, 1975 m. gruodis*

Geruliai gražioje Floridoje 1975 m. žiemą

talką: "Netekome tėvynės, išsisklaidėme po visą pasaulį. Gyvenimas iš naujo nėra lengvas... Kas tad daryti, kad išgelbėjus save ir mūsų jaunąją kartą? Atsakymas trumpas-rūpinkimės savąja religine ir tautine spauda!"

Pirmieji du numeriai buvo išspausdinti rotatorium. Redaktoriui ruošiant pirmąjį numerį talkininkavo tik keli asmenys: kurt. Petras Bružas, Ona Tunkūnaitė (Budėjienė), Valė Gerulienė ir kurt. H. Pavilonis, kuris pagamino piešinį žurnalo viršeliui. Pradedant trečiuoju numeriu visi sekantieji buvo spausdinami spaustuvėje ir žurnalas augo, tobulėjo. Per keletą metų redagavęs "M. Sp.", kurt. E. Gerulis, suredagavęs dvigubą 8-9 numerį, kuris išėjo gruodžio mėn. 1955 m., iš redaktoriaus pareigų pasitraukė.

Po keturių metų redaktorė kurt. Halina Dilienė 1959 m. rugpiūčio mėn. suredagavo ir išleido 10-jį ir 1961 m. gruodžio mėn. dvigubą 11-12 žurnalo numerius. Nuo "M. Sp." numerio 13, kuris išėjo 1963. I. 1 d., atsakomuoju redaktoriumi iki 1967 m. birželio mėn. žurnalo 22 numeriu imtinai buvo kun. P. Dilys. Nuo tų metų "M. Sp." redaktoriumi Kolegijos buvo pakviestas kurt.inž. Jokūbas Kregždė, kuris dar po šiai dienai tas pareigas tebeeina.

"Mūsų Sparnai" išaina reguliariai du kartus į metus, kas kart vis pasiekdamas aukštesnį žurnalistikos lygį. "M. Sp." žurnalas yra veidrodis, kuriame atspindi beveik visas lietuvių evangelikų gyvenimas laisvajame pasauly, o mums reformatams tarnauja, kaip bažnytinės istorijos šaltinis tremtyje.

1951 m. balandžio 18 d. įvyko svarbus Kolegijos ir parapijos valdybos bendras posėdis kurt. Jono Variakojo bute. Diskutuota buvo nuosavos bažnyčios įsigijimo reikalas. Parapijos valdybos pirm. kurt. H. Pavilonis pranešė, kad jis ir abu broliai-Jonas ir Petras Variakojai buvo nuvykę apžiūrėti paroduodamas bažnyčias, kurios buvo viešai garsinamos. Viena iš jų buvo Roselando apylinkėj, kita -prie 71-os gatvės ir Cornell Ave So. Shore apylinkėj. Bažnyčios įspūdingos, bet per toli nuo mūsų reformatų gyvenamų vietų. Toliau H. Pavilonis pranešė, kad jam teko susipažinti su Rev. Wm. J. DuBourdieu (tariasi-Di Bordžio), presbiterijonų bažnyčių plėtimosi komisijos direktorium (Director of Church Extensio Board), kuris nurodė būdus, kaip galima būtų įsigyti bažnyčią. Buvo sudaryta komisija iš Kolegijos prezidento dr. J. Mikelėno, kun. St. Neimano ir kurt. H. Pavilonio tartis su minėtu presbiterijonų kunigu.

1951. VI. 23-24 d. d. Salem bažnyčioje sušauktas IV-sis Sinodas tremtyje buvo įspūdingas ir reikšmingas. Sinodui direktoriavo kurt. dr. M. Devenis. Svečių tarpe dalyvavo Lietuvos generalinis konsulas dr. Petras Daužvardis, keletas kunigų, visuomenės veikėjų. Buvo pravestas suprint. kun. Jono Šepečio ir kurt. prof. dr. Martyno Yčo 10 metų mirties sukaktuvių minėjimas. Išrinkta Švietimo ir

Šalpos fondo komisija iš kurt. A domo Šerno, kurt. inž. Jokūbo Kregždės ir kurt. Jurgio Jakubonio. Bendradarbiavimui su amerikoniškomis Bažnyčiomis sudaryta komisija iš kurt. prof. Vlado Jakubėno, kurt. dr. Petro Tunkūno, kurt. Hipatijos Yčaitės (Petkienės) ir kurt. inž. Hermano Pavilonio. Presbiterijonų Bažnyčios svečias dr. Wm. DuBourdieu savo sveikinimo kalboje paaiškino, kokiomis sąlygomis presbiterijonų Bažnyčia teikia paskolas ir pašalpas besikūriančioms Bažnyčioms ir patarė mums tapti tos Bažnyčios nariais. Šiame Sinode buvo išrinkti kuratoriais: Evelina Yčaitė-Lesman, dr. Algirdas Devenis, inž. Keistutis Devenis, dr. Danutė Yčaitė-Kregždienė ir Jokūbas Tunkūnas.

1951. XII. 12 d. įvyko posėdis Chicagos miesto centre YMCA patalpose. Posėdyje dalyvavo kun. St. Neimanas, kurt. H. Pavilonis, dr. Rev. Robert Stanger ir kiti amerikiečiai Evangelical and Reformed Bažnyčios pareigūnai. Sužinota, kad Illinois Evang. and reformed Bažnyčios Sinodas paskyrė mūsų Bažnyčiai 1000 dol. pašalpos.

1952 m. kovo mėn. Chicagos reformatų parapijos visuotinas narių susirinkimas išrinko naują parapijos valdybą: pirm. V. Karosas, vicepirm. H. Pavilonis, sekret. Mykolas Kregždė, išdin. Jurgis Čigas ir narys P. Variakojis. Susirinkimas gavo iš okup. Lietuvos liūdną žinią, kad 1952. I. 24 d. Biržuose mirė kun. A. Balčiauskas.

V-jo Sinodo tremtyje, įvykusio 1952. VI. 21-22 d. d. Salem bažnyčios patalpose, direktoriumi buvo kurt. Hermanas Pavilonis. Sinode dalyvavo iš Anglijos atvykęs lenkų reformatų atstovas Jan Karszo Siedlewski. Sinodą sveikino Londono lenkų reformatų parapijos vardu.

Sinodo metu buvo prarastas kurt. agr. bankininko Petro Kregždės 5 metų mirties sukaktuvių minėjimas ir jo pagerbimas. Į kuratorius buvo išrinkti: Eugenius Gerulis ir inž. Jokūbas Trečiokas iš Conn. Sinodas paskyrė kun. Povilą Dilį antruoju Chicagos reformatų parapijos kunigu.

1953. V. 30 d. mirė Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios general. superintendentas prof. dr. kun. Povilas Jakubėnas, Wessen, Šveicarijoje ir palaidotas reformatų kapinėse prie bažnyčios.

VI-sis Sinodas tremtyje įvyko per Jonines (1953) Salem bažnyčioje. Sveikinimai Sinodui buvo persunkti liūdesiu dėl Generalinio Superintendento mirties. Sinodui direktoriavo kurt. V. Karosas. Prieš pat mirtį kun. P. Jakubėnas buvo parašęs sveikinimą Sinodui, kurį skaitant visi pagerbė atsistojimu. Šis Sinodas išrinko Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios generaliniu superintendentu prof. dr. kun. Konstantiną Kurnatauską, o superintendentu-kun. Stasį Neimaną.

Artėjant pasaulio Bažnyčių konferencijoms, delegatais išrinko: į Pasaulio Reformuotų Bažnyčių konferenciją Princeton, New Jer-

sey-prof. dr. kun. K. Kurnatauską, kun. P. Dilį, kurt. H. Žiūrienę, dr. kurt. M. Devenį ir kurt. inž. K. Klybą; į Pasaulio Bažnyčių Sąjungos konferenciją Evanston, Ill. -prof. dr. kun. K. Kurnatauską, kun. P. Dilį ir Julių Slavėną, kuris negalėjo dalyvauti, tai jo vieton Kolegija paskyrė kurt. inž. H. Pavilonį. Sinodas taip pat išrinko stud. Renatą Barnelytę delegate į Pasaulio Reformatų Jaunimo konferenciją Wondschoten, Olandijoje.

1953. XI. 21 d. parapijos valdybos posėdyje buvo išrinkti kurt. V. Karosas ir kurt. J. Kutra parengti parapijos įstatus.

1954. VI. 26 d. VII-jam Sinodui tremtyje, Salem bažnyčios patalpose, direktoriavo kurt. Jurgis Jakubonis, cenzorium buvo kun. P. Dilys, sekretoriavo kurt. St. Palšis, Jul. Slavėnas ir Jonas Variakojis, jr. Per Sinodo pamaldas buvo pravesta kun. St. Neimano ordinacija į superintendentus. Ordinacijos aktą atliko kun. P. Dilys, asistuojant Salem Evangelical and Reformed bažnyčios klebonui kun. H. Koening ir Kolegijos prezidentui kurt. dr. J. Mikelėnui. Kun. P. Dilys perskaitė gautą iš mūsų Bažnyčios gener. superintendento prof. dr. kun. Konstantino Kurnatausko įgaliojimą kun. P. Diliui atlikti jo vietoj ordinaciją.

Pasaulio Bažnyčių konferencijų Princetone ir Evanstone proga buvo išleista brošiūra anglų kalba "The Lithuanian Evangelical Reformed Church", kurios tekstą ir dekoravimą paruošė kurt. inž. H. Pavilonis. Pasaulio Bažnyčių Sąjungos konferencijos metu, kuri vyko Evanstone, Ill. rugpiūčio mėn., 1954 m., buvo pakviestas mūsų Bažnyčios geras draugas dr. kun. Marcel Pradervandt, generalinis sekretorius Pasaulio Reformuotų Bažnyčių Sąjungos Genevoje, dalyvauti pietuose, kuriuos paruošė p. A. Pavilonienė savo namuose Chicagoje. Garbės svečią, kuris atvyko pasikalbėti su mūsų Bažnyčios vadovybe, pagerbė savo dalyvavimu ir kiti reformatų veikėjai. Vėliau, kita proga, buvo pagerbtas dr. kun. Paul S. Johnson, Chicagos presbiterijonų sinodo gener. sekretorius ir Bažnyčių įkurdinimo komisijos superintendentas, kuris buvo pakviestas į kurt. E. Gerulio butą, dalyvauti surengtame priėmime (vaišėse).

1954 m. spalio mėn. kurt. H. Pavilonis ir kurt. P. Bružas užpirko nedidelę bažnyčią, 1942 N. Spaulding Ave., šiaurinėje Chicagos dalyje. Kolegijai ir parapijai sutinkant, bažnyčia buvo nupirkta tą patį metų (1954) lapkričio 17 d.

Po nupirkimo nuosavos bažnyčios, tuojau buvo pradėtas mūsų bažnytinio ir kultūrinio centro įkurdinimo vėjus, - surinkti 10,000 dolerių bažnyčios pirkimui. Labai gyvai reagavo beveik visi mūsų reformatai, prisidėdami savo aukomis šiam centrui įsigyti, kai kurie įnešdami net didesnes sumas (H. Pavilonis, V. Karosas). Tačiau trūkstant reikalingai sumai, buvo užmegztos derybos su presbiterijonais gauti iš jų Bažnyčios paskolą. Netrukus paskola, su-

moje 4,800 dol., buvo gauta iš 2% palūkanų ir 1954 m. per Kalėdas įvyko pirmos iškilmingos pamaldos nuosavoje bažnyčioje.

Įsigijus nuosavą bažnyčią, pagyvėjo visų parapijiečių veikla ir susirūpinimas jos išorės ir vidaus remontu, pagerinimu. Talkos būdu buvo atlikta daug darbų. Bažnyčios pastatas, prie jos nedidelis butas ir nemažas kiemas greitai laiku pasidarė jaukiu biržietišku kampeliu. Beveik visi reformatai, ne tik gyveną Chicagoje, bet ir visoj Šiaur. Amerikoje, prisidėjo savo aukomis prie bažnyčios pirkimo fondo. Po trejeto metų gauta iš presbiterijonų paskola buvo jiems atmokėta.

1955 metai buvo gana reikšmingi, tik jie prasidėjo su liūdnu įvykiu: sausio 10 d. staiga mirė kurt. Mykolas Kregždė, Kolegijos ir parapijos valdybos narys. Vasario mėn. pradžioje buvo gautas iš Illinois vyriausybės mūsų Bažnyčios, kaip pelno nesiekiančios organizacijos, pripažinimas (Charter'is). Vasario 20 d. parapijos visuotinas narių susirinkimas išrinko naują valdybą: pirm. V. Karosas, vicepirm. H. Pavilonis, sekret. St. Palšis, išdin. J. Čigas. Kandidatais - J. Jakubonis, pulk. J. Variakojis ir P. Kuginys.

1955 m. vasario 15-17 d. vyko Šiaur. Amerikos Reformuotų Bažnyčių Sąjungos konferencija Ottawoje, Canada. Šioje konferencijoje dalyvauti Kolegija paprašė kurt. H. Pavilonį ir padaryti pranešimą apie mūsų Bažnyčios veiklą čia ir padėti okup. Lietuvoje.

1955 m. gegužės 1 d. Chicagos reformatų parapija per iškilmingas pamaldas įstojo nariu į Chicagos presbiterijonų sinodą su teise išlaikyti savo Bažnyčios tradicijas ir savo turtą.

1955 m. per Jonines įvyko VIII-sis Sinodas tremtyje, pirmą kartą savo nuosavoj bažnyčioje. Direktoriumi buvo išrinktas kurt. Petras Šernas iš Toronto, Canada. Sinodas patvirtino bažnyčios pirkimą, padėjo delegatams dalyvavusiems tarptautinėse konferencijose - Princetone, Evanstone, Ottawoje. Dr. kun. Marcel Pradervandt buvo išrinktas garbės kuratoriumi. Pravedė mūsų Bažnyčios 400 metų jubiliejaus minėjimą. Surengtoje akademijoje dalyvavo dr. Rev. Wm. DuBourdieu, dr. Rev. R. Stanger, estų Bažnyčios atstovas kun. Nuudi, latvių Bažnyčios atstovas ir lietuviai dvasininkai. Į Kolegiją buvo išrinkti tie patys buvę nariai, tik pasikeitė reikalų vedėjas: kurt. P. Bružui atsisakius, buvo išrinktas kurt. Mykolas Zablockas (Norden) ir nariu įėjo kurt. V. Karosas.

Presbiterijonų Sinodas Chicagoje liepos mėn. (1955) įsteigė Pabėgėlių Globos komisiją ir pakvietė kurt. H. Pavilonį būti tos komisijos nariu. Ši komisija egzistavo iki 1957 m. ir daug pagelbėjo Vengrijos bei kitų kraštų pabėgėliams atvykti į JAV.

1957 m. rugpiūčio 18 d. Biržuose komunistų valdžia leido susirinkti mūsų Bažnyčios Sinodui neilgiau 12 valandų. Sinodo posėdžiai tęsėsi be pertraukos iki baigėsi leistas laikas. Buvo išrinkta

Kolegija, kurios prezidentu išrinktas kurt. Kostas Burbulys. Nuo to laiko sinodai ten daugiau nebesusirenka.

1958 m. nuo gegužės 28 d. iki birželio 4 d. Pittsburgh'e įvyko suvienytos presbiterijonų Bažnyčios 169-sis generalinis Sinodas. Susijungė dvi didžiulės jų Bažnyčios, turinčios apie tris milijonus narių ir pasivadino "United Presbyterian Church in the USA". Į šį Sinodą pakvietė ir Lietuvos Ev.Reformatų Bažnyčią Tremtyje. Kolegija paskyrė delegatu kurt. H. Pavilionį.

1959. V. 16 d. mirė parapijos išdininkas kurt. Jurgis Čigas. Palaidotas Chicagos Lietuvių Tautinėse kapinėse.

1961 m. per Jonines susirinkusiam XIV-jam Sinodui direktoriavo kurt. Motiejus Tamulėnas, snj. Šis Sinodas išrinko kurt. dr. Jokūbą Mikelėną Kolegijos garbės prezidentu. Į Kolegiją buvo išrinkti: prezid. kurt. M. Tamulėnas, snj., sekretor. kurt. P. Bružas, išdininku kurt. Jonas Dagys (Ivoniškio) ir Kolegijos nariu kurt. E. Gerulis. Kolegijos nariai dvasiškiai liko tie patys.

Toronto Liet. Ev. Liuteronų parapijos valdyba 1962. XII. 2 d. įteikė kun. Povilui Diliui aukso kryžių.

XV-sis Sinodas susirinko nuosavoj bažnyčioj 1962. VI. 23-24 d. Direktorium buvo išrinktas kurt. inž. Gytis Šernas iš Toronto. Sekančiais metais išėjo specialus "M. Sp." Nr. 14, paminėti 10 metų mirties sukaktį gener. suprnt. kun. P. Jakubėno. 1963. V. 26 d. buvo atlaikytos gedulingos pamaldos, o po pamaldų pravesta plati akademija. Tų metų spalio 31 d. mirė kurt. pulk. Jonas Variakojis, buv. Krašto Apsaugos ministeris ir veiklus mūsų Bažnyčios narys.

1963. XI. 24 d. specialiose pamaldose buvo pravesta susikaupimo valandėlė už tragiškai žuvusį JAV prezidentą John F. Kennedy ir prašyta Dievo palaimos naujam prezid. L. B. Johnson.

1964. V. 3 d. buvo iškilmingai atšvęsta suprnt. kun. St. Neimano 65 metų amžiaus ir 35 metų kunigavimo sukaktis. Birželio 20 d. susirinko XVII-sis tremties Sinodas. Direktoriavo kurt. dr. M. Devenis. Nauja Kolegija buvo išrinkta šio sąstato: prezid. M. Tamulėnas, jr., viceprez. genr. suprnt. kun. K. Kurnatauskas, sekret. E. Gerulis, išdin. J. Dagys ir nariais-kun. St. Neimanas, kun. P. Dilys, kun. V. Kurnatauskas ir J. Kregždė.

1965. I. 6 d. Nem. Radviliškyje mirė suprnt. kun. Adomas Šernas, kuris, pagal komunistų ateistų propagandą, sunkiai sirgdamas, neva, laisva valia buvo išsižadėjęs Dievo. Tai pirma mūsų Bažnyčios istorijoje fizinio ir dvasinio komunistinio režimo išprievartauta auka. Vasario 21 d. pamaldų metu, minint Lietuvos Nepriklausomybės šventę, buvo pravestas kankinio-velionio kun. A. Šerno minėjimas.

XVIII-me tremties Sinode, susirinkusiame birželio 19-20 d. d. 1965 m., direktoriaujant kurt. P. Bružui, buvo pagerbtas Kolegijos

garbės prezidentas kurt. dr. J. Mikelėnas jo 80 metų amžiaus sukakties proga.

1965. X. 7 d., liet. liuteronų Tėviškės parapijos salėje buvo praveistas platus kunigaikščio Mikalojaus Radvilos Juodojo 400 metų nuo jo mirties minėjimas.

1966. II. 3 d. Rasted mieste, V. Vokietijoje, mirė Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios gener. superintendentas prof. dr. kun. Konstantinas Kurnatauskas. Specialiose Sinodo pamaldose buvo atžymėti jo nuopelnai mūsų Bažnyčiai.

1966. IV. 19 d. mirė Kolegijos garbės prezidentas kurt. dr. Jokūbas Mikelėnas. Jo daugelio metų tarnavimas mūsų Bažnyčiai buvo apibūdintas specialioje akademijoje suprint. kun. St. Neimano ir kurt. P. Bružo paskaitose laike XIX-jo tremties Sinodo, kuris įvyko tų metų birželio 26 d. Šio Sinodo direktoriumi buvo išrinkta kurt. Alena Devenienė, pirmą kartą mūsų Bažnyčios istorijoje moteris sinodui vadovauti. Sinodas išrinko Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios gener. superintendentu kun. Stasį Neimaną, o kun. Povilą Dilį - superintendentu, kurio ordinacija buvo padaryta vėliau.

Tenka dar pažymėti, kad 1968. VII. 20 d. susirinko Pasaulio Bažnyčių Sąjungos IV-ji konferencija Uppsaloje, Švedijoje, kur mūsų Bažnyčią tremtyje reprezentavo kurt. Halina Dilienė.

Tolimesnė mūsų Bažnyčios tremtyje reikšminga ir svarbi veikla yra išsamiai užfiksuota "Mūsų Sparnų" žurnalo puslapiuose. Rytojaus diena-ne paskutinė. Istorija, kaip ir gyvenimas, neturi galo. Kol "M. Sparnai" egzistuos, tol vystysis mūsų Bažnyčios tremtyje istorija. Patys reformatai, nepailstamai dirbą, yra tos istorijos kūrėjai.

DAGYS

GIRDĖJAU

Girdėjau-raudojo šalis nuskriaustoji
Ir rytą, ir dieną ir vakarą ramų,
Kai viskas aplinkui nutilo-sutemo.
O aš vis tą graudžiąją raudą girdėjau,
Kur žngsniai manieji beklydo-beėjo...

Taip liūdna man buvo,
Širdis nerimavo,
Bet laikas ir žmonės man ją užliuliavo.
Anos nuliūdimo gi nieks neramino,
Lyg nieks to nežino, -
Ji verkė-kukčiojo,
O visas pasaulis ramiai sau miegojo...

Vasario 16-tos minėjime, Marijos Aukštesnės mokyklos salėje, liet. ev. liuteronų Tėviškės parapijos choras, diriguojamas muzikų J. Lampsučio ir A. Kaminsko, sugiedojo Sauerveino „Lietuviais esame mes gimę“, kantatą „Pranaše didis“ ir kitų kompozitorių giesmes. Nuotr. kairėje: muz. J. Lampsatis, solistė G. Ugianskienė, solistas L. Gružas. Chicago, 1976.II.15

Nuotr. M. NAGIO

Tėviškės p-jos jaunų vokalinis vienetas, paruoštas K. Sedaitytės, gieda Giesmių Vakare. Chicago, 1976.IV.II

Nuotr. M. NAGIO

PAPILIEČIŲ PADAVIMAI

(II-ji dalis)

(Tęsinys iš "M. Sp." Nr. 39)

PAKELEIVIAI IŠ RYGOS

Baigėsi vasara. Atėjo ruduo, -žemdirbiams didžiausias darbymetis. Kol baigė valyti laukus ir iškūlė javus, atėjo ir Kalėdos. Samdiniai buvo paleisti atostogų. Šeiminkės pasiliko po pusmergę ir pusbernį namų ruošai. Po Trijų Karalių Kubiliai pradėjo miške kirsti malkas sekančių metų kūru.

Kol malkos buvo sukirstos, suvežtos, sukapotos ir sukrautos pašalėse, atėjo ir arimo laikas. Samdiniai Kubilių sodyboje vasaros darbams buvo jau visi pasamdyti. Prasidėjo pats darbymetis: vyrai arė, akėjo ir sėjo; moterys verpė, audė ir siuvo darbinius rūbus. Šie pavasariniai darbai žmones gerokai išvargina.

Gegužės viduryje pavasariniai darbai būna baigti ir pasidaro didelių darbų pertrauka. Tuo laiku pas Kubilius anksti nesikeldavo ir vakarais gulti neskubėdavo. Neretai Žvejo kieme pašokdavo. Vienas Žvejo bundininkas mokėjo groti kliernatu (klarinetu), o Medinčiaus pusbernis mokėjo truputį groti smuiku. Taip jaunimas praleisdavo savaitgalius.

Vieną vakarą, besilinksminant, šuo du kartus sulojė Medinčius tuoju sustabdė muzikantus, moteriškėms liepė sueiti į vidų, o vyrams įsakė pasiimti kokią ginklą ir būti pasislėpusiems.

-Aš sutiksiu atėjūnus. Jei jums pasirodytų, kad man grėšia pavojus, tada eikite man į pagalbą.

Prietamsyje pamatė atvažiuojant du vežimus, kuriuose sėdėjo daugiau kaip po vieną. Vežimams privažiavus arčiau, šuo apibėgęs aplink juos, sugrižo prie Medinčiaus ir atsisėdo. Medinčiui užklausus, kokių reikalų jie atvyko į jo sodybą, jie pasisakė norį gauti vietą nakvynei. Kubilius jiems paaiškino, kad už šešių gaidžio gydžių yra bažnyčia. Ją pravažiavus, netoli bus kelių subėgimas, imti dešinią kelią, o už labai trumpo galo vėl keliai skirsis, tada reikės imti kairįjį ir ten pat bus keleiviams pernaktoti pastatas. Pasibeldus į duris, sargas įleisias.

-Gerbiamas prieteliau, -prabilo pakeleivis, -nepertoliausiai, už keturių ar penkių šunies lojų, buvau sustojęs prie ūkininko pasiklausti, kur būtų galima pabūti keletą dienų poilsui. Tas malonus žmogus nurodė irgi tą pačią vietą, kurią tu man nurodei. Jis taipgi pasakė, kad jūs turite neapgyventą gryčią. Būtų mums didelė atgaila, jei mes galėtume pagyventi ir pailsėti keletą dienų -neilgiau sa-

vaitės ir nemažiau trijų dienų. Mes nenorime veltui, užsimokėsi-
me už viską.

Medinčius, pasišaukęs Žvejį, liepė jam pakviesti prie pakelei-
vių Žibuoklę ir Giedrę, o kitiems pasakyti, kad jokio pavojaus nėra
ir visi gali pasirodyti pakeleiviams. Prisiartinusioms moterims
Medinčius paaiškino, kad keleiviai jau šešios dienos kelionėje ir
nori kelias dienas pailsėti tėvo gryčioje ir kad jie yra iš Rygos.
Visi sutarė, kad galima pakeleiviams leisti šią naktį pernaktuoti, o
rytoj nutarsią, ką toliau daryti.

Atkėlė vartus, liepė įvažiuoti į kiemą ir sustoti prie daržinės.
Parodė arklidę arkliams pastatyti. Vyras pagelbėjo moteriai nulip-
ti nuo vežimo ir pasodino ją ant stuko, ant kurio mėgo sėdėti senis
Kubilius. Vaikai patys iš vežimo išriedėjo. Zenkiai (vaikinai) pagel-
bėjo nukinkyti arklius ir suvesti juos arklidėn. Vežimus įvežė dar-
žinėn ir uždarė. Pakeleivis į visą tai žiūrėjo ir negalėjo suprasti,
kas čia darosi. Pakeleivis sau vienas pamanė, kad viską iš jų atė-
mė ar nusavino.

Tuo tarpu moterys, Giedrė ir Žibuoklė troboje pakeleiviams iš-
virė zacirkos (miltų sriubos). Pakeleiviai buvo pakviesti į vidų už-
valgyti šiltos vakarienės. Visi vaikai buvo labai išvargę nuo ilgos
kelionės, apsnūdę ir vos pajėgė paeiti. Vyras, vesdamas moterį,
pašnibždėjo jai į ausį:

-Esame prapuolę. Vežimus, arklius ir visą kitą mūsų turtą už-
rakino.

Moteris buvo taip pervargusi, kad nepajėgė suprasti, ką jis jai
sakė. Suėję gryčion, pamatė ant stalo didoką bliūdą (dubenį) garuo-
jančios zacirkos ir mažesnius bliūdelius kiekvienam. Ant stalo bu-
vo padėta dar duonos ir sviesto. Susodinus pakeleivius prie stalo,
Giedrė tuojau su samčiu įpylė kiekvienam sriubos ir paprašė val-
gyti. Vaikai, užvalgę karštos sriubos, pagyvėjo. Motina, pastebėjusi
vaikuose pasikeitimą, pajuto savyje geresnę savijautą. Padėkojusi
šeimininkėms už vakarienę, paprašė leidimo eiti gulti.

-Gaila, mes šiomet turime labai mažai žvakių, -įsiterpė Medin-
čius, -negalėsime jums daugiau duoti, kaip po vieną.

-Aš vežuos geroką kiekį žvakių, -atsiliepė keleivis, -jei jūs
leistumėte mane daržinėn paimti, galėčiau duoti užtektinai, kad už-
tektų metams ar net ilgiau. Galėčiau duoti tuoj pat, -šį vakarą.

-Mielas prieteliau, tai yra tavo savastis. Mes negalime drausti
pasiimti, kas tau reikalinga, -atsakė Medinčius. -Štai liktarnė (ži-
bintas), įdedu tau paskutinę žvakę. Tavo vaikai tau pašvies, o tu pa-
pasiimk, kas tau reikalinga.

-Ar daržinė neužrakinta? -paklausė keleivis.

-Ne, -atsakė Medinčius. -Kai ten būsi, pažiūrėk, kaip tavo ark-
liai, ar jiems nieko netrūksta.

Broniaus Martyno Kvedaravičiaus 150 metų senumo gryčia, kurioje tebegyvena pats šeimininkas

Neužilgo atbėgo mažasis vaikas su pilnom rieškučiom žvakių ir, priėjęs prie Medinčiaus, sako:

-Še, dėde, tau žvakės. Tėvelis liepė, kad aš paduočiau tau.

Pakeleivis, apžiūrėjęs arklius, pasiėmė kas jam reikalinga nakvynei. Moteriškė paklojo vieną lovą vaikams, antrą sau ir vyrui ir tuojau atsigulė. Vyras, užgesinęs žvakę, taipgi atsigulė. Beręgint viskas nutilo, pasidarė tikra nakties ramuma. Tik vienas Bastūnas nemiegojo ramiai. Karts nuo karto apibėgęs visus namus atsiguldavo taip, kad galva būtų į gryčios duris ir galėtų saugoti svetimus žmones.

Naktis praėjo be jokių nuotykių. Atsikėlę Kubilių gyventojai kiekvienas dirbo paskirtą darbą. Keliauninkai gi miegojo, lyg būtų išmirę. Giedrė paklausė Medinčiaus, ar ji gali paruošti keliauninkams pusrytį. Medinčius sutiko ir Giedrė pažadėjo tą padaryti už pusės valandos, tik paprašė jo, kad pažiūrėtų, ar keleiviai jau atsikėlę. Medinčius, eidamas link tėvo gryčios, pamatė vyrą kieme stovintį ir jam pranešė, kad Giedrė ruošianti pusrytį ir kad už pusės valandos būsiąs paruoštas. Jos vardu Medinčius visus juos pakvietė ateiti ir pranešė, kad toliau jie patys turėsia valgi gamintis. Medinčiui nelabai patiko Giedrės svetingumas svetimams žmonėms.

Vyras, įėjęs gryčion, rado žmoną jau atsikelusią, vaikai dar te-

bemiegojo. Vyruai pranešus, kad yra užkviesti už pusvalandžio pusryčiauti pas šeimininkus, ji sušuko vaikams, kad greičiau keltųsi.

Moteriškė apsirengė išeiginiais rūbais, apsiavė aukštais kulnais batukus, sukėlė aukštyn plaukus apsmaigstydamą šukomis. Vaikus aprėdė irgi išeiginiais rūbais, kojas apavė ilgom, iki kelių, kojineis ir lengvais batukais (čeverykomis). Tik vyras liko tais pačiais rūbais, kaip vakar.

Pakeleiviams suėjus pas Medinčius, pamačiusi Giedrė net pritūpė iš nustebimo. Tai buvo visai nebe tie žmonės, kaip vakar. Visiems susėdus prie stalo Medinčius ir sako:

-Pirma, negu pradėsime valgyti, susipažinkime. Aš esu Medinčius Kubilius, čia mano žmona Giedrė, o čia Mykolas Ajutis, jaučiais ariant ar akėjant vyriausias pareigūnas. Ten, prie galo stalo, Mataušas Svilionis, Ajučio pagalbininkas, o šalia jo-Jokūbas Kuku-tis, savo rūšies "generolas", jo klauso visas raguočių pulkas. Prie jo-Ona Puodžiūtė ir Katrytė Grybaitė. Su kitais supažindinsiu vėliau. Po jo atsistojo pakeleivis ir tarė:

-Aš Antanas Čeputis, mano žmona Mariutė, sūnūs-Jurgis ir Andriejus Čepučiai. Gal visiems bus lengviau, jei vadinsimės viens kitą vardais.

Po pusryčių pirmieji išbėgo laukan Jurgis ir Andriejus. Ten sutiktas Žvejys jų paklausė:

-Kodėl esate čia kieme? Bėkite į lauką, kur Jokūbas su Povilu gano bandą. Ten jums bus linksmiau.

Jurgis ir Andriejus bematant atsidūrė prie piemenų. Jokūbas, kaip vyresnis, tuoj atsiraitojo kelnes iki kelių ir pradėjo braidžioti po valką, kur vanduo buvo jam ne visai iki kelių. Jis šūktelėjo vaikams:

-Ei, jūs ten, nusiaukite batus ir eikite šen pabraidžioti!

Čepučio vaikai jau buvo bepradedę nusiauti, bet Povilas perspėjo juos neiti braidžioti su šiais drabužiais. Patarė persirengti su tais, sukuriais jie atvažiavo ir ateiti basiems, kad galėtų braidžioti. Jokūbas dar pasityčiojo iš jų ilgų kojinių, kurias pavadino bobiškomis, tačiau vaikai tos pastabos visai nepaisė ir parbėgo namo.

Prie gryčios vaikai rado savo motiną su Giedre sukišusias galvas ir tyliai besikalbančias.

-Mama, ar mes galime persirengti senais rūbais?

Mariutė nė nekrustelėdama atsakė "galite" ir toliau suįkarščiu pasakojo Giedrei apie Rygos gyvenimo patogumus, apie miesto gražumą ir malonumą ten gyventi.

Berniukai, nubėgę daržinėn, persirengė ir basi nubėgo atgal pas piemenis. Valkoj subridę taškėsi, stumdėsi ir voliojosi, kol pavargo. Visi buvo šlapi, kaip ančiukai.

-Dabar aš bėgsiu pirmas, -sako Jokūbas, -o jūs sekite paskui

mane, kas neseks, bus nubaustas.

Jokūbas leidosi bėgti pamažu, o kiti trys bėgo eilute paskui jį. Jis tyčia bėgo per liekną, kad vaikai gerai išsipurvintų. Tik po to jis išbėgo į kalnelį ir leido vaikams pailsėti. Kada jis pastebėjo, kad purvai ant vaikų blauzdų yra jau gerokai apdžiūvę, nusivedė juos vėl prie galvijų. Čia Jokūbas, lyg ir atsiprašydamas, prisipažino padaręs klaidą, leisdamas jiems braidyti valkoje ir veddamas juos per purvyną.

-Kas čia tokio, nusiplausime ir kojos bus vėl švarios, -atsakė jam Jurgis.

-Taą aš žinau, kad nusiplausite, bet kojos jau bus bizdieliaus sukaptos, -paaiškino Povilas.

-Jei bizdielius mums sukapos kojas, tai sukapos ir tau, -piktai atkirto jam Jurgis.

Jurgis ir Andriejus nubėgo prie Rovėjos nusiplauti kojų. Kuo met suleido kojas į vandenį, pajuto mažą perštėjimą. Abu sutarė mamai nieko apie tai nesakyti. Vakare, tuoj po vakarienės, abu vaikai nuėjo gulti.

-Kodėl vaikai taip anksti nuėjo gulti? -susirūpino Mariutė.

-Palakstė po laukus, pabraidė po balas ir pavargo. Rytoj atsikels išsimiegoję ir bus viskas tvarkoj, -nuramino Antanas.

Sekančią dieną vaikai buvo labai ramūs: nešūkavo ir nebėgiojo. Mariutė neturėjo laiko vaikus prižiūrėti. Ji nuėjo pas Giedrę pasakoti Rygos prašmatnybių. Antanas pastebėjo, kad su jo sūnumis ne taip, kaip turėtų būti. Priėjęs paklausė, kodėl jie šiandie tokie ramūs? Vaikai atsakė, kad viskas gerai ir nuėjo į paupį.

-Eikime Rovėjoj atvėsinsime kojas, man jos degte dega, -eidamas šnekėjo Andriejus.

-Negeresnės ir mano blauzdos, -skundėsi Jurgis.

Brisdami į šaltą upės vandenį jautė aštrų perštėjimą. Blauzdoms sušlapus, oda suminkštėjo ir perštėjimas pranyko. Vaikai praleido beveik visą dieną bebraidžiodami po Rovėjos vėsų vandenį. Į pavakarių skausmas pasidarė sunkiai beparenčiamas. Eidami namo pradėjo abu net verksti. Tėvas, pamatęs verkiančius vaikus, pasiteiravo, kas jiems atsitiko. Vaikai skundėsi, kad blauzdos ir kojų riešai labai skauda.

Tėvas savo žmoną rado prie Medinčiaus gryčios kertės kalbant su Giedre. Mariutė, mosikuodama rankomis, taip įtikinančiai pasakojo, kad Giedrė net spindinčiomis akimis žiūrėjo į Mariutę ir tik seiles rijo. Antanas tvirtais žingsniais priartėjęs garsiai pasakė Mariutei:

-Tu vaikų visai neprižiūri. Atbėgo nuo upės verkdami. Tur būt serga.

Mariutė tekina nubėgo pas vaikus. Neatsiliko nuo jos ir Giedrė.

-Kas atsitiko? -paklausė motina.

-Bizdielius kojas sukapojo, -atsakė Jurgis.

Tai išgirdusi Giedrė, spruko lauk ir tekina nubėgo į savo gryčią. Po minutės atbėgo su puoduku saldžios grietinės.

-Su šia grietine tuojau ištepki paraudusias kojas, o einant gulti ištepki dar kartą. Rytoj suksime sviestą, paliksiu nesūdyto sviesto ir su juo vėl ištepksi. Sugis bematant.

Kitą dieną vaikai jau gerokai sirgo. Pusryčių beveik visai nevalgė, tik per pietus užkando ne taip jau prastai. Apie pusdienius išėjo į kiemą pasivaikščioti. Blauzdos neliečiamos nebeskaudėjo. Oda dar buvo standi, lyg beržo tošė. Praleidus dar vieną naktį, vaikų kojos buvo beveik sugyjusios.

Antanas pasakė Mariutei ir vaikams, kad rytoj rytą reikės važiuoti. Mariutė norėjo pabūti dar vieną dieną, nes ne viską spėjo išpasakoti Giedrei. Antanas jai atšovė:

-Jei būtum sakiusi tiesą, būtum viską išpasakojusi per pusvalandį. Melagysčių neįstengei išpasakoti net per tris dienas. Jei būtum dar vieną dieną, vis tiek nebaigtum išsakyti.

Antanas jai pasakė, kad šiandieną neturės laiko Giedrei pasakoti nesąmonių. Mariutė nesitikėjo iš Antano tokio pasakymo. Įėjusi gryčion apsiverkė. Nubėgusi pas Giedrę pasakė, kad daugiau nebegalės pasakoti apie Rygą, nes rytoj reikės išvažiuoti.

Antanas praleido daugiau kaip pusę dienos apžiūrinėdamas vežimus, pakinktus bei arklius. Mariutė tvarkė visų rūbus ir kitokius mažmožius. Antanas, sutikęs Medinčių, tarė jam:

-Mielas Medinčiau, eikime pavaikščioti. Noriu kai ką tau pasakyti.

-Sakyk čia, -tarė Medinčius.

-Čia negerai, kas nors gali nugirsti, -paaiškino Antanas.

Išėjus jiems už sodybos aptvaro, Antanas tarė:

-Noriu atitaisyti skriaudą, kurią padariau jums tą vakarą, kada mes atvažiavome. Kuomet jūsų bundininkai, nukinkę mūsų arklius, suvedė arklidėn ir juos pašėrė jūsų pašaru, man gimė įtarimas, kad atėmėte mums arklius. Šis negražus įtarimas dar daugiau pasitvirtino, kuomet tie zenkiai įvežė mūsų vežimus daržinėn ir uždarė duris. Man atrodė, kad jas ir užrakino. Vėliau, kai užkvietėt prie šiltos vakarienės, aš vesdamas žmoną jai į ausį pašnibždėjau, kad mums viską nusavinot. Dar ir po vakarienės tebetikėjau. Kuomet padavei man žibintą ir liepei nueiti į daržinę pasiimti kas reikalinga, aš pamaniau, kad taip darai norėdamas pasijuokti. Buvau labai nustebęs radęs daržinės bei arklidės duris neužrakintas. Pasijutau labai nejaukiai ir sugėdintas, kad leidau sau taip negražiai jus įtartti. Prašau atleisti, mielas Kubiliau, už mano tokį negražų jūsų įtarimą.

Broniaus Martyno Kvedaravičiaus klėtis, kurioje po I Pas. karo 1919 metais gyveno šių padavimų autoriaus tėvai, kol pasistatė savo namą

Medinčius nustebo tai išgirdęs ir tarė:

-Gerbiamas Antanai, šis tavo prisipažinimas labai sujaudino mane. Esi jautrus ir turi labai švarią sąžinę. Prašai atleidimo už įsivaizduotą prasikaltimą. Aš tau atleidžiu, nors aš nežinau ir nejuočiu, kad būtum man prasikaltęs. Buvote tada visi labai išvargę, vaikai net stovėdami miegojo. Žmona be tavo pagalbos negalėjo pa-eiti. Na ir tu pats vos paėjai. Tau tada atrodė visas pasaulis blogas. Negalėjai aiškiai protauti. Akys irgi mažai bematė iš nuovargio. Čia yra priežastis tavo tokio įtaringo galvojimo. Duok ranką, mielas Antanai! Užmirškime šį mūsų pasikalbėjimą. Aš nesakysiu niekam, ir tu tylėk. Tegu tas viskas taip ir pranyks.

-Dar vieną dalyką noriu tau pasakyti ir atsiprašyti, -pertraukė jį Antanas, -tai dėl mano žmonos per daug laisvo liežuvio. Ji pripasakojo tavo žmonai Giedrei visokių būtų ir nebūtų dalykų.

-Apie tai nesirūpink, -ramino jį Medinčius. -Man Giedrė pasakojo apie jūdviejų pasikalbėjimus. Mano žmona seniai nori, kad eitume gyventi į miestą. Ji labai mėgsta pasakojimus apie miestą. Nesirūpink, ne viskam ji tiki ką girdi.

-Ačiū tau, dabar mano sąžinė bus rami, kad Mariutė nepadare daug blėdės(žalos) Giedrei, -apsidžiaugė Antanas.

Sekantį rytą Antanas atsikėlė dar prieš saulės tekėjimą ir nuėjo pašerti arklių. Atidareš arklidę pamatė, kad arkliai jau pašerti. Jis tyliai grįžo gryčion, atsigulė ir užsnūdo. Kada Mariutė atidarė

akis, saulė jau buvo gerokai patekėjus. Ji greitai šoko iš lovos ir prižadino Antaną.

Antanas prie daržinės rado bundininkus, kurie jam padėjo išvežti vežimus ir pakinkyti arklius. Čepučiai atsisveikino su Kubiliais ir jų šeimyna, sėdo ant vežimų ir išvažiavo. Senis Bastūnas išlydėjo juos už vartų ir sugrižęs vėl atsigulė ant savo pievelės.

MEDINČIAUS IŠSIKĖLIMAS

Giedrė, maščiusi dvi dienas apie miesto gyvenimo patogumus bei jo grožį, pradėjo galvoti, kaip prikaltinti vyrą, kad jis keltųsi gyventi į miestą. Medinčius taipgi gavo daug žinių apie Rygos gyvenimą, tik jo žinios buvo arčiau tiesos, negu Giedrės gautos iš Mariutės. Čeputis parašė laišką savo buvusiam darbdaviui, siūlydamas Medinčių Kubilių, kaip labai patikimą žmogų, gerai žinantį savo darbą. Savo laiške jis nurodė keletą darbdavių ir davė jų adresus, kurie dirba Rygoje ar artimoje miesto apylinkėje. Medinčius, turėdamas tokias žinias, ryžosi pamėginti Rygos gyvenimą.

Vieną liepos mėnesio vakarą Medinčius po vakarienės atsisėdo ant priemenės slenksčio. Giedrė, suplovusi indus, užklausė Medinčių, kodėl jis neinaš gulti, o gal kankinančios jį kokios sunkios mintys? Atsisėdus Giedrei šalia jo, jis ją užklausė:

-Giedre, ar tu norėtum vykti į Rygą ir ten gyventi?

Giedrei šis klausimas buvo netikėtas. Truputį patylėjusi tarė:

-Aš norėjau to paties tavęs klausti daug anksčiau, negu Čepučiai čia atvažiavo, tik nesitikėjau, kad tu to norėtum. Dabar, kada mūsų mintys sutampa, tai kuo anksčiau, tuo geriau.

-Važiuosime, kada nuvalysime nuo lauko rugius, -tarė Medinčius. -Pakalbėsiu su broliu apie savasties pasidalinimą. Jau rytoj tu gali pradėti ruoštis.

Sekančią dieną Medinčius su Žveju susitarė, kaip pasidalinti savastį. Pabaigę rugius valyti, viską susitvarkė važiavimui. Žvejis pagelbėjo Medinčiui viską sutvarkyti, o jo žmona Žibuoklė paruošė pusryčius kelionei. Po pusryčių atsisveikino ir išvažiavo. Senis Bastūnas juos palydėjo iki lauko galo ir norėjo dar toliau lydėti. Medinčius sustabdė arklius, nulipo nuo vežimo, paglostė ir liepė grįžti namo. Medinčiui nuvažiuojant, Bastūnas liko sėdėti kol vežimas išnyko jam iš akių. Šunelis keletą kartų sustaugė, sugrižo į namus ir pasislėpė daržinėje. Tik po trijų dienų sugrižo prie gryčios ir lojimu paprašė būti.

(Bus daugiau)

SKULPTORIAUS DAGIO 70 METŲ SUKAKTIS

Kai Lietuvos Ev. Reformatų Kolegija nutarė siųsti mane į Torontą, Canada, jos ir kitų Chicagos reformatų vardu pasveikinti mūsų Bažnyčios kuratorių skulptorių Jokūbą Dagį jo 70 m. amžiaus proga, suabejojau, ar būsiu tinkamas reprezentantas. Juk aš nesu iš meno pasaulio, mano jausmai ir mintys sukasi visiškai kitoje plotmėje. Išaugau kalvinistinėse tradicijose, esu pripratęs matyti meniškai neturtingas bažnyčias. Gal būt bus man sunku suprasti, o svarbiausia, įsijausti į Dagio menišką dvasią. Bijoju, kad sveikindamas praleisiu svarbius faktorius iš Dagio kūrybos.

Nuvykęs, atsiradau visai kitoje minėjimo atmosferoje, negu spėlioju. Jau vidujinis Lietuvių Namų salės vaizdas nuteikė mane "meniškai". Visa salė buvo išpuošta jubilato darbais. Ten matėme jo piešinius, įvairius raižinius, daugumoj iš medžio padarytus. Kiek darbo menininkas idėjo, kiek valandų, kiek metų jam buvo reikalinga, kad jo idėjos būtų įkūnytos į tai, kas dabar buvo aplink mus!

Minėjimas, apie ką nežinojome Chicagoje, buvo suorganizuotas originaliai. Ne organizacija kvietė į minėjimą, ne ad hoc sudarytas organizacinis komitetas, bet pats skulptorius Jokūbas Dagys ir jo žmona Lois prašė savo draugus ir bičiulius atvykti tą vakarą ir kartu praleisti porą valandų besikalbant apie kelią į meną, apie tą pasaulį, kuriame Jokūbas gyvena, oru kuriuo jis kasdien kvėpuoja. Visa tai iš pagrindų pakeitė vakaro savijautą ir kiekvienam buvo labai jauku ir malonu. Tai buvo lyg ir pusiau privatus pasikalbėjimas su jubilatu, jo šeima ir pasikeitimas nuomonėmis su brangiais tautiečiais Toronte.

Savaime suprantama, tokiame vakare netrūko kalbų, sveikinimų, dovanų iš įvairių organizacijų ir asmeninių draugų. Kiekvieno kalba buvo atvira, nuoširdi, šilta, -ar tai buvo "Tėviškės Žiburių" redaktoriaus kun. Prano Gaidos, ar laikraščio "Nepriklausoma Lietuva" atstovo Sigito Pranckūno, ar kitų. Jonas Dambaras trumpai pabrėžė jubilato ryšius su liuteronų parapija Toronte, kur reformatai ir liuteronai kartu glaudžiai dirba. Buvo jaučiamas savo rūšies lokalinis lietuviškas patriotizmas, kai pradėjo kalbėti biržiečiai. Ir dr. Jonas Yčas, ir Juozas Pakštys iškėlė biržiečių vardą, jų darbų įtaką į lietuvišką gyvenimą. Aplinka, kurioje atsiradau, mane dvasiniai nuvedė į Worpswede, netoli Bremeno, Vokietijoje, į tą vokiečių poetų ir menininkų tvirtovę, kurią dar 1951 m. aplankiau. Pareiškiau tai savo žodyje atvirai su džiaugsmu pabrėždamas, kad šiandie esu Lietuviškoje Worpswedeje ir matau ne tik Rielke ruošiantį monografiją apie Rodin, bet ir kūriantį Jokūbą Dagį ir kitus didelius lietuvius.

Ne sveikinimai buvo iškilmingo vakaro viršūnė, bet Jokūbo poezija. Jubilato eilėraščius deklamavo Lily Narkošienė ir tas įvykis daugelį dalyvių nustebino. Jie sužinojo, kad jubilatas Jokūbas nėra vien tik skulptorius, bet turi savyje ir poetišką gyslelę. Stilिंगai apsirengusi vakaro moderatorė Silvija Šarkaitė maloniomis ir taikliomis pastabomis labai daug prisidėjo, kad išsiskirstėme dvasiniai praturtėję. Reikia dėkoti Dievui, kad Jis savo malone pašaukia įvairių gabumų žmones ir jie, visi kartu, prisideda prie gyvenimo tobulumo.

Šia proga noriu dar kartą brangiam broliui Jokūbui ir jo mielai žmonai Lois palinkėti daug, daug saulėtų dienų ir kūrybingų metų jų turiningame gyvenime!

Kun. P. DILYS

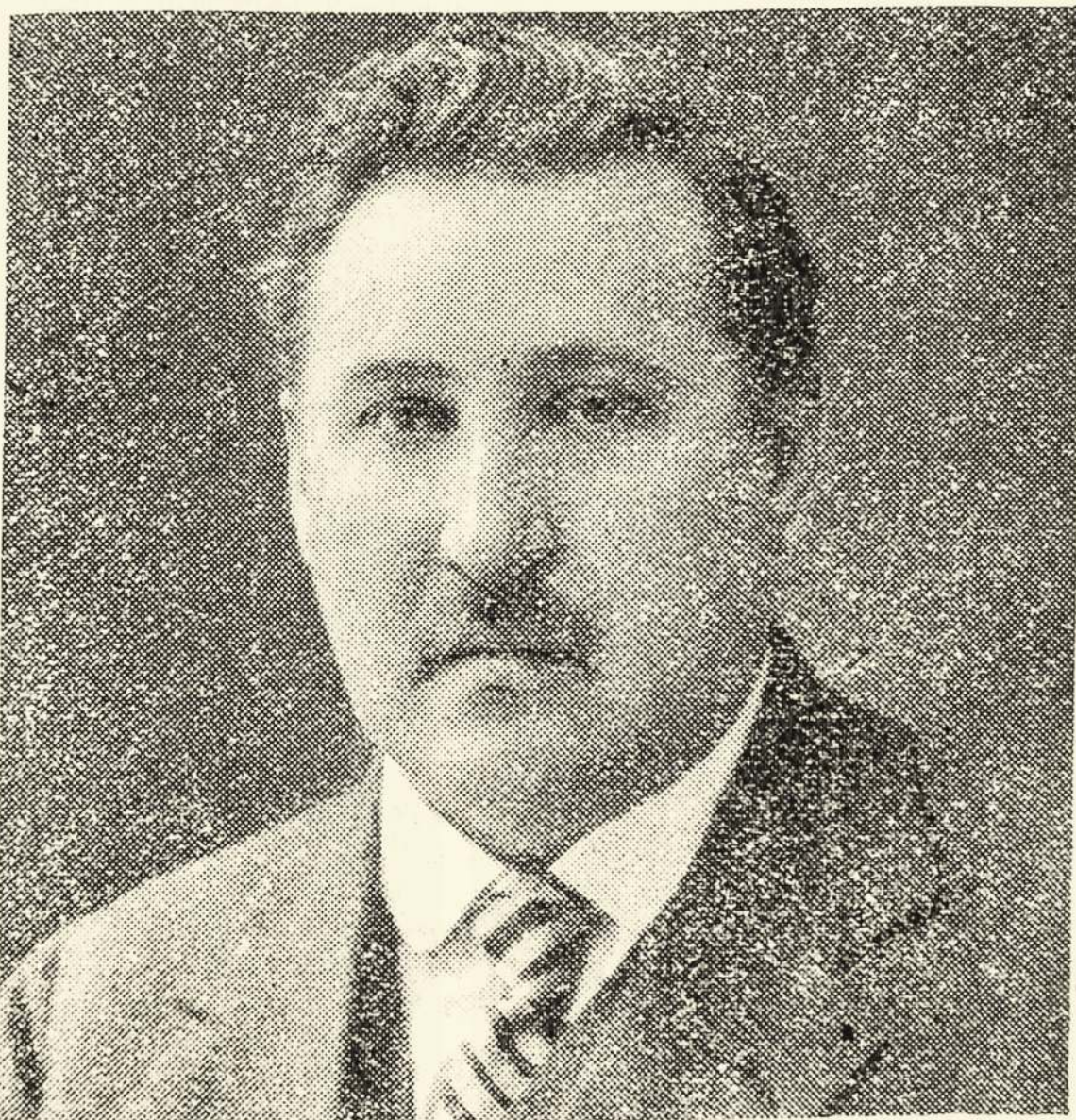
Ilgamečiai "Mūsų Sparnų" skaitytojai ir rėmėjai Anna ir Matthew Stonie (Stakionis iš Melaišių km., Papilio vls.) atsiuntė "M. Sparnams" ištrauką iš laikraščio "The Hampton Union", kur rašoma apie jų sūnų kunigą Henry Jon Stonie ir marčią Mary Jo, kuriuos matome nuotraukoje. Kun. Henry J. Stonie Bostono universitetas suteikė daktaro laipsnį iš pedagogikos, o jo žmona gavo Master laipsnį iš Emerson College in "Speech and Communication".

Kun. Stonie yra socialinių mokslų profesorius Emerson College ir eina kunigo pareigas First Congregational Unitarian in Hampton Falls. Jis taip pat yra vicepirmininkas Hamptono Bicentennial komitete.

Sveikiname Rev. Henry Jon ir Mary Jo Stonie pasiekusius naujus mokslo laipsnius, o jų tėveliams linkime dar daug, daug saulėtų dienų!

"Mūsų Sparnai"

VILIUS GRYTĖ

Vilius GRYTĖ

Klausučiai, 1883.I.21 — Biržai, 1953.XII.8

Vilius Grytė, Mykolo sūnus, gimė 1883 m. sausio 21 d. Klausučių kaime, Biržų vls. ir aps., pasiturinčio ūkininko šeimoje. Tėvai išaugino 5 vaikus ir visus išmokslino: 3 sūnus ir dvi dukteris.

Tėvas buvo susipratęs, pažangus ir tvarkingas ūkininkas. Anuo prieškariniu laiku (prieš I Pas. karą), tėvas pastatė Klausučių km. gražius, miestiško stiliaus, mūro namus ir kitus trobesius; užveisė didelį vaismedžių sodą ir pažangiai tvarkė ūkį.

Ano meto sąlygomis, prisimenant, kad visos aukštesnės mokyklos buvo gana toli (Latvijoje arba prie Vilniaus), Grytės sugebėjimas išmokslinti visus 5 vaikus ir duoti jiems aukštąjį mokslą (Vilius ir Alfonsas baigė studijas, Kostas baigė veterinarijos mokyklą, mergaitės baigė Rygos kalbų institutą), reikia skaityti pasigėrėtinu tėvų pasiaukojimo pavyzdžiu.

Vilius, baigęs 1895 m. pradžios mokyklą, įstojo į Slucko vyrų gimnaziją ir ją 1903 m. baigė. Tais pačiais metais įstojo į Maskvos univ-to filologijos fakultetą ir 1907 m. baigė istorijos skyrių, gaudamas I laipsnio diplomą.

Nuo 1907 iki 1918 m. mokytojavo Pavlovsko (Voronežo gubernijoje) realinėje mokykloje ir mergaičių gimnazijoje. Jam grįžus Lietuvon, mokytojas Vilius Grytė 1919 m. rugsėjo 27 d. buvo paskirtas Biržų gimnazijos direktorium (buvusi Biržų progimnazija nuo 1920 m. liepos 1 d. įgijo gimnazijos vardą ir teises). Jam teko suorganizuoti mokytojų personalą, parūpinti gimnazijai patalpas, mokyklos inventorių ir visą programinį planą.

Tuo laiku visko trūko: nebuvo nei vadovėlių, nei mokslo priemonių. Patalpas teko nuomoti iš privačių gyventojų (Lurje, Kaco ir vėliau Jansono namų antruosius aukštus). Visas šis milžiniškas darbas pareikalavo ne vien sugebėjimo, bet ir energijos. Paruoštų mokytojų irgi buvo labai maža. Teko jų ieškoti ir imti tuos, kurie sugebėjo vieną ar kitą dalyką dėstyti. Laimė, kad Biržuose ir jų apylinkėje buvo nemaža reformatų, kurie jau iš anksčiau savo vaikus leido į aukštesnes mokyklas ir daugelis iš jų jau buvo grįžę iš Rusijos. Visai suprantama, kodėl mokytojų personalas pradžioje buvo beveik 100% reformatai. Visi ėmėsi entuziastingai darbo ir trumpu laiku gimnazija įgavo pilnai patenkinamą vaizdą. Pats direktorius V. Grytė grįžo iš Rusijos jau ten išdirbęs gimnazijose virš 12 metų, - taigi su pilnu patyrimu. Daug prisidėjo prie mokyklos darbingumo ir nuotaikos V. Grytės būdas: buvo labai pareiginas, taktiškas, ramus ir švelnus su visais - tiek su mokytojais, tiek ir su mokiniais. Jis dėstė vyresnėse klasėse lotynų kalbą ir kitus dalykus.

Būdamas Ev. Reformatų Sinodo kuratorius, 1920 m. buvo išrinktas Kolegijos prezidentu ir jai vadovavo vieną kadenciją (3 metus). Ir čia teko jam daug ką organizuoti ir tvarkyti. Kaip tik tuo laiku (1923-24 m.) pradėjo reikštis reakcija iš krikščionių demokratų pusės. Daugelis iš jų žiūrėjo į Biržų gimnaziją, kaip į reformatų lizdą ir stengėsi infiltruoti savus žmones. Direktorius V. Grytė, nors ir buvo pilnai kompetetingas ir visais atžvilgiais tinkamas, Švietimo ministerijos 1924 m. rugpiūčio mėn. buvo perkeltas į Rokiškio gimnaziją toms pačioms direktoriaus pareigoms. Čia jis išbuvo ligi 1934 m. rugpiūčio 1 d., kada buvo paleistas pensijon. Kaip pensininkas, jis su žmona grįžo į savo ūkį Klausučių km. ir gyveno čia ligi 1940 m. rugsėjo 1 d. (iki bolševikų I-os okupacijos).

Nuo 1940 m. rugsėjo 1 d. jis buvo pakviestas užimti Pasvalio vidurinės mokyklos direktoriaus vietą. Po vienerių metų, okupavus Lietuvą vokiečiams, 1941 m. rugsėjo 1 d. buvo perkeltas į Biržų vi-

Pirmoji Biržų gimnazijos abiturientų laida iš k. i d.) — I-je eilėje — mokytojai: kun. Kripaitis, Nastopka, Cūmftienė, dir. Grytė, Mikelėnienė, Kutra, Nacevičius; II-je eilėje: Juozas Sprindys, Kazys Kairys, Leonarda Mačiukaitė, mkt. Šlekys, mkt. Dilys, Marcelė Balčiūnaitė, Vladas Jakubėnas; III-je eilėje: Kacas, Jonas Lapėnas, Adelė Vaitaitytė, Vladas Klusis, Šeinkeraitė, Jonas Mizaras, Chenkinas. Biržai, 1923 m.

duringę mokyklą ir čia ėjo mokytojo pareigas ligi 1944 m. rugsėjo 10 d. (laikė II-os bolševikų okupacijos), kada buvo paskirtas šios mokyklos direktorium. Šias pareigas ėjo ligi 1951 m. Po to jis buvo paskirtas Biržų kultūros muziejaus direktoriumi.

1953 m. gruodžio 8 d., grįždamas po darbo muziejuje, krito Vytauto g-je tarp dviejų mokyklų ("Aušros" ir gimnazijos). Buvo konstatuota staigi mirtis. Gruodžio 12 d. palaidotas jo gimtojo Klausučių km. kapinėse.

Taip baigė savo gyvenimo dienas šis garbingas ir taurus vyras, geras pedagogas ir mokyklų administratorius. Mes, reformatai, reiškiamo gilią užuojautą likusiai jo gyvenimo draugei ir artimiesiems. Linkime, kad būtų lengva jį priglaudusi gimtoji žemė.

P. B.

VLADAS LIŠAUSKAS

New Yorke, 1975 m. spalio 20 d., širdies smūgio ištiktas, mirė Lietuvos kariuomenės kūrėjas-savanoris, atsargos karininkas, ekonomistas Vladas Lišauskas, gimęs 1899 m. lapkričio 17 d. Virbalyje.

Nuo 1910 m. mokėsi Marijampolės gimnazijoje. I-jo Pas. karo metu atsidūrė Vilniuje, o iš ten Voroneže, kur mokėsi Martyno Yčo vardo gimnazijoje. Laisvu laiku, po pamokų, lankė buhalterijos kursus. Talkino mokytojui J. Jablonskiui ruošiant spaudai "Vargo Mokyklą". Būdamas didelis muzikos mėgėjas, iš gimnazijos mokinių buvo sudaręs styginį orkestrą ir jam vadovavo. Skambino pianinu ir kitais styginiais instrumentais, bet labiausiai mėgo skambinti mandalina. Mokėjo šešias kalbas ir jomis laisvai naudojosi.

1918 m. grįžo į Lietuvą ir buvo pakviestas mokytojauti Kybartų gimnazijon. Dėstė lotynų kalbą. Vladas, supratęs to meto sunkią atsikuriančios Lietuvos padėtį, kaip ištikimas tautos sūnus, 1919 metų pradžioje paliko gimnaziją, savo mokinius ir stojo savanoriu į atsikuriančią Lietuvos kariuomenę. Svarbus tautos švietimas, kilni mokytojo pareiga, bet daug svarbesnis ir kilnesnis darbas ginti savos tautos laisvę.

1920 m. baigė Karo Aviacijos mokyklą ir tarnavo I-joje oro eskadrilėje. 1923 m. išėjo į atsargą ir išvyko į Karaliaučių studijuoti komercinius mokslus. Karaliaučiaus prekybos institutą baigė 1925 m. Valstybinius mokslus studijavo Berno universitete Šveicarijoje ir juos baigė 1928 m. Nuo 1929 m. dirbo Finansų ministerijoje. 1931-40 m. buvo Lietuvos Cukraus akcinės bendrovės prekybos vedėjas ir centro valdybos direktorius. Nuo 1942 m. buvo tiekimo ir paskirstymo įstaigos jungtinės didmenų realizavimo kontoros valdytojas iki jos likvidavimo. Vėliau buvo žaliavų centro Kauno skyriaus direktorius. Bendradarbiavo neprikl. Lietuvos spaudoje. Rašė "Lietuvos Aidui", "Vairui", "Žemės Ūkiui", "Lietuviui". Tremtyje rašė "Tėvynėje", "Vienybėje" ir kt. Parašė šias studijas: Kooperacijos išsivystymas Lietuvoje (vok.), 1925 m.; Lyginamasis pavaizdavimas vartotojų kooperacijos išsivystymo Lietuvoje ir Šveicarijoje (vok.), 1929 m.; Cukrinių runkelių auginimas ir cukraus gamyba Lietuvoje, 1939 m.

Antrą kartą Sovietų Sąjungai okupuojant Lietuvą, Vladas su šeima pasitraukė į Austriją, o ją bolševikams okupuojant, pasitraukė į V. Vokietiją ir ilgesnį laiką išbuvo Felbacho stovykloje ir dirbo prie UNRRA transporto skyriuje. Į JAV atvyko 1949 m. ir apsigyveno Brooklyne. Čia jis įstojo į SLA ir kai kurį laiką joje dirbo. Priklausė Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų-Savanorių Sąjungos New Yorko skyriui. Buvo apdovanotas Lietuvos Kūrėjų-Savanorių me-

Vladas LIŠAUSKAS
Virbalis, 1899.XI.17 — New York, 1975.X.20

daliu ir buvo Lietuvos Aero Klubo garbės nariu.

Buvo didelis spaudos mylėtojas, -ją rinko ir talkino lietuvių bibliografinėi tarnybai. Rūpinosi, kad jo surinktoji lietuvių tremties spauda nežūtų, ypač spausdinta V. Vokietijoje ant menkaverčio popieriaus. Jos dalį pasiuntė Minnesotos universiteto bibliotekai, kad ji būtų nufilmuota ir išliktų ilgesniam laikui. Kitą dalį surinktų spausdinių buvo numatęs pasiųsti į Kento biblioteką, bet liko tik paruošta ir nespėta išsiųsti. Dalį savo knygų perdavė Kultūros Židinio bibliotekai, o dalį buvo numatęs atiduoti lituanistinės mokyklos bibliotekai. Vladas gyveno ne vien sau, bet rūpinosi, kad mūsų tautos vargai, rūpesčiai ir pergyvenimai, išreikšti spaudoje, nežūtų, o pasiliktų ir būsimoms kartoms, kaip gyvas liudijimas, kad tauta nors ir išblaškyta, bet kovojo ir aukojosi už savo tautos laisvę žodžiu ir raštu. Šakotas žmogus buvo Vladas, jis viskūo domėjosi-muzika, numizmatika, filatelija ir turėjo vertingų rinkinių.

V. Lišauskas buvo pašarvotas Šalinskienės šermeninėje, o jo

karstas buvo pridengtas tautine vėliava. Maldą sukalbėjo kun. J. Pakalniškis. Atsisveikinimo žodį kūrėjų-savanorių vardu tarė L. Virbickas. Palaidotas Cypres Hill kapinėse 1975 m. spalio 23 d. Į amžinąją poilsio vietą palydėjo gausus būrys giminų, artimųjų draugų ir pažįstamų.

Giliname nuliūdime paliko žmoną Olgą Sabaitę-Lišauskienę, dukrą Giedrę, žentą ir tris anūkus.

Per evangelikų pamaldas, įvykusias 1975 m. spalio 27 d., vadovaujant suprnt. kun. Povilui Diliui, buvo pasimelsta už Vlodo Lišausko vėlę, o per subuvimą po pamaldų, vadovaujant kun. Petruui Dagiui, buvo pareikšta užuojauta našlei Olgai Lišauskienei ir jos šeimai.

Ilsėkis ramybėje, mielas Vlada, sąžiningai atlikęs pareigas mūsų mylimai tėvynei Lietuvai. L. V.

Kun. St. NEIMANAS

MARTYNAS MAŽUIKA

Kiekvienas žmogus savo gimtinę pažįsta, myli, brangina, prisimena, kad ir svetur gyventų. Tačiau savo amžino poilsio vietos jis negali nurodyti, nors ir būtų jau sau vietą kapinėse užsitikrinęs. Žmogus nežino ir negali žinoti kada, kur, prie kokių aplinkybių jo paskutinė gyvenimo valanda ateis, ar bus kas prie jo, kuris jo paskutinį pageidavimą išklausytų ir vykdytų. Iškeliavusio vietoje įprasta pastatyti antkapį pažymint, kas žemei sugražintas.

Motinos savo sūnus ir dukras sopuliuose pagimdo, sako Šventas Raštas. Naujagimių tolimesnis gyvenimas nevienodai džiaugsmu, sėkme, vargu ir skausmais apdovanotas. Gyvenimo kelias pilnas netikėtumų. Apaštalas Povilas, daug pergyvenęs, kentėjęs ir persekiotas, priėjo išvados: "O Dievo turtų, išminties ir pažinimo gelmė. Kokie neištiriami sprendimai ir nesusekami Jo keliai!"

Kaip saulėtas dienos rytas kai kada baigiasi siaubinga audra, taip ir žmogaus sėkmingas, našus gyvenimas nelauktai nutraukiamas, pasibaigia skausmuose ir kančiose. Vieniems artimieji kryžius, antkapius pastato, kiti juos patys savo gyvenime nuveiktais darbais pasistato.

Martyno Mažuikos gimtinė žinoma, bet kur galėtume jam pastatyti antkapį-nežinome. Tik tiek žinių teturima, kad mirė USSR, 1944. X. 24, būdamas pakeliui į Lietuvą su Sovietų Rusijos kariuomene. Tokių ir panašų likimą sulaukusių mūsų užsitarnavusių tautiečių sąrašas būtų netrumpas. Nors jau virš 30 metų kaip mirė, tačiau vyresniosios biržiečių kartos tarpe judrus, gyvas, pilnas ryžto kuratorius tebėra gyvas atmintyje.

Martynas MAŽUIKA
Galentiškiai, 1889.XI.4 — USSR, 1944.X.24

Martynas Mažuika, sūnus Jokūbo ir Zuzanos Žemaitytės Mažuikų buvo vyriausias tarp penkių seserų ir trijų brolių. Gimė 1889. XI. 4 Galentiškių kaime, Papilio parapijoj, Biržų aps., vidutinio ūkininko šeimoje.

M. Mažuika troško mokslo, todėl tėvai jį išleido pas gimines į Rygą, kur, kiek pasimokęs, pradėjo savarankiškai užsidirbti duoną. Revoliucija jį užtiko Rusijoje, iš kur, jai dar nepasibaigus, grįžo į tėviškę ir aktyviai įsijungė į karo nuniokotos savo tėvynės atkūriamąjį darbą. Tam jis pašventė visus savo sugebėjimus, gyvenimo mokykloje įgytą patyrimą ir jaunatvišką energiją. Kaip aktyvus Bažnyčios narys-kuratorius, sugebėjo derinti savo visuomeninę veiklą, pažangias idėjas su tolerancija. Biržų apskritis buvo turtinga tikybomis ir ideologinėmis srovėmis.

Martyno Mažuikos veikla buvo visuomeniška ir labai šakota. Biržai buvo ir kooperatinės veiklos pionieriai. Šiame darbo bare Mažuika buvo vienas iš pirmųjų ir aktyviųjų narių. Eilę metų buvo renkamas Biržų Žemės Ūkio D-jos ir Žemės Ūkio Smulkaus Kredito Banko valdybos nariu. Būdamas geras kalbėtojas, jis drąsiai

iškeldavo pasitaikančias negeroves.

Dailės draugija "Mūza" irgi be jo neapsiėjo. Buvo sumanus administratorius ir gabus organizatorius. Daug dirbo iš pasišventimo, negaudamas už tai jokio atlyginimo. 1923 m. jam buvo pavesta praveisti Biržų apskrities gyventojų ir ūkių surašymą. Beveik nebuvo tokios visuomeninės, ūkinės ir kultūrinės organizacijos Biržuose, kurios veikloje Mažuika nebūtų dalyvavęs. Jis buvo Rytų Partizanų Brolijos Biržų būrio komiteto pirmininkas, ilgametis Biržų aps. savivaldybės valdybos pirmininkas, Lietuvai pagražinti draugijos Biržų skyriaus sekretorius.

M. Mažuika reiškėsi ir labdaros veikloje. Jis buvo Biržų gimnazijos tėvų komiteto nariu ir rūpinosi nepasiturinčių mokinių šelpimu. Šiam reikalui buvo ruošiami aukų rinkimo vajai, kultūriniai parengimai, kurių pajamos buvo skiriamos nepasiturinčių mokinių šalpai, -mokslo knygoms ir aprangai. Moksleivių materialinis rėmimas, kartu buvo ir moralinis paskatinimas jaunimui siekti mokslo.

Po I Pas. karo, be daugelio kitų rūpesčių, šiaurės Lietuvą ištiko gamtinė nelaimė: 1928 m. liūtys paskandino šiaurės Lietuvos lygumas, sunaikino pasėlius. Buvo suorganizuotas šiaurės Lietuvai šelpti komitetas, kuris surinko aukomis šimtus tūkstančių litų. Po poros metų nederliaus, pasėkų nebebuvo jaučiama. Komiteto dispozicijoje buvo likę apie 30,000 litų. Martynas Mažuika, kaip to komiteto narys, pasiūlė šias aukas panaudoti Likėnų kurorto statybai. Tuo laiku būdamas "Biržų Žinių" redaktorius, Mažuika smarkiai propagavo Likėnų kurorto statymą. Šiame reikale jam talkininkavo gydytojai-Jokūbas Mikelėnas ir Markevičius, agron. Petras Variakojis ir kiti. Inžin. P. Viliūnas suprojektavo ir apgynė Likėnų kurorto pastatymo diplominių darbą.

Mažuika nemažai laiko skyrė pamėgtai spaudai, rašydamas įvairaus turinio straipsnius, informacijas "Biržų Žiniose", kurių pirmas numeris, redaguojamas dr. Jokūbo Mikelėno, pasirodė 1922 metais rugpiūčio 14 d. Jau antrame "Biržų Žinių" numeryje pasirodė Mažukos korespondencija iš Galentiškių melioracijos reikalu.

Mažuika nuo 1925 m. kovo 8 d. perėmė "Biržų Žinių" redagavimą iš agr. Petro Variakojo ir šį darbą tęsė iki 1929 m., perleisdamas savaitraščio redagavimą agr. Albinui Binkiui. Jis taipgi rūpinosi Lietuvos vyr. etmono Jonušo Radvilos paminklo pastatymu Biržų piliakalnyje.

Kaip ūkininko sūnus, mėgo ūkį. Varniūnų (Sližių) išparceliuotame dvare prie Biržų, kaip savanoris, gavo žemės sklypą. Nusausino buvusias sklype pelkes, susprogdino gausius, užsilikusius nuo ledų gadynės, akmenis, kuriuos sunaudojo Varniūnų sodybos staty-

bai. Savo sodybą pagražino užveisdamas vaismedžių sodą.

1929 m. rugsėjo 29 d. buvo sutuoktas su muzikos mokytoja Felicija Neimanaite Biržų reformatų bažnyčioje. Juos sutuokė general. superintendentas kun. P. Jakubėnas. Šeimos neturėjo. Darniai sugyvendami džiaugėsi besivystančia naujos sodybos ūkine pažanga, įdėtu triūsu. Džiaugėsi Lietuvos atsiekta bendra valstybine pažanga.

1940 m. Mažuika dalyvavo Vasario 16 d. šventės minėjime Vilniuje. Tą paskutinį Martyno Mažuikos, kaip laisvo Žmogaus, apsilankymą sostinėje, jam artimas žmogus taip aprašė: "Vilniuje dar nebuvo išsisklaidę karo parako dūmai. Vieni gyvenome optimistinėmis viltimis, kitus slėgė abejonės ir netikrumas. Tą žiemą vasario 15 d. pas mane apsilankė Martynas. Buvo žurnalistas H. Blazas ir daugiau svečių. Martynas dalyvavo Vasario 16 d. iškilmėse Katedros aikštėje. Tai nebuvo pompastiškos iškilmės su įvairių ginklų kariuomene. Tai buvo daugiau simbolinis šventės paminėjimas. Vakare mes sėdėjome prie šeimyninio stalo ir nesigilinome į klausimus, kurie vėliau pasirodė esminiais. Mes per daug tikėjome žmonių humaniškumu ir žodžiais. Tačiau Martynas nebuvo optimistas. Jis pergyveno ir buvo susikaupęs. Ką jis širdyje pergyveno-nepasakė. Gal karo gaisrus, kurie plėtėsi Europoje? O gal senesni prisiminimai?... H. Blazas niekada nestokodavo geros nuotaikos ir užtraukė: "Šėriau žirgelį"... "Šiandien žirgeliai neramiai trypė žemę parade, nenorėčiau kad tai būtų blogas ženklas"-pasakė Martynas.

Vos keliems mėnesiams praslinkus, Martynas vėl buvo Vilniuje, bet šį kartą jau pavergtos tėvynės sostinėje kaip beteisis kankinamas kalinys.

1940 m. vasarą, atvykę į Varniūnus du sovietų pareigūnai, išsi-vežė Martyną Mažuiką į Biržus, sakydami, kad tai tik apklausinėjimui ir tuoj vėl sugrįšias. Išvežė ir nebesugražino. Po kelių dienų Biržų ligoninės vedėjas dr. J. Mikelėnas buvo pakviestas į kalėjimą aptvarstyti tardymo pasekmės pėdsakus.

Bolševikams užėmus Biržus, kalėjimas-Biržų arešto namai tuojau pasidarė permaži. Kalėjimu buvo paverstas, užkalus iš lauko pusės langus, dalis didelio "Muravankos" pastato, kur Mažuika ir buvo kalinamas. Jokių paaiškinimų, apkaltinimų nebuvo sulaukta. Po nekurio laiko buvo išvežtas į Panevėžio, o iš ten į Vilniaus kalėjimą, kur ir baigėsi pėdsakai. Kiek toli buvo nutremtas į Rusiją, ar siekė šiaurės ašigalių, ar tenkinos Uralo sritimi, -neteko sužinoti. Žinoma tik, kad su palaužta sveikata dar turėjo vilties sugrįžti pas savus į mylimą tėvynę.

Po vaisingų, teigiamų savo tautai ir tėvynei darbų, po sunkių prievartos stovyklos darbų, varginančios kelionės, -ilsėkis Dievo ramybėje!

JONAS PELANIS

Jonas PELANIS

Biržai, 1909.IV.10 — Chicago, 1976.IV.28

Kaip džiaugsmo, taip ir nuliūdimo metu žmonės būriasi, renkasi ir buvę kai kada atšalę tarpusavio ryšiai lyg atgyja, nes džiaugiamės su linksmaisiais, liūdime su liūdinčiais.

1909 m. balandžio 10 d. Druseikių kaime, Biržų vls. ir aps. reformato ūkininko Martyno Pelanio šeimoje gimė ir augo sūnus Jonas. 67 metams ir 18 dienų praslinkus, 1976 m. balandžio 28 d. mirė užjūryje, Chicagoje, toli nuo gimtinės, nuo savo šeimos narių. Kas būtų galėjęs pasakyti, kad likimo toli nublokštas nuo tėvynės, atsisveikinimo valandą jį apsups ir išlydės jaunystės draugai, pažįstami, tautiečiai, kaimynai? Tokią atsisveikinimo ir atsiskyrimo valandą tikintieji randa nuraminimą ir paguodą amžinos tiesos žodyje, kur pasakyta: "Mes žinome, kad mūsų žemiškam šio gyvenimo namui suirus, mes gauname rūmą iš Dievo, namus ne rankų darbo, amžinus danguje" (2 Kor. 5, 1).

Chicagos lietuvių reformatų parapija neteko aktyvaus nario, kurį 1972 m. Sinodas išrinko kuratorium, kuris savo veikimu ir laikysena per eilę metų parodė atsidasvimą ir meilę savo Bažnyčiai, Biržėnų klubui, kur buvo valdybos nariu, rodė jautrų susirūpinimą Lietuvos ateitimi. Jo sveikatai susilpnėjus nepasitraukė, nesišali-

no, nevengė reikštis parapijos gyvenime, eidamas parapijos valdybos sekretoriaus pareigas.

Velionis laikėsi filosofo Pascalio pažiūros, kurs skelbė: "Esamas laikas yra vienintelis laikas, kuris tikrumoje mums priklauso ir kurį mes pagal Dievo norą turime praleisti".

Baigęs Biržų gimnaziją, pradžioje dirbo Klausučių kooperatyvo pieninėje, vėliau eilę metų Lietūkyje, Kaune, kaip mašinų skyriaus vedėjas iki antrosios Sovietų Sąjungos okupacijos. Palikęs Lietuvą daug pergyveno, daug vargo patyrė. Gyvendamas Brazilijoje aktingai reiškėsi lietuvių visuomeninėje veikloje. Rio de Janeiro mieste, liūties metu, sunkvežimio suvažinėtas išgulėjo gatvėje ilgesnį laiką, kol buvo surastas ir nuvežtas į ligoninę, kur buvo du kartu operuotas amputuojant gangrenuojančią koją.

Fiziniai nukentėjęs, dvasiniai nepalūžo. Draugų pagalba ir jo paties rūpesčiu atvykęs į Chicagą, savųjų tarpe atgijęs, dirbo muzikos instrumentų dirbtuvėje iki išėjimo į pensiją.

Ligai progresuojant, dažnokai turėjo pabūvoti ligoninėse ir pergyventi skausmingas operacijas. Rengėsi keltis į kitą butą, gyventi kartu su savo artimu prietelium. Grįžęs iš valgyklos prigulė ir nebeatbudo.

Išlydėjome mielą Joną pačiu gražiausiu metų laiku, kada atgijusi gamta pasipuošė nauju rūbu, tik nesimatė mūsų tarpe jo šeimos artimųjų, likusių ten tėvynėje. Betgi, tiek atsisveikinant, tiek palydint į kapines dalyvavo didelis būrys jo draugų, parapijiečių ir pa-

Antroje eilėje (iš k. į d.): J. Kregždė, p. Astrauskienė, Jonas Pelanis. Priekyje — J. Pelanio dėdė Kostas Dagys su žmona Jadvyga. Kaunas, 1935.IX.21

žįstamų.

Dėkokim Viešpačiui už visą gerą, ką velionis iš Dievo malonės patyrė savo audringoje žemės kelionėje, kuo jis, kaip artimas, atsidavęs ir ištikimas savo pareigoms Bažnyčios narys, pavyzdingas Tėvynės sūnus mums buvo. Dėkokim Dievui, kad sunkiai kentėjusiam, mirties valanda buvo lengva. Priimkime dvasioje Velionio paskutinį sudiev ir dėkingumą už tą visą, kuo jūs čia, skaitlingai susirinkę, velioniui buvote.

Lietuvoje paliko brolių Jokūbą su šeima, brolienę Mariją Pelanienę su šeima, čia Amerikoje būrį draugų ir pažįstamų. Chicagoje velioniu daugiausia rūpinosi kurt. Jokūbo Kregždės šeima, kurių tėvų ūkininkų, Druseikių ir Lyglaukių, laukai rubežiavosi, ir Jono Palšio šeima. Jie pasirūpino ir mielo Jono laidotuvėmis.

Kūnas buvo pašarvotas Lack-Lakavičiaus koplyčioje. Gedulingas pamaldas ir atsisveikinimą su Velioniu atliko kun. P. Dilys ir kun. St. Neimanas. Gegužės 1 d., dalyvaujant abiemis kunigams ir gausiai palydai, buvo nulydėtas į Lietuvių Tautinės kapines ir palaidotas netoli kitų biržiečių.

Palydovai, susirinkę "New Gold Coast" restorane pietums, su liūdesiu ir meile prisiminė iškeliavusį mielą ir nuoširdų Joną.

Ilsėkis ramybėje mielas mūsų Kuratoriau!

Evanston, 1976 m. gegužės 7 d.

S. N.

DAGYS

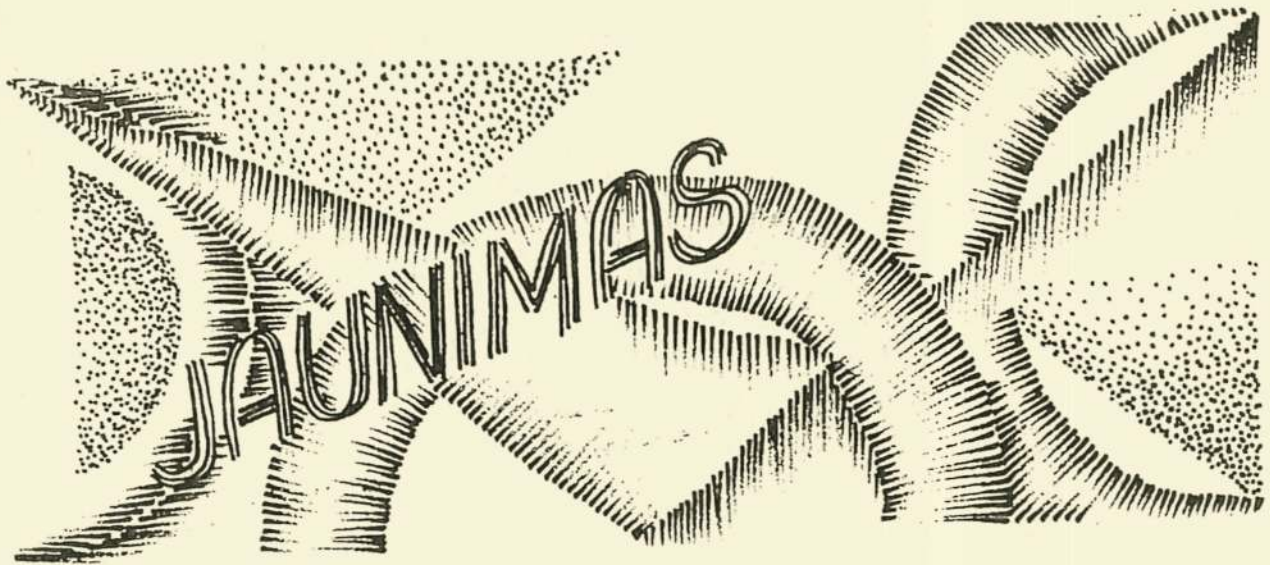
GAL...

Atlėks pavasaris padangėm's.
Žiema su potvyniais nuplauks,
O parudavę pievų plotai
Žaliais žolynais apsitrauks.

Sugriš lakštutės į karklynus,
Gegutės garsiai užkukuos,
Tiktai tuščiuos tėvynės soduos
Linksmi sesutės ar dainuos?

Gal šluostys ašarą ji karčią
Sau nuo pravirkusių akių,
O gal pabaigs tą dalią vargšė,
Kur nors po kauburu smilčių.

1947

Laima KASPARAITYTĖ

THE FUTURE OF THE INSTITUTION OF THE CHURCH

Laima KASPARAITYTĖ

In times when mankind is crying for spiritual and psychological inspiration, one would think that the church would recognize her call and need it. However, as the trends now show us, people are leaving the church in search for something more fulfilling. This factor should alarm clergy and spark them to seriously investi-

gate the reason people are not satisfied any more with the church. Yet, only a few churches have offered innovating help to her weary followers, and the rest have failed to respond. As a person who was raised in the family circle of the church, I find it very disappointing to watch her steady decline. I ask myself, what is lacking in the churches ministry, and what, if anything, should she do to bring back her lost sheep?

When I analyze what the mystic eastern cults and revival baptists offer to their followers, I am fascinated by the overwhelming use of escapism. People who subscribe to the rigorous laws of the baptist movement are, in essence, deceived by the simple philosophy with which life and death are explained. For them there is only right or wrong, Christian or heathen, heaven or hell, and with the criteria for these standards being explicitly defined, the followers of this religious movement can always determine a correct answer for all their problems.

With this problem solving method one can escape from having to decide. The answers are all pre-conceived, because whatever happens is always Gods' will. A classic Old Testament case to look at is Job. Through famine, death, disease Job never uttered a disapproving word to God, because he believed that his pain and suffering had some meaning or purpose. The interesting factor is that Job never did find out from God if his belief was correct.

Today, people are very insecure and want definite answers to questions and problems that there may be no answers for, or at least no definite answers. In this case the church is misguiding her followers by promising them eternal peace in heaven if her followers remain obedient to the ominous law of God. But no advice is given pertaining to matters such as dealing with the rising cost of food, or unemployment or drug abuse or paying off a policeman for a traffic ticket or getting a connection for a job. No, these problems are not handled by the church. What is the advice she gives to homosexuals, unmarried mothers, alcoholics? None. Yet the church is the first to pass judgment, the first to condemn, instead of trying to understand and help the troubled.

It is not difficult to understand why people are taking to esoteric religions and mystic cult; they prefer to escape from reality when they do not know how to deal with it. The sad aspect of this is that most people discover the futility of escapism and fall into a deeper depression. Here is where the gospel could be most effective and beneficial, and the church a helpful guide. If the church does not recognize this soon, she will fade away in our era and become only another chapter in a history book.

Angelé SINICKAITÉ

A FIRST JOB: WHAT IT IS AND ISN'T

Angelé SINICKAITÉ

The life of a student is a hard one to give up. For sixteen years, my life was scheduled according to when teachers dictated that homework was due and exams were to be given. All of a sudden, or so it seemed, my life was up to me when I graduated.

I think the most frightening time of my life was senior year in college. For the first time, I did not know what I would be doing the next year. Before, I always knew I had another year of classes, another year of certainty. Senior year brought home the realization that after graduation I would have to become a real person, one with responsibilities I wasn't at all sure I could face.

All around me, friends were debating whether to search for jobs that were impossible to find or to go to graduate school. In my first panic at entering the adult world, I too applied to graduate school in journalism at Northwestern, and was accepted. I thought that if finding a good job was too difficult, I could always fall back on school and put off the real world for another year. Maybe I wouldn't have to cut the proverbial umbilical cord just yet.

I was very lucky. During my senior year, I got a part time job

in my field as a writer and editor for the College of Medicine in Urbana. Before graduation, I was offered a full time position. I accepted the questionable challenge of the working world and turned down graduate school. I was more than a little frightened.

At first, it was fun playing grown-up. I went out and rented my own apartment and furnished it to look like home. I acquired a working wardrobe. It was a nice switch from a student lifestyle and dormitory living. It was exciting to get my first bills from the telephone, gas and electric companies. I began to build a credit rating. I was a real person.

It was quite an ego trip to be working. Professors, administrators and physicians came to me for my dubious professional expertise. It was up to me to know what I was talking about. What I said affected not only me, but would make a difference in other people's projects. The responsibility was sometimes overwhelming but always exhilarating.

Although my job kept me quite busy during the days and some evenings, the nights were terribly long. No matter how much I used to gripe about homework, papers and reading assignments as a student, I missed them now.

I found myself coming home after work and immediately turning on the television, something I used to look down on. I was so tired that I began cooking TV dinners and hamburger helper meals. Living alone, without the constant presence of roommates and other people to talk to, I sank into periodic depressions. I wasn't quite prepared for the social life of a working woman. It wasn't what it was cracked up to be in magazines. That is for sure.

I couldn't figure out where all the fascinating people that career women meet were hiding. All I met were study-compulsive medical students and overworked faculty members. My social life was a dud. About this time, I was feeling quite a bit of cognitive dissonance about not having gone to graduate school. At least I would have been surrounded by people my own age who were interested the same things I am.

Little by little, I started coming back to Chicago for my social life on weekends. That helped, but I still had all those week nights with nothing productive to do. Reading and needlepoint are fine hobbies, but they get tiring very quickly as a steady diet (along with the TV dinners).

About a year has passed since I began working full time, and now I think I have adjusted to my new life. I am a member of several professional organizations and the local Lithuanian Club, I am attending poetry workshops, playing volleyball, going swimming-in short, I have found other groups of people outside of work who can

provide the stimuli I was missing. That is what becoming a real person is about. Becoming a well rounded social creature whose life is no longer limited to studying and partying.

What is even harder than finding a first job is deciding when to move on to your second one. The best time is when you have stopped learning anything new. It took a great deal of courage to give notice at my first one before I had a new job to fall into. Actually, I was scared witless, but it was something I had to do to keep my sanity. Nothing is more frustrating than feeling you have stagnated professionally when you have just begun your career.

The important thing about working is that you have to set standards for yourself and work hard at meeting them and excelling. You have to give your best to each person you work with, because you are going to deal with them as long as you stay at the same job. The faces don't change each quarter or semester. You no longer do things for grades, but for personal satisfaction. No one else is going to build your reputation for you.

I will be starting a new job soon and am excited by its possibilities. I am glad I worked my tail off because my new employers worked with me before and found me competent. I shudder to think what they would have thought if I hadn't done my best.

I will probably go to graduate school eventually, but this year has been more valuable than a masters degree would have been. I learned to believe in myself, to have a little confidence in my abilities, and to map out my limitations. My worth is no longer determined by report cards.

The working world is not easy to adjust to, nor is it always stimulating. It is hectic, unnerving, sometimes unbearably dull-but I love it.

DAGYS

KAIP VOLUNGĖ

Susirūpinęs slenku
Per nežinomas šalis.
Sunkų sielvartą jaučiu,
Nerimauja man širdis...
O tarp medžių, tarp žalių,
Švilpia volungė linksma,
Dėl vaikelių, dėl mažų,
Užkandėlių ruošdama.

Volungėlės paklausau,
Josios mylimų kalbų,
Ir palieka man lengviau,
Lyg neb'vienas aš esu.
O vienatvė taip sunki,
Ir kada ji pasikeis?
Gal tada, kai plakus vis,
Poilsin širdis nueis...

1945

*Dalia TATORYTĖ ir Gary S. PAWLOWSKI
sutuokti Chicagoje 1976.I.16*

*Eugenija KURAITYTĖ ir Arturas J.
MARGIS sutuokti Tėviškės p-jos bažnyčioje
1975.VIII.30*

*Margaret V. AVERY ir Siegfried GENU-
TIS sutuokti Tėviškės p-jos bažnyčioje
1975.IV.5*

*Angelika TIMPAITĖ ir Jurgis Robertas
STULPINAS sutuokti Tėviškės parapijos
bažnyčioje 1975.IV.12*

Marija PALIONYTĖ 1976 m. baigė Rockfordo Lutheran H. School. Rockfordo College studijuos biologija-matematiką. Ji išrinkta Lutheran H.S. atstove ir 1976.V.7 D. A. R. School Representative bankete buvo pagerbta, kaip gabiausia mokinė

Klaipėdos atvadavimo sukakties iškilnėse, Baltijos tunto buvusiems bebrams — jūrų skautų jauniams, po išodžio rišami kaklaraiščiai ir mazgeliai. Kairėje Andrius Gerulis su tėveliu. 11 metų Andriukas 1976 m. muzikos varžybose laimėjo 3 medalius — du sidabro ir vieną aukso, grodamas klarnetu amerikiečių gimnazijos orkestre

PAGERBTAS KOMPOZITORIUS
V. JAKUBĖNAS

JAV 200 metų nepriklausomybės sukakties-Bicentennial minėjime, įvykusiame Chicagoje 1976. IV. 25 d. Arie Crown teatre, McCormick Place, Chicagos simfoninis orkestras, diriguojamas Heney Mazer, išpildė Jakubėno muzikos kūrinius: Legenda, Trečiosios simfonijos II dalį, Minuetą - Antrosios simfonijos II dalį, Intermezzo Rustico, "Miško šventė", orkestro siuita "Vaivos Juosta" temomis: 1. Miško vienuma, 2. Miškas nubunda, 3. Miškinis šoka, 4. Kaimiečiai ateina, 5. Šokis, 6. Žaidimas ir 7. Finalas.

Orkestrui baigus išpildyti kompozitoriaus kūrinius, dirigentas Heney Mazer iškviėtė ant scenos salėje buvusį kompozitorių Vladą Jakubėną, kuriam tūkstantinė salėje jo kūrinių klausiusi minia sukėlė milžiniškas ovacijas.

Žilagalvis ir lazdute pasiramščiodamas kompozitorius Vladas Jakubėnas palenkė savo baltutę galvą besidžiaugiančiai salės publikai ir lėtu žingsniu sugrįžo į savo vietą. Chicagos simfoninis or-

kestras yra ne eilinis, bet žymus muzikos vienetas ir yra koncertavęs ir svetimose valstybėse ne vieną kartą.

CK
("Naujienos", 1976. V. 3, Nr. 105)

CHICAGO. Lietuvos Nepriklausomybės 58-ji sukaktis, mūsų tautos didžioji šventė, sujungta su JAV 200 metų nepriklausomybės minėjimu, su viltimi ir ryžtu mūsų Bažnyčios buvo paminėta 1976 metais vasario 22 d.

Minėjimo proga iškilmingas pamaldas pravedė genr. superint. kun. St. Neimanas, pasakydamas jautrų pamokslą, persunktą gilia tėvynės meile. Pasimelsta už krikščionius ant tėvynės laisvės aukuro. Solistė Br. Variakojienė, akomponuojant muz. A. Kalvaičiui, pagiedojo jautrią maldą. Pamaldos baigtos tautos himnu.

Parapijos salėje, prie kurt. El. Bružienės skaniai parengtų užkandžių su kavute, vyko tolimesnis dvigubos sukakties minėjimas. Prisiminta laisvos Lietuvos laikai, su meile ir užuojauta pagerbti žuvę, fiziniai ir dvasiniai kankinti Sibiro tremtiniai, vargstą ir

kovoja mūsų tautiečiai pavergtoje tėvynėje.

Parapijos pirm. kurt. inž. H. Pavilonis savo turininga paskaita supažindino, kaip JAV iškovoję nepriklausomybę. Kurt. E. Gerulis pasidalino įspūdžiais iš Pasaulio Lietuvių Jaunimo kongreso, įvykusio Brazilijoje, paryškindamas to krašto papročių skirtumus. Iškilmingą minėjimą baigė malda suprnt. kun. P. Dilys. J. Kr.

CHICAGO. Chicagos liet. ev. reformatų parapijos visuotinis-metinį susirinkimas įvyko 1976 m. kovo 21 d., sekmadienį, po pamaldų. Susirinkimui pirmininkavo kurt. inž. J. Kregždė, sekretoriavo kurt. J. Pelanis.

Perskaičius praeito susirinkimo protokolą, parapijos pirm. inž. H. Pavilonis, baigdamas valdybos kadenciją, padarė platų buvusios valdybos pranešimą apie jos nuveiktus darbus. Padėkojo visiems valdybos nariams už darnų bendradarbiavimą, kunigams už dvasinį patarnavimą ir Moterų D-jai už atliktus darbus bažnyčioje ir už veiklą už jos ribų.

Parapijos kasininkas kurt. P. Bružas patiekė metinę parapijos pajamų ir išlaidų apyskaitą ir paruoštą sekantiems metams sąmatą.

Revizijos Komisijos aktą perskaitė kurt. P. Variakojis ir konstatavo, kad kasos knygos vedamos tvarkingai, kruopščiai ir išlaidos daromos taupiai, o valdybos sudaryta sekantiems metams sąmata esanti reali.

Susirinkimas užgyrė valdybos

veiklą, patvirtino patiektas apyskaitas ir priėmė sudarytą sąmatą.

Buvus. valdybos pirmininkui, dėl sušlubavusios sveikatos, atsisakius kandidatuoti, susirinkimas išreiškė jam, o kartu ir visai valdybai, gilią padėką ir palinkėjo sveikatos.

Sekančių trijų metų (1976-79) kadencijai į valdybą buvo išrinkti: suprnt. kun. St. Neimanas, suprnt. kun. P. Dilys, kurt. H. Dilienė, kurt. P. Bružas ir kurt. J. Pelanis. Revizijos komisija buvo perrinkta ta pati (P. Variakojis, M. Neimaitė ir E. Bružienė).

Mūsų bibliotekos praturtinimui susirinkimas pageidavo, kad kiekvienas reformatas prisidėtų savo įnašu ir rankiotų, ypač pas vyresnės kartos ateivius, senesnės laidos knygas, giesmynus ir kitokią literatūrą. Susirinkimas baigtas malda. J. Kr.

CHICAGO. Pagerbta mkt. Margarita Neimanienė. Mūsų kurt. Stasio Neimano, jr. žmona, mkt. Margarita Neimanienė, dirbanti Longfellow mokykloje, buvo pagerbta Archer Road Kiwanis klubo ir 12-to mokyklų distrikto vadovybės iškilmingoje sueigoje už jos pastangas mokinių auklėjime ir visuomeninėje veikloje. Ji gavo geriausios šių metų mokytojos titulą, o Edvardas Bogus įteikė jai specialų adresą.

Žurnalo vadovybė linki p. Margaritai tolimesnės sėkmės.

CHICAGO. 1976 m. balandžio 10 d.

Stasės Jakubonienės sukviesti giminės, draugai ir pažįstami susirinko šv. Kazimiero kapinėse prieš metus mirusio josios vyro kuratoriaus Jurgio Jakubonio kapo ir jam pastatyto paminklo. Paminklą pašventino ir mirties metinių minėjimo apeigas atlaikė kun. Grauslys ir kun. St. Neimanas.

Lietuvių Tautiniuose Namuose, pietų metu, velionių, Tauragės gimnazijos direktorių ir Klaipėdos Prekybos Instituto docentą prisiminti išpūdingą minėjimą pravedė buvusi jo mokinė Aldona Rimienė. Fortepionu Beethoveno kūrinį paskambino muzikas Antanas Kalvaitis. Žodį tarė buvę auklėtiniai: Petrukaitė-Rukužienė ir Ramanauskas. Išsamesnę kalbą pasakė velionio bendradarbis, Klaipėdos Prekybos Instituto docentas dr. Balys Paliokas.

Minėjimas baigtas p. Jakubonienės padėkos žodžiu. S. N.

IŠ KALIFORNIJOS LIETUVIŲ EVANGELIKŲ GYVENIMO

Senj. kun. A. Trakio viešnage. 1976 m. sausio mėn. turėjome retus svečius-senj. kun. A. Trakį ir jo žmoną-dr. A. Trakienę, kurie, berods, pirmą kartą atvyko į Kaliforniją pasigrožėti jos gamta, kiek pailsėti, o kartu pagyventi mūsų-kaliforniečių visuomeninę veiklą.

Sausio 11 d. kun. A. Trakis dalyvavo lietuvių evangelikų pamaldose I-je Liuteronų Bažnyčioje. Jis pasakė labai turiningą pamokslą. Iš M. Rėzos Biblijos vertimo paskaitė pranašo Jozuvo knygą, kada jam Dievas buvo da-

vęs įsakymą, mirus Mozei, vykti per Jordaną į pažadėtąją žemę. Jozuvas žinojo, kad jis susidurs sugalingais, gerai ginkluotais kanaaniečiais. Jie laimėjo, nes pasitikėjo Dievo žodžiu, turėjo savyje tą Vydūno minimą gyvasties kvapą. Žydų tauta stengėsi rasti ryšį su gyvuoju Dievu, pasitikėjo Jua, reikalui esant, mokėjo ir aukotis. Taip ir mums, krikščionims, negalima pasitenkinti vien krikščionio vardu, senų tradicijų prisilikymu, bet turime visada palaikyti ryšį su gyvuoju Dievu, neprarasti to gyvasties kvapo. Kaip Jozuvo laikais žydai, taip ir mes turime visada būti pasiryžę drąsiai žygiuoti per Nemuną į mūsų brangiąją tėviškę ir šį žygį su Dievo pagalba laimėti.

Į šias pamaldas kun. A. Trakio dalyvavimas sutraukė labai daug parapijiečių.

Kitą sekmadienį - sausio 18 d. kun. A. Trakis skaitė paskaitą šv. Kazimiero bažnyčios salėje. Čia buvo surengtas Mažosios Lietuvos Bičiulių Draugijos Klaipėdos krašto išvadavimo minėjimas. Būreliui sėkmingai vadovauja Alg. Glažė. Savo paskaitoje kun. A. Trakis prisiminė tuos laikus, kada 1923 m., jam būnant dar Šimkų pradžios mokykloje, pirmą kartą pamatė žygiuojant Lietuvos karius. Papasakojo su koku entuziazmu visų gyventojų buvo jie sutikti. Toliau prelegentas plačiau sustojo ties prof. M. Rėza, pirmuoju Biblijos vertėju į lietuvių kalbą, kurio 200 m. gimtadienis buvo minimas šiais metais (g. 1776. I. 9). Kun. A. Trakis labai jautriai dėstė

savo atsiminimus ir visiems susirinkusiems padarė gilų įspūdį.

Tą pačią dieną kun. A. Trakis suspėjo dalyvauti ir vietos Balfo skyriaus susirinkime ir painformuoti apie Centro darbus.

Beviešėdami Kalifornijoje, svečiai susitiko su savo senais pažįstamais, užmezgė naujas pažintis, atlankė daugelį įdomesnių šio pajūrio vietovių.

Pageidaujama, kad ir daugiau protestantų dvasininkų bei veikėjų mūsų koloniją atlankytų.

* * *

Senj.kun. A. Trakio ir dr. A. Trakienės atsilankymo Kalifornijoje proga žurnalas "Lietuvių Dienos" sausio mėnesio numerį paskyrė jiems pagerbti. Žurnalo viršelį puošia kun. A. Trakio nuotrauka. Numeryje randame paties kun. A. Trakio straipsnį "Mano dvasinė gimtinė". Toliau spausdinama jo paskaitos Klaipėdos krašto prijungimo minėjimo santrauka, J. Janušaičio straipsnis "Nuo Kuršelių kaimo lygumų ligi Dievo altoriaus Chicagoje". Numeryje patalpinta daug nuotraukų iš Trakių gyvenimo ir veiklos.

Tai tikrai gražus, vertas padėkos "Lietuvių Dienų" leidėjo ir redaktorių darbas.

* * *

Kurt. inž. H. Pavilonis su ponia Amelija balandžio mėnesį buvo atvykę į Kaliforniją. Jie atlankė čia jau prieš daugelį metų įsikūrusį savo sūnų Antaną, kuris šiuo metu sėkmingai verčiasi, kaip civilinis aviacijos instruktorius.

Būdami Kalifornijoje, atlankė nemaža savo pažįstamų: inž. V.

Variakojį, V. Pažiūrą, J. Kutrą ir kt. H. Pavilonio daktaras patariaš jam persikelti į šiltesnį bei sausesnį klimatą. Todėl jie ir apvažinėjo daugiau vietų, susipažino su galimais apsigyventi šiame Ramiojo vandenyno pakraštyje.

* * *

Kurt. Alena Devenienė, ilgus metusėjusi ALTos skyriaus vicepirmininkės pareigas, š.m. balandžio mėn. metiniame susirinkime buvo išrinkta skyriaus garbės pirmininke.

E. Balceris atstovavo ALT-os susirinkime Liet. Protestantų Sąjungą.

* * *

"Širdis Aukštyn"-tai kun. Mart. Preikšaičio leidžiamas ir redaguojamas laikraštis. Jis pats jį prirašo, iliustruoja, spausdina ir išsiuntinėja. Kiek tai darbo ir pastangų pareikalauja!

Paskutiniame-balandžio mėn. numeryje randame kun. A. Trakio pasakytą pamokslą Los Angeles santrauką, straipsnius: Šventasis Raštas, - svarbiausios knygos, Martinikos salos tragedija, pamokslą santrauką ir kt. Reikia pasidžiaugti, kad spaudos darbas daug pagerėjo ir palinkėti kun. M. Preikšaičiui ir toliau ištvermės.

J. Ktr.

ARGENTINA. Gautamė laiške iš Buenos Aires mums rašo: "Gerbiamieji "Mūsų Sparnų" leidėjai bei redaktoriai. Neseniai gavau Jūsų "Mūsų Sparnų" 39 nr. Atydžiai perskaitęs, radau Jūsų žurnale daug įdomios lietuviškos medžiagos. Iš turinio ir aprašymų,

atrodo, kad tai nėra vien tik tikybinis spausdiny, bet ir patriotinis, lietuviškas žurnalas, drąsiai rašas nurodydamas buvusios trumpą laiką nepriklausomos Lietuvos klaidas, -neduodant demokratinės santvarkos.

Aš nuo savęs Jums, lietuviai ev. reformatai, linkiu ir toliau rašyti tiesą, nes be laisvės, nėra nė tikybinės tiesos. Aš tikiu, kad dar kartą Lietuva kelsis ir bus demokratinė respublika su visomis savo laisvėmis bei įvairių tikybų tolerancija.

Širdingas lietuviškas ačiū už žurnalą. Jeigu nesudaro daug išlaidų Jums, -lauksiu ir toliau. Viso gero linkys P. Č.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA, II tomas, 1974-75 m. Šiame tome, redaguotame Ed. Jurgėno, sudėtos 8 kronikos - nuo 8 iki 15 imtinai, 414 psl.

Slaptai leidžiamos LKB Kronikos registruoja atsitikimus ir

konkrečius faktus apie žiaurią tikinčiųjų diskriminaciją ir persekiojimą okup. Lietuvoje ir parodo jų didelį didvyriškumą, nepaprastą pasiryžimą išlikti tikinčiais ir kovotojais už tikėjimo laisvę.

Už tikėjimo laisvę kovotojai daug prisideda prie tautiškumo išlaikymo ir prie kovos už Lietuvos laisvę.

Kronikų leidėjas - L. K. Religinės Šalpos Rėmėjai. Visi lietuviai turėtų šias kronikas skaityti.

II tomo kaina su minkštais viršeliais - 3.50 dol., su kietais - 5.00 dol.

LKB Kronikos I tomas susideda iš 1-8 Nr., išleistas 1974 m. Okupuotoje Lietuvoje Kronikos leidžiamos nuo 1972 m.

* * *

A. D. KIZLYS KIZLAITIS "Kas ugdo ir kas žlugdo tautą", 1975 metai, 22 psl. brošiūrėlė.

* * *

V. KAROSAS "Naujas religinės kovos frontas", 1975 metai, 18 psl. brošiūrėlė.

NUO 1975 M. GRUODŽIO 1 D. IKI 1976 M. BIRŽELIO 1 D. GAUTOS "MŪSŲ SPARNAMS" AUKOS

P. ir K. Variakojai, Chicago ir M. Bernstein, Hannover - po 30 dol.; Fr. Skėrys, Vokietija - 27.60 dol.; V. Karosas, Cicero; Toronto Ev. Liut. p-jos Moterų Dr-ja; E. Tunkūnas, Gardner - po 25 dol.; J. Juzaitis, Chicago - 21 dol.; skulpt. Dagys, Canada; New Yorko Liet. Prot. parapija; N. Yorko Liet. Prot. p-jos Moterų Ratelis; L. Lisvaltas ir J. Šilimas, Toronto - po 20

dol.; H. ir P. Diliai, Chicago; M. Kregždienė, N. Y.; O. Lisauskienė, N. Y. - po 15 dol.; A. Undžėnas, Australija - 12.40 dol.

Po 10 dol.:

J. Timpa, J. Anysas, H. Kuzienė, J. Jurkšaitis, A. Sėdaitis, E. Gudaitienė, J. Pelanis, J. Gepneris - visi iš Chicagos; K. Gaučienė, Fremont, WI; E. Hermanas, Palos Heights;

E. Manomaitis, W. Roxbury; K. Žemaitienė, Rochester; H. Petkus, Los Angeles; P. Čigas, Cleveland; K. Tamulėnas, Švedija; G. E. Sturm, V. Anysas - Toronto; E. Šernienė, Rockford; A. Jodinskas, Detroit; M. Šenferas, Montreal.

Po 8 dol. :

L. Knopfmileris, Florida.

Po 7 dol. :

M. Tamulėnas, Florida.

Po 6 dol. :

A. de Vaisiūnas, Venecuela; P. Kėželis - 6.20 dol., Australija.

Po 5 dol. :

M. Žolynas, Rockford; E. Bardy, Tinley Park; K. Plepys, Hot Springs; M. Pesys, Fairfield; P. Jaunius, St. Misiulis, P. Lelis, L. Vaštokas - Canada; P. Dagys, Columbus; A. Gedgaudas, Kenosha; C. Kikutis, Collinsville; P. Kutra, Cheltenham; V. Šarka, Detroit; M. Stonie, Lawrence; E. Šleiterienė, H. Pankienė, J. Hofmanas, M. Lipshis, P. Lampsatienė, V. Trumpjonas, H. Upenieks, B. Srugienė, M. Nagys, E. Pušneraitienė, E. Balcerienė, V. Variakojis, A. Uznys, O. Kregždienė, G. Josuweith, O. Budėjienė, A. Kuras, P. Vaitaitis - visi iš Chicagos.

Po 4 dol. :

L. Liubertienė, Chicago.

Po 3 dol. :

M. Žvilienė, E. Panavienė, M. Naurburienė, U. Padagienė, H. Malonė, N. Žibas, J. Kasiulaitis, J. Peteraitis, E. Varaneckienė, A. Lekšienė, R. Gecevičienė, Z. Dalibogienė, V. Girdauskas - visi iš Chicagos; J. Grybauskas, Hot Springs; J. Dičpetris, Toronto.

A. Juknevičienė - 2.25 dol.

Po 2 dol. :

M. Preikšaitienė, M. Bundelis, E. Kaminskienė, M. Naujokienė, M. Idzelienė, M. Meyerienė, E. Simaitis, A. Jonušaitis, J. Skvirblys, E. Noreikienė, A. Buntinaitė, St. Jurjonas, A. Galinaitienė, A. Butkienė, A. Schwager, P. Zavist-visi iš Chicagos; F. Narvydas, Maspeth. L. Klimienė - 1.50 dol.; A. Galinauskienė - 1.00 dol.

Svetima Valiuta:

W. Klimkeit, W. Germany - DM 20; P. Šernas, Canada - 10 dol.; E. Stanevičienė, Uruguay - 10.000 pezų; J. Pipynė, Anglija - 1 Svaras.

* * *

Mirus Chicagos reformatų parapijos valdybos nariui J. Pelaiui, kurt. P. ir K. Variakojai, vietoje gėlių, paaukojo "Mūsų Sparnams" 25.00 dol.

Nuoširdus ačiū!

"Mūsų Sparnų" vadovybė

REMKIME EVANGELIŠKĄ SPAUDĄ

Mielas skaitytojau, tik Tavo duosnios aukos dėka ir bendradarbių pasišventimu žurnalas pajėgia tobulėti ir gyvuoti. Tikimės ir ateityje mus nepamiršite, leisite ir toliau viltingai žvelgti į ateitį. Nuoširdus ačiū Jums!

Aukotojas, kuris nerastų savo pavardės aukų sąrašė, prašomas susisiekti su administracija:

"Mūsų Sparnai"

5718 So. Richmond Str.

Chicago, Ill. 60629

Administracija

